

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Trestněprávní aspekty drogové kriminality

Konzultant: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Zpracovatel: Mgr. Milan Kučera, Ph.D.

říjen 2011

Prohlášení o původnosti rigorózní práce

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dovoluji si tímto vyjádřit poděkování konzultantovi rigorózní práce prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc., který mi díky své odborné erudici při tvorbě této práce poskytl řadu cenných informací. Poděkování patří rovněž mnoha dalším, díky nimž jsem získal své dosavadní teoretické i praktické právní znalosti.

Tato práce vychází ze stavu právní úpravy platné k 1.10.2011.

V Českých Budějovicích dne 1.11.2011

Mgr. Milan Kučera, Ph.D.

Obsah

Pojetí a koncepce rigorózní prácestr. 7

ČÁST I.

Sociální, zdravotnické, kriminologické a právní aspekty drogové problematiky

Kapitola I. Závislost na omamných a psychotropních látkách

- 1.1 Obecně teoretická východiskastr. 9
- 1.2 Drogová problematika jako součást organizovaného zločinustr. 13
- 1.3 Obecně k pojmu drogy, účinky drogových látek na lidský organismus ...str. 16

ČÁST II.

Trestní právo hmotné

Vybrané otázky

Kapitola II. K obecnému pojetí drogové trestné činnosti

- 2.1 Vymezení základní užití terminologiestr. 24
- 2.2 Historický exkurs do právní úpravy drogové trestné činnostistr. 27
- 2.3 Právní nástroje boje s drogovou trestnou činností v mezinárodním a komunitárním kontextustr. 30

Kapitola III. Hmotněprávní úprava skutkových podstat postihujících drogovou trestnou činnost a související problémy

- 3.1 Skutková podstata trestného činu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníkustr. 35
- 3.2 K posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činůstr. 45

3.3 Problematika trestní odpovědnosti farmaceutů v rámci drogové trestné činnosti	str. 56
3.4 Skutková podstata trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle § 284 trestního zákoníku	str. 63
3.5 Skutková podstata trestného činu nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 trestního zákoníku	str. 69
3.6 Skutková podstata trestného činu výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 trestního zákoníku	str. 73
3.7. Skutková podstata trestného činu šíření toxikomanie podle § 287 trestního zákoníku	str. 75

ČÁST III.

Trestní právo procesní

Vybrané otázky

Kapitola IV. Procesní nástroje boje s drogovou trestnou činností

4.1 Obecně k procesním aspektům problematiky drogové trestné činnosti	str. 78
4.2 Využití institutu odposlechu a záznam telekomunikačního provozu při odhalování a dokazování trestné činnosti	str. 79
4.3 Zjištění údajů o telekomunikačním provozu podle § 88a trestního řádu ...	str. 88
4.4 Domovní prohlídka	str. 92
4.5 Prohlídka jiných prostor a pozemků	str. 94
4.6 Možnosti a limity použití operativně pátracích prostředků v drogových trestních věcech	str. 100
4.6.1 Předstíraný převod	str. 105
4.6.2 Sledování osob a věcí	str. 107
4.6.3 Použití agenta	str. 111
4.6.4 Dočasné odložení trestního stíhání	str. 114
4.7 K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků	str. 115
4.8 Problém policejní provokace drogové trestné činnosti	str. 119

Kapitola V. Závěr

Resumé	str. 128
English summary (anglické resumé)	str. 130
Seznam zkratek	str. 132
Seznam použité literatury a judikatury	str. 134
Klíčová slova	str. 143

Pojetí a koncepce rigorózní práce

Snahou autora bylo komplexně zachytit problematiku drogové trestné činnosti a v tomto směru se pokusit o shrnutí nejen hmotného práva, ale i vybraných procesních institutů, které jsou při odhalování, vyšetřování a dokazování tohoto druhu protiprávního jednání nejčastěji využívány. Práce je tak jakýmsi kompilátem, který vychází ze zákonné úpravy a je dále rozvíjen judikaturou soudů, učebnicovou a komentářovou literaturou, odbornými statěmi a výzkumy, metodickými návody a v neposlední řadě vlastními postřehy a názory. Váha této rigorózní práce by tedy měla spočívat zejména v hodnocení stávající úpravy a případných úvah *de lege ferenda* provedených osobou, která z pozice státního zástupce s danou problematikou pravidelně přichází do kontaktu a reflektuje tak problémy vznikající při přímé aplikaci trestního práva hmotného i procesního. Z těchto praktických zkušeností zpracovatel vycházel a snažil se poukázat na aktuální problémy, u nichž se v některých případech pokusil nastínit řešení a poukázat na další možné přístupy. Důležitým momentem bylo to, že předmětná rigorózní práce vznikala v okamžiku, kdy v trestním právu došlo k nahrazení téměř padesát let účinného zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona zcela novou právní úpravou reprezentovanou zákonem č. 40/2009 Sb., trestním zákoníkem. Tato skutečnost práci předurčila k popisu změn hmotného práva, samozřejmě se zaměřením na komparaci s dosavadní právní úpravou. Nutno konstatovat, že v rámci dané problematiky se jednalo o změny zcela zásadní, v jejichž důsledku se orgány činné v trestním řízení, bez předchozí průpravy, dostaly do situace, kdy bylo nutno s novou zákonnou úpravou pracovat, aniž by byla k dispozici judikatura, odborné články či metodické návody a pokyny obecné povahy.

Z hlediska systematického je rigorózní práce členěna do tří částí obsahujících celkem pět kapitol, jež zahrnují jednotlivé oddíly označené číslem příslušné kapitoly a pořadím oddílu či pododdílu. Úvodní část v obecné rovině nastiňuje teoretická východiska dané problematiky se zaměřením na její sociální, zdravotnické a kriminologické aspekty. Následně je vymezen pojem drogy a její účinky na lidský organismus. Část druhá, zabývající se hmotněprávní úpravou drogové trestné činnosti, je uvozena vymezením základní užití terminologie a stručným historickým exkursem. Pozornost byla věnována i právní nástrojům boje s drogovou trestnou činností na

mezinárodní a komunitární úrovni, zejména tzv. protidrogovým úmluvám. Následující část obsahuje rozbor hmotněprávní úpravy problematiky, tedy skutkových podstat §§ 283 - 287 trestního zákoníku, zahrnující i výklad zákonem užitých pojmů a množstevní vymezení jednotlivých kvalifikačních znaků a vzájemných vztahových souvislostí s předchozí právní úpravou provedenou trestním zákonem. Kromě rozboru výše uvedených skutkových podstat je v rámci této kapitoly část pozornosti věnována i specifické problematice trestní odpovědnosti farmaceutů. Část třetí je věnována vybraným procesním institutům, převážně využívaným při odhalování drogové trestné činnosti. Jedná se zejména o odposlech a záznam telekomunikačního provozu, domovní prohlídku a prohlídku jiných prostor a pozemků a operativně pátrací prostředky, tedy předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Předmětem zájmu jsou i specifické problémy jako institut utajeného svědka a problematika policejní provokace. Nutno dodat, že ambicí autora nebylo provedení podrobného rozboru výše uvedených procesních nástrojů, který by jistě značně převyšoval kapacitní možnosti této práce, pokusil se však tyto instituty vymezit v obecné rovině a současně zachytit jejich specifika právě ve vztahu ke zvolenému tématu. Zakomponování této pasáže bylo motivováno snahou provést komplexní rozbor drogové problematiky, což bez popisu legislativního prostředí, které vytvořil zákonodárce orgánům činným v trestním řízení pro jejich činnost, není možné. V samotném závěru rigorózní práce je provedeno její celkové shrnutí, následuje cizojazyčné resumé a seznam použité literatury.

ČÁST I.

Sociální, zdravotnické, kriminologické a právní aspekty drogové problematiky

Kapitola I.

Závislost na omamných a psychotropních látkách

1.1 Obecně teoretická východiska

Sociální prostředí společnosti je zatíženo řadou excesů a sociálně patologických jevů spojených se životem lidí. Jedním z nich je i stále častější a rozsáhlejší zneužívání návykových látek, jež je soudobou komunitou vnímáno jako jeden z významných problémů moderního lidstva. Je spojeno s dynamickým vývojem civilizace a aktuálně dosahuje celosvětového rozměru. Podobnými problémy jsou např. ekonomická či válečná teritoriální migrace lidí, existenční ohrožení životního prostředí, vyčerpanost surovinových zdrojů, pandemická hrozba infekčních nemocí, nevypočitatelnost přelévání kapitálových zdrojů a s tím spojené hospodářské dopady aj.

Právní teorie uvádí, že základní funkcí trestního práva je ochrana společnosti před kriminalitou. Kriminalita je konsensuálně vnímána jako významně negativní sociální fenomén, jehož důsledky mají pro společnost zásadní destrukční povahu. Kriminalita narušuje elementární pravidla platného společenského řádu a lidského soužití, působí jedincům, korporacím, státu i společnosti rozsáhlou škálou škod hmotné i nehmotné povahy, způsobuje jednotlivým obětem následky fyzické, psychické i společenské. Ve společnosti vyvolává atmosféru strachu, nejistoty, obav, podezírání a nedůvěry.¹

Jednání, která nejsou společensky aprobována a která mají znaky významné společenské škodlivosti, je nezbytné prohlašovat za trestná. Důsledkem takového

¹ NOVOTNÝ, O. a kol. *Trestní právo hmotné - I. Obecná část*. 5.vyd. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2007. s. 17. ISBN 978-80-7357-258-7.

postupu, odborně nazývaného kriminalizace, je společenská odezva v podobě uplatnění trestní represe a dovození trestněprávní odpovědnosti pachatelů. Názory na trestnost lidských činů procházejí neustálým historickým i kulturním vývojem vyjádřeným v aktuální podobě práva. Základem takových konstrukcí je myšlenka o tom, co je pro danou společnost extrémně škodlivé a nepřijatelné do té míry, že musí být z moci úřední trestáno. Jsou přitom reflektovány obecné zájmy a morální hodnoty označující rozhraní, po které je individuální způsob chování jednotlivců tolerován. Justiční teorie i praxe vycházejí ze zásady subsidiarity trestní represe.² Trestněprávní regulace se uplatňuje v situacích následujících po spáchání trestné činnosti. Aplikace ustanovení trestního práva na konkrétní případy je prvkem tzv. formální kontroly kriminality, tj. represe sloužící ochraně významných společenských zájmů. Tresty a ochranná opatření jsou významnou a nezpochybnitelnou součástí boje s kriminalitou. Kvalifikovaně prováděná trestní represe zahrnuje i preventivní účinky v podobě názorného odrazování pachatelů a jejich nucené dislokace v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody.

Ke zmiňované rigidní trestněprávní kontrole kriminality (reprezi) přistupuje v moderní demokratické společnosti ve stále větší míře i tzv. kriminální prevence označovaná za sociální či neformální kontrolu kriminality. Jejími hlavními nositeli jsou rozmanité instituce a autority napříč veřejnou sférou typu rodiny, školy, církve, dobrovolnické a charitativní instituce, zájmová sdružení, specializované sociální instituce, osobnosti atd. Podstatou kriminální prevence je předcházení hrozící delikvenci v časových stádiích, jež to ještě dovolují. Jedná se o aktivity a postupy netrestního charakteru orientované na projekci kriminogenních faktorů a na jejich aplikaci v praxi, omezování možností pro páčání trestné činnosti, využívání technických, režimových, personálních i organizačních nástrojů při předcházení kriminalitě a při snižování a ztěžování podmínek pro její úspěšné páčání. Kontrola kriminality je vnímána jako neustávající úsilí společnosti o regulaci kriminality, o její udržení v přijatelných (co možná nejnižších) mezích, či v optimálním případě o její reálné snižování. Prostředkem takových postupů jsou trestněprávní i preventivní strategie.

Prevence kriminality platí v historii dlouhodobě za přednostní cíl trestní i

² NOVOTNÝ, O. a kol. *Kriminologie*. 2.vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. s. 205. ISBN 80-7357-026-2

sociální politiky. Tradiční účel trestu tj. individuální i všeobecné odstrašení, popř. zajištění a náprava pachatele slouží, jak již bylo uvedeno, prevenci zločinnosti, dosahované ovšem cestou provádění represe k prevenci následných trestných skutků poté, co již k prvotnímu deliktu došlo, formou individuální a generální prevence. K tomu musí přistoupit i oblast preventivního působení, která se pokouší ovlivnit podmínky a příčiny delikvence jako takové. Výslednicí takových procesů jsou všechna opatření, která mají za účel snížit míru kriminality. Provedení skutků má být ztíženo ovlivňováním osob v duchu jejich právně konformního jednání a stejně tak i ovlivňováním jiných osob, aby chránili před viktimizací sebe nebo svůj majetek.^{3,4} Shodnou podobu projekce je možné volit i pro proporcii tvorby a uplatnění represivních a preventivních způsobů kontroly kriminality v oblasti drogové trestné činnosti v České republice.

Masivní a nekontrolované rozšiřování aplikace drog evokované závislosti na jejich opojných účincích v lidské populaci registrované v posledních desetiletích ve všech částech světa vyvolává nutnou obrannou reakci celého lidského společenství. Je přirozené, že mandát pro koordinaci takových celosvětových aktivit náleží v souladu s jejich posláním Organizaci spojených národů (United Nations Organization) a Světové zdravotnické organizaci (World Health Organisation). V globálním rozměru je cílem mezinárodního společenství smluvní úprava garantující zákonnou kontrolu nakládání a distribuce drog zahrnující opatření k podchycení a restrikci ilegálního obchodu s drogovými komoditami.

Při zneužívání návykových látek vznikají, podle názoru Světové zdravotnické organizace, vedle drogové toxikomanie i následující závislosti: alkoholismus, tabakismus, kofeinismus, závislost na medikamentech a gamblerství. Drogová závislost je členěna na opiátovou (opium, morfin, dolzin, kodein, heroin), kokainovou (kokain, crack), kanabisovou (marihuana, hašiš), amfetaminovou (amfetamin, metamfetamin, extáze), katovou, halucinogenní (LSD, halucinogenní houby), závislost na léčivech s centrálně tlumivým účinkem (barbituráty, benzodiazepiny), inhalační (toluen, chlorové uhlovodany).⁵

³ KAISER, G. *Kriminologie. Úvod do základů*. 9.vyd. Praha: C. H. Beck, 1994. s. 91-92. ISBN 80-7179-002-8.

⁴ HESS, BRÜCKNER, *Vorbeugung des Verbrechens*, In: HWKrim 4 (1979), 404-445.

⁵ ŠTEFAN, J., MACH, J. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada publishing, 2005. s. 175. ISBN-10: 80-247-0931.

Mluvíme o tzv. abúzu (lat. abusus) specifických látek, kterým rozumíme nadměrné a opakované (chronické, návykové) užívání substancí jakými jsou např. alkohol, káva, nikotin, léčiva a zejména drogy. Taková patologická konzumace vytváří možnost realizace obrovských výnosů pocházejících nejen ze společensky tolerovaných výrobních a obchodních aktivit, ale rovněž tak z nelegálních činností. Ekonomické transakce tohoto druhu prováděné mimo právní prostředí jsou typově označovány jako tzv. černý trh. Pro takové postupy je charakteristický zejména deficit dohledu státu, popř. mezinárodního společenství jako formální autority. Jejich dalším prvkem je i to, že takto produkované a obchodované komodity formální autority kategoricky vylučují z výroby, držby či směny, popř. je rigorózně dozorují a regulují, což není v rámci zmiňované šedé ekonomiky respektováno. K nejvýznamnějším artiklům světových nezákonných trhů momentálně patří drogy a jejich prekursory, zbraně, strategické technologie a komponenty, živí lidé s vymezeným potenciálem účelového využití (děti vhodné k adopci, ženy pro prostituci, dárci orgánů), mrtvá lidská těla nebo jejich části (s použitím pro transplantace, výzkum, kosmetiku apod.), exotická zvířata nebo jejich části, umělecké výrobky, peníze určené k legalizaci (praní špinavých peněz), embargované zboží a suroviny.

V hospodářské rovině je daný problém souhrnně vnímán jako tzv. stínová ekonomika. Tento výraz označuje tu část ekonomických aktivit, jež je z důvodu odklonu od výše uváděného státního usměrňování a zdaňování producenty a aktéry zatajována. Stínová ekonomika je rozsáhlým a složitě strukturovaným konglomerátem pololegálních a nelegálních podnikatelských činností, které významně prolínají celým hospodářstvím každé země stejně jako teritoriální i celosvětovou ekonomikou. Kvalifikované odhady stanoví, že příjmy stínové ekonomiky v Řecku odpovídají objemu 30% řeckého hrubého domácího produktu (dále jen HDP), v Itálii objemu 20% italského HDP, v Německu objemu 9% německého HDP, v Rusku objemu 40% ruského HDP a v České republice objemu 15% HDP.⁶

⁶ JUREČKA, V. a kol. *Makroekonomie*. Praha: Grada. 2010. s. 36-37. ISBN 978-80-247-3258-9.

1.2 Drogová problematika jako součást organizovaného zločinu

Tvrzení o začlenění organizovaného obchodu s drogami do sféry organizovaného zločinu lze argumentačně doložit tvorbou extrémně vysokého zisku, mezinárodní kooperací a propojením zločineckých struktur, úzkou návazností na další formy trestné činnosti jako je praní špinavých peněz (legalizace výnosů trestné činnosti), obchod se zbraněmi, násilná kriminalita, zneužívání prostituce, korupce apod.⁷ Cejp⁸ vnímá organizovaný zločin jako „opakující se (soustavné) páchání cílevědomě koordinované závažné trestné činnosti (a aktivit tuto činnost podporujících), jehož subjektem jsou zločinecké skupiny nebo organizace (většinou s víceúrovňovou vertikální organizační strukturou) a jehož hlavním cílem je dosahování maximálních nelegálních zisků při minimalizaci rizika“. Definiuje rovněž jeho obligatorní charakteristiky, kterými podle jeho názoru jsou „trvajících spolupráce více osob, z nichž každá má pevně stanovené specifické úkoly, páchání závažné trestné činnosti s úmyslem získat prospěch nebo moc, vysoká profesionalita (tj. stabilita, koncepčnost, důkladná příprava akcí, konspirace, disciplína, přísně stanovené normy chování a kontroly, dokonalé vybavení)“. K uvedenému lze z hlediska fakultativních znaků typických pro drogovou kriminalitu zmiňovat i absolutistickou koncentraci moci do rukou vůdčí osobnosti, interní totalitní procedury, aplikaci násilí a zastrahování uvnitř i mimo sociální komunitu, využívání kontaktů, zasahování do ekonomiky, s tím související kompromitace, korupce a nátlak, aktivní využívání značného bohatství a fungování v mezinárodním měřítku.⁹ Nožina zastává názor, že „drogová kriminalita, zejména nedovolený obchod s omamně psychotropními látkami, tak zároveň patří mezi nejzávažnější a nejrozšířenější trestnou činnost i v rámci organizovaného zločinu vůbec“.¹⁰ Jmenovaný zmiňuje i jistou analogii

⁷ VŮJTĚCH, J. a kol. *Účinky transformace trestního zákonodárství na stav kriminality a zvyšování efektivnosti justice ve vztahu k bezpečnosti občanů ČR v horizontu roku 2000*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. s. 55. ISBN 80-86008-86-X.

⁸ CEJP, M. a kol. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. s. 81. ISBN 978-80-7338-078-6.

⁹ TRÁVNÍČKOVÁ, I., ZEMAN, P. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 19-20. ISBN 978-80-7338-101-1.

¹⁰ NOŽINA, M. a kol. *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních

s podnikatelskou činností vyjádřenou myšlenkou, že organizovaný zločin typicky reaguje na intenzitu a strukturu společenské poptávky, ať už nedostatečně uspokojované nebo uměle vyvolávané.¹¹ Marešová považuje drogovou trestnou činnost spolu s kriminalitou spojenou s prostitucí za nejrozšířenější aktivity organizovaného zločinu v České republice. K výsadnímu postavení kriminality spojené s drogami dodává že, „od roku 1996 bývá pravidelně označována za nejrozšířenější či téměř nejrozšířenější formu organizovaného zločinu u nás“.¹² Od roku 1993 je Institutem pro kriminologii a sociální prevenci zjišťován expertní odhad nejrozšířenějších forem činností organizovaného zločinu. Míra výskytu činností se stanoví podle vyjádření respondentů. Jako experti jsou dotazováni pracovníci speciálních útvarů Policie České republiky zaměřených na boj proti organizovanému zločinu.¹³ Mezi nejrozšířenější trvale patří krádeže automobilů, organizování prostituce, od roku 1994 pak výroba, pašování a distribuce drog.¹⁴

Pro vnímání všech souvislostí je nutné zmínit skutečnost, že i v tomto mimoprávním prostředí se mezi dodavateli a odběrateli zboží a služeb vytvářejí specifické obchodní vztahy, obchodní zvyklosti, formální i praktické postupy a tržně generované ceny. Principiální základ činnosti organizovaných zločineckých skupin je totiž v podstatě totožný s obchodními metodami jakéhokoliv podnikatelského subjektu. Rozhodující roli hraje poptávka trhu, možnosti vstupu na něj a technické a personální možnosti jednotlivého uskupení. Rozsáhlejší zločinecké organizace, obdobně jako velké obchodní společnosti, diverzifikují svoji činnost a vytváří širší portfolia aktivit. Kromě drogové trestné činnosti se tak současně zabývají organizováním prostituce, obchodem se zbraněmi, ilegální výrobou či dovozem alkoholu, produkcí a prodejem neoznačených cigaret, porušování práv k ochranným známkám, porušování práv duševního vlastnictví, nevidovaným poskytováním služeb typu práce načerno, obchodování s odcizeným zbožím, vybírání výpalného za tzv. ochranu, atd. Společenské omezení obchodovatelnosti, popř. její úplný zákaz vedou k vytváření klientely orientované na černý trh. Její závislost je ekonomickou motivací

vztahů, 1997. s. 77-89. ISBN 80-85917-35-1.

¹¹ NOŽINA, M. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. 1. vyd. Praha: Themis, 2003. s. 17. ISBN 80-7312-018-6.

¹² MAREŠOVÁ, A. a kol. *Kriminalita v roce 2007*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. s. 22 a násl. ISBN 978-80-7338-083-0.

¹³ CEJP, M. a kol. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. s. 80. ISBN 978-80-7338-078-6.

¹⁴ CEJP, M. a kol. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. s. 89. ISBN 978-80-7338-078-6.

pro struktury organizovaného zločinu v dané oblasti, garancí stálého odbytu dodávek, jistotou tvorby zisku a platformou monopolu při uspokojování potřeb zákazníků. K atraktivitě aktivit přispívá i daňová nepostižitelnost operací.

Budeme-li obecně vymezovat personální a zeměpisné charakteristiky drogové kriminality, dojdeme k závěru o její výrazné internacionální povaze. Lze odkázat na zjištění, že „pro řadu zločineckých odvětví je vnitrostátní rámec příliš těsný, protože omezuje odbyt zboží a znemožňuje dosahovat maximální zisk, kromě toho pohyb přes hranice států usnadňuje bezpečné ukrytí kořisti a snižuje riziko dopadení“.¹⁵ Předmětná konstrukce je zvýrazněna rostoucí mírou komunitárního sdružování států, četnou migrací populace a gradující tendencí ke kosmopolitismu. Organizované drogové gangy působí často ve více státech současně. Taková kriminalita má, podle svého rozsahu, příhraniční, mezistátní či dokonce globální povahu. K tomu Scheinost uvádí, že v současné době je v mezinárodním měřítku nejvýznamnějším kriminogenním faktorem proces globalizace, jenž paradoxně probíhá současně s prohlubováním rozdílů mezi vyspělými a zaostalými zeměmi. Konstatuje, že moderní společnost je s ohledem na složitost sociálních procesů a dobře organizovaný zločin málo obranyschopná. Otevřené systémy světa bez hranic umožňují organizovaným zločineckým strukturám relativně volný pohyb nelegálního zboží, finančních prostředků pocházejících ze zločinné činnosti, zbraní, pachatelů i jejich obětí. Do vyspělých zemí jsou protiprávně dopravovány především drogy, prostitutky, levné pracovní síly, předměty uměleckého charakteru. Do zaostalých ilegálně směřují zbraně, finanční prostředky na podporu nelegálních aktivit, kradené automobily, nebezpečné odpady, sexuální turisté.¹⁶

V návaznosti na shora uvedené je potřeba poznamenat, že autor se snažil čerpat poznatky i z vědeckých výzkumů publikovaných v souvislosti s organizovaným zločinem, jejichž vypovídací schopnost však bývá, u této problematiky, v řadě případů, omezena. Kriminologická literatura totiž často dospívá k závěru, že odborné výzkumy v oblasti organizovaného zločinu, jednoznačně subsumujícího i drogovou scénu, jsou mimořádně obtížné. Autoři dochází k poznání, že standardní výzkumné metody jsou

¹⁵ SCHEINOST, M. a kol. *Výzkum struktury, forem a možností postihu organizovaného zločinu v České Republice*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. s. 6. ISBN 80-86008-32-0.

¹⁶ CEJP, M. Společenské faktory ovlivňující vývoj kriminality. In: SCHEINOST, M. a kol. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 24. ISBN 978-80-7338-096-0.

z důvodu jedinečnosti předmětu zájmu buď zcela, nebo z větší části, nepoužitelné. Současně je však konstatováno, že nalezení a uplatnění nových specifických výzkumných metod a technik by přispělo k lepšímu vysvětlení pravidel organizace a působení takových kriminálních uskupení. V tomto směru se inspirujícím jeví např. výzkum zaměřený na strukturu rozsáhlé skupiny pachatelů zabývajících se obchodem s kokainem, v jehož rámci byly analyzovány záznamy telekomunikačního provozu jejích členů, pořízené v průběhu vyšetřování. V tomto konkrétním výzkumu bylo zjištěno, že daná skupina zahrnovala značné množství osob, panovala v ní jasná dělba práce a měla zřetelnou hierarchickou strukturu. Pouliční distributoři měli jen mizivý kontakt s ostatními členy skupiny, což nasvědčovalo tomu, že od těchto pachatelů lze jen stěží získat více informací o osobách na vyšší úrovni v rámci hierarchie skupiny.¹⁷ Daný závěr koresponduje s faktickou zkušeností orgánů činných v trestním řízení při stíhání pachatelů drogové trestné činnosti v České republice, když zjištění policejních orgánů jsou pouze velmi obtížně dokládána důkazními prostředky, jak o tom bude níže pojednáno.

1.3 Obecně k pojmu drogy, účinky drogových látek na lidský organismus

V obecném slova smyslu rozumíme drogou substanci, která po vpravení do lidského těla mění jeho psychické i fyzické funkce. V daném významu se jedná o omamné a psychotropní látky, které se užívají k jiným než léčebným účelům. Jsou přírodní nebo syntetické povahy. Mají psychotropní efekt, což znamená, že ovlivňují subjektivní prožívání reality a mění vnitřní standardy fungování organismu. Jejich nebezpečnost je násobena tendencí vyvolávat závislost. Užívání drog průlomově mění vnímání okolního světa. Výzkumy ukazují, že deformuje pozorování, interpretaci a emoční prožívání prostředí. Stěžejním problémem aplikace drog je zmíněné vytváření návyku a vznik závislosti. Užívání drog mění nevratným způsobem psychiku lidí, dochází k zásadním změnám nervového systému. Centrální nervová soustava se po přerušení užívání nevrací do původního stavu, neboť již došlo k vytvoření stavu

¹⁷ NATARAJAN, M.: Understanding the Structure of a Drug Trafficking Organization: A Conversational Analysis. In: NATARAJAN, M., HOUGH, M. (Eds.): *Illegal Drug Markets: From Research to Prevention Policy*. Crime prevention studies, Volume 11, 2000, New York: Criminal Justice Press, s. 273 – 298. ISBN 1-881798-25-9.

závislosti a nevratným psychosomatickým poruchám. V takových cyklech nepostačuje pouhá vůle abstinovat, odborně vedená léčba se jeví nepostradatelnou.

Drogovou závislostí (toxikomanií) je stav periodické nebo chronické intoxikace, který je vyvolán opakovaným zneužíváním drog přírodního nebo syntetického původu. Toxikomanie je škodlivá nejen pro nositele závislosti, pro konkrétního postiženého, ale též pro jeho okolí a konec konců pro celou společnost. Docházíme k závěru o zhoubném působení nejen na jednotlivce, ale jednoznačně i na celek, tj. na lidskou společnost. Charakteristickými prvky závislosti jsou nejen extrémní touha po aplikaci drogy, a to i za jakoukoliv cenu, tendence ke zvyšování dávek a doprovodné působení abstinčních příznaků při vysazení drogy. Vývoj závislosti lidského organismu na drogové preparáty je velmi rychlý, významně rychlejší než na jiné návykové látky. Hlavními činiteli ovlivňujícími zneužívání drog jsou dostupnost drog, věk konzumentů a krize sociálního prostředí, především rodinného zázemí. Drogová závislost iniciuje nárůst kriminality. Požití drog generuje pád morálních zábran a bloků, iniciuje výtržnictví, vandalismus, sexuální delikty a násilnosti. Rovněž tak je spouštěcím momentem trestných činů krádeží, loupeží, podvodů, vloupání apod.¹⁸

Odborná veřejnost představovaná specialisty celé řady oborů přicházejících do kontaktu s drogovou problematikou se v zásadě shoduje na interfaktoriální či multifaktoriální podstatě vzniku drogové závislosti konkrétního jedince. V této souvislosti je možné odkázat na tradiční klasifikaci Urbana¹⁹, který rozdělil faktory iniciující vytvoření lidské drogové závislosti do čtyř tříd. Za prvé se jedná o faktory farmakologické, hodnotící vlastní povahu drogy a specifika jejích účinků. Farmakologie drog zahrnuje i způsob aplikace substance do organismu: ústy, injekčně do svalu či do žíly, inhalací, vstřebáváním do kůže nebo do sliznice apod. Druhou kategorií příčin je souhrn faktorů somatických a psychických vyjadřující jedinečnost osobnosti člověka. Uvádí se, že neexistuje taková riziková kombinace charakteristik jedince, jež by jej ortodoxně a neodvratně předurčovala ke vzniku drogové závislosti, rovněž tak není možné drogovou prognózu žádného a to ani zcela excelentního jedince bez sebemenších prvotních předpokladů absolutně vyloučit.²⁰ Osoby se zvýšenou

¹⁸ ŠTEFAN, J., MACH, J. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada publishing, 2005. s. 175. ISBN-10: 80-247-0931.

¹⁹ URBAN, E. *Toxikománie*. Praha: Avicenum, 1973. 196 s.

²⁰ PRESL, J. *Drogová závislost*. Praha: Maxdorf, 1994. s. 49. ISBN 80-85800-18-7.

měrou pravděpodobnosti vzniku toxikomanie jsou deklarovány jako osobnosti predisponované či inklinující. Za třetí kategorii příčin jsou považovány faktory enviromentální, jimž jsou vliv okolního prostředí, celkové společenské podmínky a zvládnutí procesu kontinuálního začleňování se do společnosti (tzv. socializace jedince). Konkrétně se jedná o vliv rodiny, školy, vrstevníků, spolupracovníků a dalších rozmanitých komunit bezprostředně kontaktujících a ovlivňujících život jedince. Droga se v rámci společenského uplatnění člověka může stát vyjádřením jeho postoje k životu, výrazem jeho experimentu, relaxace, zábavy, protestu, rezignace, životního stylu. U vybraných profesí a povolání na trhu práce lze ze sociologického pohledu aktuálně zaznamenat zvýšenou míru rizika vzniku drogové a jiné závislosti. Jedná se o zaměstnání v oblasti pohostinství, hotelových a rekreačních služeb, ve zdravotnických zařízeních, u lidí odkázaných na soustředění, dlouhé či směnné pracovní nasazení a na podávání náročných pracovních výkonů (studenti, řidiči, dispečeri), dále u lidí v extrémně stresujícím prostředí s velkou mírou odpovědnosti či s mimořádnou společenskou pozorností (umělci, sportovci, manažeři, jiní významní či bohatí lidé).²¹ Čtvrtou kategorií příčin vzniku drogové závislosti jsou faktory označované jako podněty a spouštěče. Takové iniciátory mají provokující povahu a indukují interakci člověka, prostředí a drogy. Škála pohnutek vedoucích jednotlivce k aplikaci drogy je široká. Převažují psychosomatické poruchy způsobené dlouhodobějším napětím.²² Konkrétně se jedná o stresové situace typu odchodu blízké osoby, nezvládnutí společenské role v zaměstnání, rodině, partnerském vztahu, v komunitě, pracovní prohry, nemoci, přetížení, obavy, citové problémy, existenční nejistota atd.²³ Motivů aplikace drog je značné množství, v minulosti bylo typově diagnostikováno přes 50 přímých faktorů vedoucích ke zneužívání drog. Mechanismus osobnostních i situačních faktorů ani jejich kauzální vazby však nejsou doposud zcela vyjasněny.²⁴

Při hledání příčin narkomanie pracujeme s důvody, jimiž jsou osobní psychické problémy typu osamění, povahová nevyrovnanost, životní nezralost, emotivní

²¹ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 431-432. ISBN 80-7179-813-4.

²² VANTUCH, P. *Drogy a kriminalita*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1990. s. 52. ISBN 80-210-0169-0.

²³ TRÁVNÍČKOVÁ, I. Trestná činnost, drogy a ženy. *Kriminalistický sborník*, 1994, roč. 38, č. 12, s. 541.

²⁴ VYKOPALOVÁ, H. Drogy a drogové závislosti. *Zdravotnictví a právo*, 1998, roč. 2, č. 12, s. 15. ISSN 12116432.

rozkolísanost, sklony k méněcennosti, pocity životní skepse, snaha uniknout nepříznivé realitě vlastního života či touha osvobodit se z kategoricky omezujícího sociálního prostředí. Další důvody spočívají ve společenských poměrech. Jedná se např. o negativní posuny hodnotových měřítek orientované na osobní úspěch za každou cenu, bezohlednost, agresivitu, egoismus, prosazování nežádoucích sociálních vzorů a modelů chování, porušování sociálních norem apod. Mluvíme o přesunu váhy hodnotového spektra do sféry peněz, únikových aktivit, dravosti a násilí.²⁵ Drogu lze takto vnímat jako prostředek potlačování negativních emocí, způsob vyhýbání se osobní odpovědnosti a cestu specifického řešení problémů únikem mimo skutečnost.

Drogová scéna je neopominutelným a významným kriminogenním faktorem. Je velmi častou příčinou páchání rozmanité trestné činnosti rozdílné míry závažnosti. Povaha takových deliktů se zásadním způsobem liší. Je nutné oddělit primární skutky spočívající v bazální nelegální výrobě drog a v zakázané distribuci a manipulaci s nimi na bázi organizovaného zločinu od různorodé škály skutků vázaných na vytvořenou závislost konzumentů a jimi sdílený životní styl.

Praktickým projevem drogové závislosti je nutkání brát drogu pro její psychické účinky a rovněž i proto, aby se zabránilo nepříjemnostem plynoucím z její biologické nepřítomnosti v organismu. Registrujeme nepřekonatelnou potřebu konzumovat drogu a opatřovat si ji všemi dostupnými prostředky bez ohledu na následky. V této souvislosti je nutné zmínit i postupnou změnu tolerance organismu na návykovou látku. Po déletrvající aplikaci drogy se mění způsob jejího přijímání člověkem. S rostoucí dobou požívání se snižuje účinek preparátu, což vede k potřebě zvyšovat dávky, aby byl zachován stejný výsledný efekt.²⁶

Drogová závislost (toxikomanie) znamená fixaci na centrálně působící euforizující látky. Drogou je surovina rostlinného nebo živočišného původu, která je používána jako materiál k přípravě léků nebo přímo jako léčivo. Česká legislativa rozlišuje dvě kategorie látek, látky omamné (morfiové alkaloidy přirozené nebo polysyntetické) a látky psychotropní ovlivňující duševní děje (sympatomimetické aminy, barbituráty, benzodiazepinové deriváty, halucinogeny). Euforizující účinek je hlavním důvodem opakované aplikace drogy. Pokud k ní nedojde, dostavuje se pocit

²⁵ BÁRTLOVÁ, S. *Sociologie medicíny a zdravotnictví*. 6. vyd. Praha: Grada, 2005. s. 33-34. ISBN 80-247-1197-4.

²⁶ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 423. ISBN 80-7179-813-4.

dysforie (úzkosti) a deprese. Mluvíme o psychické závislosti. Zásadní abstinenci příznaky se u psychické závislosti zpravidla nevyskytují nebo jsou ze strany pacienta většinou zvladatelné a pomíjivé. Somatická (fyzická) závislost je vyšší a obtížnější zvladatelnou formou zátěže organismu narkomana. Je charakteristická klasickými abstinenci příznaky jako je neklid, třes, nespavost, děs, atd. Změna tolerance drogy organismem (návyk) je pomalé snižování účinku stejně vysokých dávek drog. K dosažení původního efektu je nutné opakovat aplikaci drogy ve stále se zkracujících časových intervalech, popř. ve vyšších dávkách. To přináší riziko předávkování a smrti z něj.²⁷ Při fyzické závislosti se abstinenci příznaky projevují jako křeče, bolesti svalů a kloubů, průjmy, pocení, slzení atd., při psychické závislosti jde zejména o stavy úzkosti, neklidu, podrážděnosti, agresivity, únavy, vyčerpanosti atd.²⁸

Obě složky závislosti mají svoji genezi i svoje projevy. Existuje mezi nimi úzká vazba. Psychická závislost je vyvolávána zvláštním stavem psychiky uživatelů drog. S drogou udělali dobrou zkušenost, inklinují k jejímu dalšímu použití, k recidivě osvědčené aplikace. Cílem je navození již registrovaných příjemných stavů nebo naopak zabránění vzniku nepříjemných pocitů a nálad, tak jako v minulosti. Narkomani zpočátku vnímají pouze silnou touhu po droze, nikoliv nutkavou a neodolatelnou potřebu. Ještě nejsou zasaženi natolik, aby byli nuceni zvyšovat dávky, v prvopočátcích neregistrují ani abstinenci syndrom. Změna přichází s postupem času, s adaptací organismu na užívanou drogu. Vytváří se závislost fyzická, kdy se droga stává nezbytnou součástí metabolismu člověka. Vynechání drogy přináší abstinenci příznaky. V chování člověka se projevují nervozita, halucinace, bludy, deprese, sebevražedné sklony.²⁹ Kategoricky a jednoznačně prezentovanými variantami vytvořené drogové závislosti jsou podle podání odborníků pouze abstinence, psychóza nebo sebevražda.³⁰

Nemůže být sporu o skutečnosti, že toxikomanie poškozuje lidské zdraví a zprostředkovně i lidskou společnost jako celek. Světová zdravotnická organizace definuje lidské zdraví jako: „stav úplné fyzické, duševní a sociální pohody, nejen jako

²⁷ PAZDERA, J., MAREK, O. *Neodkladné situace ve stomatologii*. Praha: Grada, 2005. s. 66-67. ISBN 80-247-0622-9.

²⁸ HUBINKOVÁ, Z. a kol. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 226. ISBN 978-80-247-1593-3.

²⁹ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 423. ISBN 80-7179-813-4.

³⁰ SZASZ, T. *Ceremoniální chemie*. Olomouc, Votobia, 1996. s. 10. ISBN 80-7198-156-7.

nepřítomnost nemoci nebo vady“.³¹ Pojem plného zdraví tak má spíše obecně idealistickou povahu, ke které se lze v reálném životě více nebo méně přiblížit. Konkrétní operační definice zdraví jej demonstruje jako: „*tělesnou a psychosociální integritu navozující stav optimální pohody, nenarušenost životních funkcí a společenských rolí, ale také adaptabilitu, tj. přizpůsobivost ve smyslu fyziologické a sociologické homeostázy*“.³² Homeostáza znamená samočinné udržování hodnoty nějaké veličiny na přibližně stejné hodnotě. Jde o schopnost živých organismů i sociálních systémů udržovat stabilní vnitřní prostředí, které je nezbytnou podmínkou jejich fungování a existence, i když se vnější podmínky mění.

Zdravotní stav se neomezuje pouze na samotné biologické charakteristiky, ale má i specifickou osobní a společenskou hodnotu. Uspokojivé zdraví je důležitou podmínkou participace jedince na společenských aktivitách, umožňuje mu realizovat jeho primární i sekundární potřeby, rozvíjet jeho lidský i sociální potenciál.^{33,34,35} Faktory, které v pozitivním či negativním významu ovlivňují zdravotní stav populace, jsou nazývány determinantami zdraví. Uvádějí se determinanty dědičné (genetické povahy), sociální a ekonomické (sociální status, vzdělání, práce, rodina, bydlení), životní styl (chování lidí, návyky, kouření, konzumace alkoholu, drog, léků), pohlaví (rozdíly žen a mužů), kulturní prostředí (systém péče o nemocné, handicapované, strádající, vyloučené osoby a seniory), politický systém (povaha sociálního a ekonomického prostředí, zdravotnického zabezpečení).³⁶ Rozhodujícími faktory vyvolávajícími nemoci v Evropě jsou mimo jiné i drogy, tabák, alkoholické nápoje, nechráněný pohlavní styk, fyzická pasivita lidí a jiné, jejichž základ lze spatřovat ve špatně uplatňovaném způsobu života.^{37,38,39}

³¹ BARTÁK, M. *Ekonomika zdraví. Sociální, ekonomické a právní aspekty péče o zdraví*. Praha: Wolters Kluwer, 2010. s. 13, ISBN 978-80-7357-503-8.

³² HOLČÍK, J., ŽÁČEK, A. *Sociální lékařství*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 24. ISBN 80-210-1233-1.

³³ POTŮČEK, M. *Veřejná politika*. Praha: Slon, 2005. s. 324. ISBN 80-86429-50-4.

³⁴ DETELS, R., Mc EWEN, J., BEAGLEHOLE, R., TANAKA, H. *Oxford Textbook of Public Health*. 4th ed. Oxford: Oxford University Press, 2005. p. 83-109. ISBN 0-19-263041-5.

³⁵ HOLČÍK, J., ŽÁČEK, A. *Sociální lékařství*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 25-26. ISBN 80-210-1233-1.

³⁶ DETELS, R., Mc EWEN, J., BEAGLEHOLE, R., TANAKA, H. *Oxford Textbook of Public Health*. 4th ed. Oxford: Oxford University Press, 2005. p. 85-87. ISBN 0-19-263041-5.

³⁷ DAHLGREN, G. WHITEHEAD, M. *European strategies for tackling social inequities in health*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2006. 137 p.

³⁸ WILKINSON, R., MARMOT, M. *Social Determinants of Health: The solid facts*. Copenhagen: World Health Organization, Regional Office for Europe, 2003. 31 p. ISBN 92-890-1371-0.

³⁹ ROBERTSON, A. Shifting discourse on health in Canada: from health promotion to

Odborná veřejnost se konsensuálně shoduje na stanovisku, že drogová závislost škodí zdraví nejen vlastních uživatelů, ale ohrožuje i zdravotní stav jim blízkých osob a zprostředkovaně i celé lidské populace. K nejzávažnějším zdravotním následkům užívání drog patří infekční nemoci, jako je AIDS vyvolaný virem HIV, hepatitida typu A, B a C, sexuálně přenosné nemoci, tuberkulóza, tetanus, botulismus, lidský T-lymfotropní virus atd.⁴⁰ Registrovaný vzestup drogové závislosti má analyticky vzato dva nejzávažnější zdravotní důsledky. Prvním z nich je extrémní nárůst procenta předčasné úmrtnosti, druhým z nich je dynamický nárůst šíření AIDS, nejen v sociální skupině uživatelů, ale i kontaktem jedinců této kategorie s ostatní populací. Pozorování vede k závěru, že užívání drog a výběr jejich jednotlivých druhů jsou závislé na řadě faktorů, jako je např. geografická lokalita, sociálně ekonomická struktura společnosti, pohlaví, osobnost a další.⁴¹

Drogová závislost prokazatelně snižuje zásadním způsobem kvalitu osobního i komunitního života dotčených lidí. Zneužívání drog v důsledku lokálních i celospolečenských negativních medicínských, sociálních, kulturních, sociologických, ekonomických a kriminologických dopadů, které s ním úzce souvisejí, narušuje a poškozuje i optimální vývoj celé společnosti. Odborníci zastávají v praxi ověřený názor, že: „*Užívání drog představuje závažné riziko: změny základních životních hodnot, oslabování vůle, narušování mezilidských vztahů a rozklad rodin, ohrožení pořádku ve městech, veřejného zdraví a bezpečnosti, nárůst společenských nákladů obecně.*“⁴²

V souvislosti s narušením postavení drogově závislých osob ve společenském životě, s postupnou devastací a zhroucením jejich sociálního zázemí je nutné odkázat i na názor, že lidské zdraví a jeho podlomení v podobě nemoci mají multifaktorový základ biologické, psychologické a sociální složky. Jejich vzájemná interakce s lidským organismem a způsobem života člověka zapříčiňují nemoci nebo přispívají k jejich rozvoji. Medicína zastává názor, že v moderní společnosti ubývá etiologicky

population health. *Health Promotion International*, 1998, vol. 13, iss. 2, p. 155-166. ISSN 0957-4824.

⁴⁰ Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost. *Výroční zpráva za rok 2009: Stav drogové problematiky v Evropě*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2009. s. 79. ISBN 978-92-9168-379-6.

⁴¹ BÁRTLOVÁ, S. *Sociologie medicíny a zdravotnictví*. 6. vyd. Praha: Grada, 2005. s. 34. ISBN 80-247-1197-4.

⁴² RADIMECKÝ, J. Přehled drogové situace v České republice v roce 2001. In: KALINA, K. a kol. *Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. s. 25. ISBN 80-86734-05-6.

jednoznačných onemocnění, u kterých stojí v popředí fyzikální, chemické nebo bakteriální faktory. Zdravotní studie ukazují na vysokou úmrtnost z důvodu rozmanitých nemocí u lidí s nízkou kvantitou a kvalitou sociálních vztahů. Je mimo vši pochybnost, že konsolidované sociální vazby a rozvinuté sociální zázemí výrazně přispívají k ochraně zdraví a snižování rizika zdravotních poškození a chorob.⁴³ Takový závěr je jednoznačně nutné učinit i u osob s drogovou závislostí.

Z protikladných názorů na podstatu lidského zdraví a na povahu zdravotnických služeb je z pohledu drogové problematiky nutné jednoznačně akcentovat ten, že zdraví je specifickou společenskou hodnotou sui generis vymykající se běžné tržní klasifikaci statků. Zdraví spadá pro svoji sociální povahu z podstatné části do působnosti veřejného sektoru. Opačný pohled vychází z tvrzení, že bolest, utrpení, nemohoucnost, závislost, zhroucení a nízká kvalita osobního života, stejně jako další symptomy nemoci, jsou ryze individuálními záležitostmi, které není možné po právu přenášet na jiné subjekty (osoby, komunity, stát). Principy solidarity a spravedlnosti však stanoví opak, zdravotní stav má mimo složky osobní zejména dominantní prvek sociální, který z něj činí předmět veřejného zájmu – jednu z nejvýznamnějších hodnot celé společnosti.⁴⁴

Konkrétní situace v České republice je, shodně se zeměmi tzv. východního bloku, určena primární změnou politického uspořádání a ekonomického modelu. Došlo k zásadní změně a prostoupení společenských systémů a procesů, k prolomení ideologické, vojenské i hospodářské izolace. Negativním důsledkem odblokování stagnujícího sociálního statusu společnosti i ekonomického uvolnění a rozvoje je s tím související masové rozšíření nabídky drog podle zásad ilegálního trhu i jejich zpřístupnění populaci díky liberalizaci příjmových možností obyvatelstva. V následujících kapitolách bude pozornost věnována popisu hmotněprávních i procesních institutů, které byly do našeho řádu zakotveny za účelem ochrany společnosti před trestnou činností spojenou s drogami.

⁴³ BÁRTLOVÁ, S. *Sociologie medicíny a zdravotnictví*. 6. vyd. Praha: Grada, 2005. s. 23-26. ISBN 80-247-1197-4.

⁴⁴ BARTÁK, M. *Ekonomika zdraví. Sociální, ekonomické a právní aspekty péče o zdraví*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s. 29. ISBN 978-80-7357-503-8.

ČÁST II.

Trestní právo hmotné

Vybrané otázky

Kapitola II. K obecnému pojetí drogové trestné činnosti

2.1 Vymezení základní užití terminologie

Pojem drogová trestná činnost není v našem právním řádu vymezen, když tento není užit ani v textu trestního zákoníku ani trestního řádu. Jedná se o termín používaný jak laickou, tak i odbornou veřejností, který, jak již z jeho názvu vyplývá, subsumuje trestné činy spáchané v souvislosti s výrobou, distribucí a přechováváním drogových látek a předmětů určených k jejich nedovolené výrobě. Jedná se o skutkovou podstatu trestného činu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní zákoník), skutkovou podstatu trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy podle § 284 trestního zákoníku, skutkovou podstatu trestného činu nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 trestního zákoníku, skutkovou podstatu trestného činu výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy podle § 286 trestního zákoníku a skutkovou podstatu trestného činu šíření toxikomanie podle § 287 trestního zákoníku. Tyto trestné činy jsou v systematicce trestního zákoníku zařazeny v hlavě VII mezi trestné činy obecně nebezpečné.

Vzhledem k tomu, že zákonná úprava operuje s řadou specifických termínů a kvalifikačních znaků, které jsou užity toliko u výše uvedených trestných činů, pokusí se autor v následujícím textu provést rozbor těchto skutkových podstat, který bude mimo jiné zahrnovat výklad zákonem užitých pojmů a množstevní vymezení jednotlivých kvalifikačních znaků. Předmětem zájmu však budou i obecné teoretické instituty trestního práva a judikatura vztahující se k drogové trestné činnosti.

Vzhledem k tomu, že díkce ustanovení §§ 283 - 287 operují s pojmem omamná a psychotropní látka považují primárně za nutné tyto termíny vymežit. V tomto směru je nutné odkázat na úpravu obsaženou v zákoně č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, v platném znění. Citovaný právní předpis upravuje v návaznosti na přímo použitelné předpisy Evropských společenství zacházení s prekursory a pomocnými látkami a stanoví pravomoc a působnost správních orgánů nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a přímo použitelnými předpisy Evropských společenství, které podle těchto přímo použitelných předpisů Evropských společenství vykonává členský stát. Dále je zde obsažena úprava týkající se zacházení s návykovými látkami, jejich vývoz, dovoz a tranzitní operace s nimi, zacházení s přípravky obsahujícími návykové látky nebo prekursory nebo obsahujícími návykové látky a prekursory (dále jen „přípravky“), jejich vývoz, dovoz a tranzitní operace s nimi, zacházení s přípravky obsahujícími efedrin nebo pseudoefedrin a pěstování máku, konopí a koky a vývoz a dovoz makoviny. K bližší specifikaci významu citovaného zákona pro řešení trestněprávní problematiky v drogové oblasti je třeba odkázat na usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 9. 2005, sp. zn. 7 Tdo 1179/2005 (T 822/2005), jenž ve svém poměrně stručném odůvodnění uvádí, že „zákon č. 167/1998 Sb. lze pokládat za zvláštní zákon, jímž se ve smyslu § 195 odst. 1 trestního zákona (podle současné právní úpravy § 289 trestního zákoníku) stanoví, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky, přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku a za prekursory pro účely trestního zákona. Je tomu tak bez ohledu na skutečnost, že citovaný zákon o návykových látkách neobsahuje výslovný odkaz na příslušná ustanovení trestního zákona a že jeho věcný dopad je širší, neboť upravuje též mimo-trestní problematiku. Z obsahu zákona o návykových látkách je přitom zřejmé, jaké nakládání a s kterými předměty je tímto zákonem zakázáno, takže nerespektování takového zákazu naplňuje pojem „neoprávněné“ dispozice s nimi, resp. dispozice „bez povolení“ ve smyslu § 187 a násl. trestního zákona.“ (aktuálně

§ 283 a násl. trestního zákoníku). Citovaný právní předpis za omamné a psychotropní látky označuje v § 2 písm. a) látky uvedené v přílohách č. 1-7 tohoto zákona. Seznam omamných látek, tedy látek, u nichž je nebezpečí chorobného návyku a vzniku psychických změn, je uveden v přílohách č. 1 až 3. V přílohách č. 4 až 7 jsou uvedeny psychotropní látky, tedy látky ovlivňující psychiku člověka. Z hlediska systematiky trestního zákoníku patří omamné a psychotropní látky mezi návykové látky, definované v ustanovení § 130, které mezi návykové látky řadí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka či jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.

Přípravkem obsahujícím omamnou nebo psychotropní látku se podle § 2 písm. b) zákona č. 167/1998 Sb. rozumí roztok nebo směs v jakémkoli fyzikálním stavu obsahující jednu nebo více omamných nebo psychotropních látek nebo jeden nebo více prekursorů. Jedná se o látky, které jsou uvedeny v příloze č. 8 k tomuto zákonu. Prekursorem je pak látka uvedená v kategorii 1 přílohy I přímo použitelného předpisu Evropských společenství (zde je odkazováno na Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004) nebo v kategorii 1 přílohy přímo použitelného předpisu Evropských společenství (Nařízení Rady (ES) č. 111/2005). Citovaný zákon dále v § 3 vymezuje, že zacházením s omamnými a psychotropními látkami, přípravky a prekursory se rozumí výzkum, výroba, zpracování, odběr, skladování, dodávání a používání látek a přípravků, dále koupě a prodej omamných a psychotropních látek, a přípravků, jakož i nabývání a pozbývání dalších věcných nebo závazkových práv s nimi spojených, zprostředkování takových smluv a zastupování při jejich uzavírání. Omamné a psychotropní látky uvedené v příloze č. 3 nebo 4 tohoto zákona a přípravky je obsahující mohou být použity pouze k vědeckým a velmi omezeným terapeutickým účelům vymezeným v povolení k zacházení. Ostatní omamné a psychotropní látky a přípravky je obsahující mohou být použity pouze k terapeutickým, vědeckým, výukovým nebo veterinárním účelům nebo i k jiným účelům na základě povolení Ministerstva zdravotnictví. Předmětný zákon dále v § 4 stanoví, že k zacházení s omamnými a psychotropními látkami a přípravky musí mít dotyčný subjekt povolení, které vydává Ministerstvo zdravotnictví. V případě, že takovým povolením subjekt nedisponuje, jedná se o neoprávněné zacházení s těmito látkami. Zacházení s omamnými a psychotropními látkami, přípravky a prekursory bez povolení, je možné pouze v případech vymezených v § 5. Jedná se zejména o osoby provozující lékárnou,

osoby provozující zdravotnické zařízení a osoby oprávněné k výkonu odborných veterinárních činností. Další případy, kdy se k zacházení s omamnými a psychotropními látkami, přípravky a prekursory nevyžaduje povolení k zacházení, může stanovit Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou. Co je pro účely § 283, 284 a 286 považováno za jedy stanoví nařízení vlády č. 467/2009 Sb., jenž v tomto směru odkazuje na přílohu č. 1 tohoto nařízení.

2.2 Historický exkurs do právní úpravy drogové trestné činnosti

Pro pochopení všech souvislostí dané problematiky považuji v úvodu odborné části práce za vhodné učinit stručný historický exkurs do právní úpravy drogové trestné činnosti na území České republiky. V roce 1922 se ČSR stala smluvní stranou Haagské úmluvy. Na základě tohoto dokumentu byl v roce 1923 přijat zákon o provádění Mezinárodní opiové konvence a o dva roky později prováděcí vládní nařízení. Jednání spočívající v nelegálním obchodování s drogami bylo touto normou kvalifikováno jako přestupek, za nějž mohla být uložena pokuta do výše 20.000,-Kč. Další právní normou upravující danou problematiku byl opiový zákon č. 29/1938 Sb. z. a n., jímž byly provedeny mezinárodní opiové úmluvy z let 1912 a 1925 a Úmluva o omezení výroby a úpravě distribuce omamných látek z roku 1931. Zde již bylo stanoveno, že výroba, zpracování, příprava, rozdělování, obchod, dovoz, tranzit a vývoz látek budou podrobeny úřednímu dozoru. Byly vymezeny základní pojmy a stanoveno, že k dispozici s těmito látkami je třeba zvláštního povolení. Kromě výroby a distribuce byla trestná i výroba, opatření a přechovávání předmětu, který byl určen k neoprávněné výrobě drogové látky. Co se týče sankcí, rozlišoval zákon podle závažnosti přestupky, přečiny a zločiny. Přestupky byly řešeny okresními úřady, přičemž v rámci přestupkového řízení mohla být uložena pokuta až do výše 50.000 Kč či odnětí svobody až na 5 měsíců. Oproti tomu přečiny a zločiny byly projednávány soudy. Za přečin bylo možné podle uvážení soudu uložit trest tuhého vězení v sazbě od 3 měsíců do 3 let, za zločin pak žalář od 1 roku do 5 let. Zákon rovněž umožňoval uložení peněžitého trestu a to až do výše 100.000 Kč. Jistou zajímavostí je to, že již tehdy měly lékárny povinnost zaznamenávat výdej preparátů na bázi drog do zvláštních registrů s tím, že plnění této povinnosti bylo kontrolováno pravidelnými

inspekce. Změna politických poměrů v padesátých letech minulého století znamenala i přijetí nového právního předpisu, jímž byl trestní zákon č. 86/1950 Sb., jenž byl následně novelizován zákonem č. 63/1956 Sb. Drogové problematiky se týkala ustanovení §§ 197 a 198. Trestného činu ve smyslu § 197 se dopustil ten, kdo vyrobil, dovezl, vyvezl, jinému opatřil nebo přechovával omamné prostředky nebo jedy. Takový pachatel mohl být potrestán odnětím svobody až na tři léta. Kvalifikovaná skutková podstata byla vázána na spáchání takového činu ve značném rozsahu nebo výdělečně či v případě, že byla činem způsobena smrt člověka nebo těžká újma na zdraví mnoha lidí. Za toto jednání byl stanoven trest ve výměře 1-5 let. Podle § 198 byl trestně odpovědný ten, kdo vyrobil, opatřil, nebo přechovával předmět určený k neoprávněné výrobě omamných prostředků nebo jedů. V takovém případě mohla být uložena sankce spočívající v odnětí svobody až na dvě léta. Tyto trestné činy byly pouze s drobnými úpravami přejaty do trestního zákona č. 140/1961 Sb., v němž byly zakotveny do §§ 187 a 188. Tato právní úprava pak beze změny platila až do počátku devadesátých let, kdy novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 175/1990 Sb., s účinností od 1. 7. 1990 byla skutková podstata trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 trestního zákona upravena tak, že se vztahovala nejen na omamné látky a jedy, ale i na psychotropní látky, což byl důsledek provedení Úmluvy o psychotropních látkách. Dále byl z § 187 odstraněn trestní postih přechovávání pro sebe, když nově byla do zákonné dikce zvolena formulace „pro jiného přechovává“. Rovněž byly nově koncipovány okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby a stanoveny přísnější sankce. Ke změně došlo také u skutkové podstaty postihující výrobu, opatření nebo přechovávání předmětu způsobilého k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky nebo jedu podle § 188 trestního zákona, do níž byl, kromě předmětu způsobilého k nedovolené výrobě omamné látky, zařazen i předmět způsobilý k nedovolené výrobě psychotropní látky, přičemž nově byly též vymezeny přitěžující okolnosti uvedené v odstavcích 2 a 3. Zcela nově byla pak zakotvena skutková podstata trestného činu šíření toxikomanie podle § 188a trestního zákona, která měla sloužit k ochraně před rozšiřováním zneužívání návykových látek jiných než alkoholu a to zejména mezi mládeží.

Zásadním koncepčním krokem trestní politiky státu v rámci drogové problematiky byla novela provedená zákonem č. 112/1998 Sb., jejímž prostřednictvím

došlo k zakotvení samostatné skutkové podstaty § 187a trestního zákona, která do naší právní úpravy zavedla trestnost držení drog pro vlastní potřebu. Rozbor důvodů a geneze přijetí tohoto ustanovení je proveden v kapitole týkající se trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy podle § 284 trestního zákoníku. Zmiňovanou novelou došlo dále k úpravě téměř všech skutkových podstat týkajících se drogové trestné činnosti. V tomto směru došlo k upřesnění skutkových podstat trestných činů nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 a § 188 trestního zákoníku, za současného zpřísnění trestních sankcí v těchto ustanoveních a rozšíření okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby u kvalifikovaných skutkových podstat. Zákonem č. 134/2002 Sb. pak již byla pouze s účinností od 1. července 2002 připojena do původního odstavce 2 § 188a nová okolnost pro použití vyšší trestní sazby. K průlomové změně došlo v souvislosti s přijetím trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., který s účinností od 1. ledna 2010 zavedl skutkové podstaty trestných činů nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku, přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy podle § 284 trestního zákoníku, nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 trestního zákoníku, výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy podle § 286 trestního zákoníku a skutkovou podstatu trestného činu šíření toxikomanie podle § 287 trestního zákoníku, jejichž detailní rozbor bude proveden v následujících kapitolách.

Pro nastínění úplného obrazu vývoje právní úpravy trestné činnosti spojené s drogami v našem právním řádu je vhodné ve stručnosti věnovat pozornost i problematice vymezení látek, na které se tato úprava vztahovala. Jak právní forma takové úpravy, tak i samotný výčet těchto látek podléhaly postupné genezi, když zpočátku byly omamné prostředky specifikovány převážně ve vyhláškách ministerstva zdravotnictví. Tyto vyhlášky obsahovaly seznam drog a preparátů, které podléhaly doзору, a rovněž podmínky pro manipulaci s nimi a jejich skladování. Byla zde upravena i pravidla pro výrobce a distributory, laboratoře, preventivní a léčebná zařízení, výzkumné a vědecké ústavy, dovozní a vývozní podniky pokud jakýmkoli způsobem zacházeli s drogovými látkami. Další úprava byla provedena vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 244/1988 Sb., která stanovila s účinností od 1. ledna 1989, že omamnými prostředky a jedy pro účely § 187 a 188 trestního zákona jsou

látky uvedené v seznamech omamných a psychotropních látek a zvlášť nebezpečných jedů v přílohách zvláštního předpisu, kterým bylo nařízení vlády č. 192/1988 Sb. Na konci devadesátých let bylo pak zákonem č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů novelizováno ustanovení § 195 odst. 1, které stanovilo, že to, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky, přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku nebo za prekursory, bude nově určeno zákonem, nikoliv nařízením vlády. Toto ustanovení tak odkazovalo právě na citovaný zákon, přičemž pro vymezení omamných a psychotropních látek byly stěžejní §§ 1 a 2 a přílohy č. 1-9.

2.3 Právní nástroje boje s drogovou trestnou činností v mezinárodním a komunitárním kontextu

V rámci rozboru dané problematiky je rovněž nutné zdůraznit mezinárodní a komunitární aspekty, které nabývají na důležitosti tím, že drogová trestná činnost dosahuje stále častěji mezinárodních a globálních rozměrů. S ohledem na kapacitní možnosti této práce bude daná pasáž zaměřena zejména na stručný rozbor nejdůležitějších mezinárodních dokumentů z této oblasti. Mezinárodněprávní rámec tvoří zejména tzv. protidrogové úmluvy. Jedná se o Jednotnou úmluvu o omamných látkách z roku 1961 (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 47/1965 Sb.), která vstoupila pro ČSSR v platnost dne 13. 12. 1964, ve znění Protokolu o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1972 (sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 458/1991 Sb.), který vstoupil pro ČSFR v platnost dne 4. 7. 1991. Dále se jedná o Úmluvu o psychotropních látkách z roku 1971 (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 62/1989 Sb.), která vstoupila pro ČSSR v platnost dne 11. 1. 1989, a Úmluvu OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988 (sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 462/1991 Sb.), která vstoupila pro ČSFR v platnost dne 2. 9. 1991.

Jednotná úmluva o omamných látkách byla sjednána a podepsána dne 31. března 1961 v New Yorku. V platnost vstoupila 13. prosince 1964. Tato úmluva si zejména kladla za cíl sjednotit do jedné normy stávající četné mezinárodní úmluvy a

protokoly z této oblasti. Pro oblast trestního práva je stěžejně důležitý článek 36 Úmluvy, který stanoví, že s výhradou svých ústavních předpisů, učiní každá strana opatření, nutná k tomu, aby pěstování, produkce, výroba, těžba, příprava, držba, nabídka, dání do prodeje, distribuce, koupě, prodej, dodání z jakéhokoliv titulu, zprostředkování, odeslání, vypravení přes tranzit, doprava, dovoz a vývoz drog, neodpovídající ustanovení Úmluvy, nebo jakékoliv jiné činy, které by podle názoru této Strany odporovaly ustanovením této Úmluvy, byly považovány za trestné činy, jsou-li spáchány úmyslně a aby za vážné případy byly vyměřeny přiměřené tresty, zejména vězení nebo jiné tresty odnětí svobody. Přílohou této Úmluvy byly Seznamy omamných látek rozdělené do čtyř skupin. Na základě rozhodnutí Komise OSN pro omamné látky, jsou seznamy průběžně doplňovány. Každý účastnický stát byl povinen promítnout změny do vnitrostátní právní úpravy. V roce 1972 byl smluvními státy ve Vídni přijat Protokol o změnách Jednotné Úmluvy o omamných látkách, který zejména posílil úlohu Mezinárodního úřadu pro kontrolu omamných látek. Tento dokument ČSSR ratifikovala v roce 1988.

S ohledem na prudký nárůst zneužívání psychotropních látek byla na podkladě návrhů Komise OSN pro omamné látky, ve spolupráci s WHO vypracována Úmluva o psychotropních látkách ze dne 21. února 1971, která byla téhož roku zástupci členských států podepsána ve Vídni a v platnost vstoupila 16. srpna 1976. Tato úmluva obsahuje obecný závazek, že strany učiní všechna možná opatření, aby se předcházelo zneužívání psychotropních látek a zajistilo včasné odhalení, léčení, výchova a rehabilitace postižených osob, jakož i péče o ně po skončení léčby. Článek 22 písm. a) pak stanoví, že, s výhradou omezení podle svých ústavních předpisů, bude každá strana považovat za trestný čin každé jednání, které je v rozporu se zákonem nebo nařízením přijatým k plnění závazků podle této Úmluvy a bylo spácháno úmyslně, a zajistí, aby na závažné trestné činy byly vyměřeny příslušné tresty, zejména vězení nebo jiné tresty odnětí svobody. Co se týče opatření proti nedovolenému obchodu, zavazuje smlouva jednotlivé strany učinit vnitrostátní opatření pro koordinaci preventivních a represivních akcí proti nedovolenému obchodu, přičemž dále obsahuje dohodu o vzájemné pomoci v boji proti nedovolenému obchodu s psychotropními látkami, včetně úzké spolupráce s příslušnými mezinárodními organizacemi, jichž jsou členy. Na obdobných principech jsou postavena i opatření proti nedovolenému obchodu s omamnými látkami v Jednotné úmluvě o omamných látkách.

Významnou mnohostrannou smlouvou, která má posílit právní nástroje mezinárodní spolupráce států při potlačování tohoto typu mezinárodní kriminality, je Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami přijatá ve Vídni dne 19. 12. 1988. Kromě rozšíření okruhu skutkových podstat, zde již jednotlivé strany přistoupily k dalším opatřením procesního charakteru, například k zavedení institutů umožňujících zmrazení a konfiskaci výnosů a majetku získaných z obchodu s drogami či průlomu do bankovního tajemství, umožňujícího soudům získat bankovní, finanční a obchodní záznamy. Úmluva také usnadňuje extradici osob obchodujících s drogami a vzájemnou právní pomoc orgánů činných v trestním řízení při vyšetřování trestných činů spojených s obchodem s drogami. Pro řešení dané problematiky je stěžejním článkem 3 hlavy 1 úmluvy, v němž je zakotveno, že každá smluvní strana je povinna přijmout taková opatření, která mohou být nezbytná k tomu, aby jako trestné činy podle jejího trestního práva byly stanoveny, budou-li spáchány úmyslně, výroba, zhotovování, extrahování, příprava, nabídnutí, nabídnutí za účelem prodeje, rozšiřování, prodej, dodávání za jakýchkoliv podmínek, překupnictví, převoz, tranzitní přeprava, převážení, dovoz či vývoz jakékoliv omamné nebo psychotropní látky, porušující ustanovení Úmluvy z roku 1961 či Úmluvy z roku 1971. V hlavě druhé článku 3 je pak stanoveno, že signatářské státy mají začlenit do své legislativy jako zločin „držení, nákup či pěstování omamných drog nebo psychotropních látek pro osobní potřebu v případě, že tyto činy byly spáchány úmyslně a jestliže jsou v rozporu s ustanoveními Jednotné úmluvy o omamných látkách, jejími dodatky nebo Úmluvou o psychotropních látkách. O této problematice bude podrobněji pojednáno v kapitole týkající se skutkové podstaty trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle § 284 trestního zákoníku.

Než bude přistoupeno k rozboru hmotného práva a zejména jednotlivých procesních institutů, považuje autor za důležité upozornit na další dimenzi této problematiky, jíž je justiční spolupráce jednotlivých zemí Evropské unie. Není totiž pochyb o tom, že mezinárodní justiční a policejní spolupráce hraje v posledních letech velmi významnou a nezbytnou roli v odhalování pachatelů drogové trestné činnosti a opatrování důkazů pro jejich trestní stíhání. Pro Českou republiku v tomto směru sehrává nejvýznamnější roli právní úprava justiční spolupráce v rámci Evropské unie. Ani zde nemá autor v úmyslu podat obsáhlý výklad této problematiky, neboť si je

vědom toho, že takový rozbor by výrazně převyšoval obsahové zadání této práce. Na druhou stranu však nelze opominout, že státní zástupci v přípravném řízení a soudci v řízení po podání obžaloby stále častěji využívají nástrojů justiční spolupráce mezi orgány Evropské unie a je tedy nutné tuto rovinu problematiky připomenout a nastínit obecné principy, na nichž je postavena. Do rozboru jednotlivých výše vymezených procesních institutů pak v některých případech autor zařadil poznámky, které lze charakterizovat jako praktické postřehy vyplývající z jeho dosavadní praxe.

Již zmíněná justiční spolupráce napříč státy Evropské unie vykazuje výrazná specifika, která v podstatě odpovídají základním doktrínám, na nichž je Evropská unie založena. Jde zejména o to, že mezi jednotlivými státy se uplatňuje princip vzájemného uznávání rozhodnutí a styky justičních orgánů při vzájemné spolupráci jsou zásadně přímé. Regulace vztahů mezi členskými státy je realizována zejména prostřednictvím právních aktů Evropské Unie (zejména rámcových rozhodnutí), které sice nemají bezprostřední účinek vůči občanům a dalším subjektům na území členských států EU, zavazují však členské státy, aby do stanovené doby a ve stanoveném rozsahu uvedly do souladu s jejich požadavky svou vnitrostátní legislativu. Tyto procesy jsou samozřejmě patrné i v našem právním řádu, když do současné doby byla do našich právních norem zakotvena řada institutů, které jsou významné pro spolupráci justičních orgánů členských států při stíhání drogové kriminality. Jedná se zejména o evropský zatýkácí rozkaz (§ 403 – 422 trestního řádu), uznávání a výkon rozhodnutí o zajištění majetku nebo důkazního prostředku mezi státy Evropské unie (§ 460a – 460n trestního řádu), uznání a výkon rozhodnutí mezi ČR a jinými členskými státy Evropské unie o peněžitých sankcích a plněních (§ 460o – 460v trestního řádu) a uznávání a výkon rozhodnutí ukládajících propadnutí nebo zabránění majetku, věcí nebo jiných majetkových hodnot s jinými členskými státy Evropské unie (§ 460z – 460zp trestního řádu).

Co se týče vzájemné kooperace evropských zemí v drogových trestních věcech, je dále nutné zmínit tzv. Schengenskou prováděcí úmluvu (SPÚ), která vedle policejní spolupráce upravuje i některé aspekty justiční spolupráce. V tomto dokumentu se jednotlivé členské státy (většina států EU, Norsko, Island a Švýcarsko) zavázaly k postupnému odstraňování kontrol na společných hranicích. Tato mezinárodní smlouva společně s dalšími souvisejícími právními akty EU tvoří tzv. schengenské *acquis*, tedy schengenské předpisy. Česká republika se stala součástí Schengenského prostoru v

prosinci roku 2007 a v jejím právním řádu se výše zmíněné mezinárodní právní dokumenty projevily zakotvením ustanovení § 378a, § 386 odst. 2, § 404a, § 408a a § 427 odst. 5, jimiž byla ve vnitrostátní legislativě České republiky zakotvena konkrétní ustanovení úmluvy týkající se justiční spolupráce. V rámci justiční spolupráce realizované v Evropské unii za účelem odhalování a postihování drogové kriminality je třeba zmínit ještě existenci dvou institucí a to Eurojustu a Evropské justiční sítě. Tyto instituce mají za úkol především zdokonalit a zefektivnit justiční spolupráci mezi členskými státy. Obě tyto instituce v právním řádu České republiky prozatím nemají odpovídající právní úpravu, pouze ohledně Eurojustu jsou v trestním řádu jednotlivá ustanovení (§ 378a odst. 2 až 4, § 411 odst. 13).

Kapitola III.

Hmotněprávní úprava skutkových podstat postihujících drogovou trestnou činnost a související problémy

3.1 Skutková podstata trestného činu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku

V obecné rovině je třeba konstatovat, že objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně společnosti a lidí proti možnému ohrožení, které vyplývá z nekontrolovaného nakládání s jedy, omamnými a psychotropními látkami, přípravky obsahujícími omamnou nebo psychotropní látku a prekursory. Z hlediska subjektivní stránky se u trestného činu podle § 283 trestního zákoníku vyžaduje úmysl. Vzhledem k tomu, že se jedná o ohrožovací trestný čin, je tento dokonán již neoprávněným vyrobením, dovezením, provezením, nabídnutím, zprostředkováním, prodáním nebo jiným opatřením jinému nebo přechováváním uvedených látek pro jiného.

Zákonná dikce § 283 trestního zákoníku operuje s pojmy neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří. Pod pojem neoprávněně vyrobí se obecně zařazuje nejen výroba průmyslová, ale i jakékoli jiné zhotovení nebo vytvoření omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku, prekursoru nebo jedu neoprávněným subjektem. Jedná se o jakýkoli proces, jenž umožňuje získání některé z uvedených

látek, který zahrnuje rovněž čištění a přeměnu těchto látek v jiné takové látky. Konkrétně se jedná především o chemickou výrobu takových látek z chemikálií, léčiv nebo přírodních surovin. Pod znění termínu "vyrobí" však nelze zařazovat tzv. produkci, která je definována v čl. 1 odst. 1 písm. n) Jednotné úmluvy o omamných látkách jako proces, který spočívá v získávání opia, listů koky, konopí a konopné pryskyřice z rostlin, které tyto plody obsahují.

Vodítkem pro výklad termínů dovoz a vývoz je článek 1 písm. m) Jednotné úmluvy o omamných látkách, který pod těmito pojmy rozumí faktickou dopravu omamných látek z jednoho státu do druhého nebo z jedné oblasti do jiné oblasti daného státu. Každý vývoz a dovoz návykových látek podléhá podle zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění zákona č. 228/2005 Sb., povolení Ministerstva zdravotnictví, bez něž je takováto dispozice s předmětnými látkami neoprávněná. Na tomto místě je nutno podotknout, že trestný je též dovoz, průvoz nebo vývoz pro vlastní potřebu pachatele. Jakýkoli návrh, ať již výslovný nebo konkludentní, směřující vůči jiné osobě, jímž pachatel projeví vůli poskytnout omamnou nebo psychotropní látku je nutno považovat za nabídnutí ve smyslu § 283 trestního zákoníku. Pojem zprostředkování pak dopadá na případy zajištění kontaktu mezi výrobcem, eventuálně dealerem na straně jedné a odběratelem drogy na straně druhé. Obsah výrazu prodá je totožný s obecným pojmem s tím, že předmětem koupě je omamná nebo psychotropní látka, kterou kupující obdrží za finanční protihodnotu. Nemusí se nutně jednat o prodej konečnému odběrateli, ale je možná i eventualita prodeje mezi výrobcem a dealerem nebo dealerem a subdealerem. Výraz neoprávněně jinak jinému opatří vyjadřuje neoprávněné obstarání omamné nebo psychotropní látky druhému jiným způsobem než je shora popsáno. V praxi se bude nejčastěji jednat o darování nebo výměnou za jinou věc. Za přechovávání se v rámci dané skutkové podstaty považuje jakýkoliv způsob držení jedu, omamné či psychotropní látky, přípravků nebo prekurzorů, jež musí být vykonáváno pro jiného. Rozdíl mezi trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 283 trestního zákoníku a trestným činem přechovávání omamné a psychotropní látky podle § 284 trestního zákoníku tkví v tom, že zatímco k naplnění znaků přísněji trestného činu podle § 283 trestního zákoníku musí být prokázáno neoprávněně přechovávání pro jiného, k naplnění znaků méně závažného trestného činu podle § 284 trestního zákoníku se vyžaduje, aby omamná nebo psychotropní látka byla bez

povolání přechovávána „pro vlastní potřebu“. V tomto směru je možno poukázat například na usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 8. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1005/2005 (TR 11/2005/II s. 293), ve kterém se podává, „že ke spáchání trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 trestního zákona (aktuálně § 283 trestního zákoníku) postačí, pokud pachatel neoprávněně přechovává drogy pro jiného (např. za účelem jejich další distribuce nebo prodeje), anebo prodá-li je i jen jedné osobě. V takovém případě nepřichází v úvahu trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a odst. 1 trestního zákona (aktuálně § 284 trestního zákoníku), protože jeho skutková podstata předpokládá, že pachatel neoprávněně přechovává drogy pro sebe, nikoli pro jiného.“ Častým pochybením při aplikaci této formy jednání pachatele, na nějž již opakovaně upozornil Nejvyšší soud (např. v usnesení 8 Tdo 204/2010 ze dne 4. 3. 2010), je to, že z formulace skutkové věty výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně nevyplývá právní závěr soudu, že obviněný neoprávněně pro jiného přechovával omamnou a psychotropní látku, a ani v odůvodnění rozsudku není následně zmíněn a hodnocen relevantní důkaz, který by takové zjištění prokazoval. Za této situace lze předmětný skutek posoudit toliko jako trestný čin přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle § 284 trestního zákoníku. Oproti ustanovení §§ 284 a 285 není stanoveno množství omamné nebo psychotropní látky, jenž musí pachatel držet, aby jeho jednání bylo trestněprávně postižitelné. Tím pádem k trestnímu postihu postačí jakékoli množství přechovávané látky. Pro naplnění skutkové podstaty trestného činu podle § 283 odst. 1 trestního zákoníku postačí, když pachatel jinému opatří nebo pro jiného přechovává drogu. Jak se uvádí v rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 17. 11. 1998, sp. zn. 7 To 686/98 (R 24/2000), „není podmínkou, aby prováděl činnost překupníka drog. Rozdíl mezi těmito dvěma případy je pouze v hodnocení stupně společenské nebezpečnosti činu.“ Časové hledisko zákonného znaku „přechovává“ řeší usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 2003, sp. zn. 5 Tdo 115/2003 (T 573/2003/I), dle něž se „přechováváním ve smyslu § 187 odst. 1 trestního zákona (aktuálně § 283 odst. 1 trestního zákoníku) rozumí jakýkoli způsob neoprávněného držení omamné nebo psychotropní látky, přičemž pachatel ji nemusí mít přímo u sebe, avšak musí ji mít ve své moci, v dispozici. Délku doby držení k tomu, aby se již jednalo o přechovávání, zákon přímo nestanoví, ovšem za přechovávání lze považovat alespoň několik hodin trvající držení omamné

nebo psychotropní látky, aby se zde mohla projevit dispoziční moc držitele. Chvilkové neoprávněné držení omamné nebo psychotropní látky spočívající ve spolupráci obviněného s distributorem při jejich balení není přechováváním omamné nebo psychotropní látky pro jiného ve smyslu § 187 odst. 1 tr. zák., ale může být jen pomocí k tomuto trestnému činu podle § 10 odst. 1 písm. c) tr. zák.“

Užití kvalifikované skutkové podstaty zakotvené v § 283 odst. 2 trestního zákoníku je podmíněno naplněním jedné ze čtyř skutečností, taxativně vymezených pod písmeny a) - d) tohoto ustanovení.

Ustanovení § 283 odst. 2 písm. a) jako takovou okolnost v první řadě stanoví spáchání trestného činu pachatelem, jenž je členem organizované skupiny. Trestní zákoník navazuje v tomto směru na předchozí právní úpravu reprezentovanou trestním zákonem a organizovanou skupinu nedefinuje přesto, že v několika skutkových podstatách označuje takovou okolnost, tedy spáchání trestného činu členem organizované skupiny, za okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Konstantní judikatura za organizovanou skupinu označuje sdružení minimálně tří trestně odpovědných osob, v jehož rámci dochází k dělbě činností mezi jednotlivé členy sdružení. Činnost pachatelů je tak koordinovaná a plánovitá, v důsledku čehož se zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho škodlivost a závažnost. Přitom se nevyžaduje, aby byl pachatel za člena této skupiny výslovně přijat nebo k ní výslovně přistoupil; postačí tedy, že se do skupiny fakticky včlenil a aktivně se na její činnosti podílel.

Ustanovení § 283 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku operuje se slovním spojením "byl odsouzen nebo potrestán". Tento pojem vyjadřuje speciální recidivu pachatele s tím, že předchozím rozsudkem byl pachatel pravomocně uznán vinným ze spáchání trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 trestního zákoníku. Co se týče odsouzení zakládajícího zpětnost, nesmí se v době rozhodování, a to i případně před odvolacím soudem, na pachatele hledět, jako by nebyl odsouzen. Obdobně jako u trestného činu krádeže se u této skutkové podstaty potrestáním rozumí trestní postih, kterým byl pachatel nejenom odsouzen, ale i vykonal alespoň zčásti uložený trest, pokud výkon trestu nebo samotná právní moc rozsudku, kterým byl trest uložen, nemá za následek to, že se na něho hledí, jako by odsouzen nebyl. Předchozím trestem může

být jakýkoli trest. Většinou půjde o trest odnětí svobody, peněžitý trest nebo trest propadnutí věci. Jak je zřejmé ze zákonné dikce, k předchozímu odsouzení nebo potrestání musí dojít v posledních třech letech. Z chronologického hlediska je stěžejním okamžikem znaku "odsouzení" právní moc předchozího rozsudku. U „potrestání“ je pak tímto momentem okamžik výkonu trestu, či eventuálně upuštění od výkonu trestu, okamžik podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti nebo zákazu pobytu, prominutí trestu nebo jeho zbytku na základě milosti, amnestie apod.

Trestní zákoník v § 283 odstavci 2 písm. c) a d) podmínil užití této kvalifikované skutkové podstaty naplněním množstevních znaků "značný rozsah", "větší rozsah vůči dítěti" a "množství větší než malé vůči dítěti mladšímu patnácti let". Zákonodárce tedy, jak je zřejmé ze zvolené systematiky, shora vymezená jednání považuje za obdobně škodlivá a proto je postihuje stejnou sankcí. Ustanovení § 283 odst. 3 písm. d) pak váže naplnění kvalifikované skutkové podstaty na spáchání činu uvedeného v odstavci 1 ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let. Je tedy zřejmé, že zákonodárce u „většího rozsahu“ stanovil vazbu na další podmínku, kterou je v odst. 2 písm. d), dítě, a v odstavci 3 písm. d), dítě mladší patnácti let. Tímto způsobem je vyjádřena potřeba zvýšené ochrany dětí před vlivem drog, neboť právě tato skupina je s ohledem na svou sociální nevyzrálou, snadnou manipulovatelnost a nedostatek životních zkušeností ohrožena podstatně více, než osoby dospělé. O této problematice bude blíže pojednáno v následující kapitole.

Rovněž kvalifikovaná skutková podstata vymezená v § 283 odst. 3 trestního zákoníku je podmíněna naplněním taxativně stanovených skutečností. Kromě výše zmíněné kvalifikované skutkové podstaty podle písmena d) se jedná o eventualitu, kdy pachatel jednáním vymezeným v písm. a) předmětného ustanovení způsobí jinému těžkou újmu na zdraví. Trestní zákoník váže pojem těžké újmy na zdraví na dvě podmínky, které musí být splněny současně. V první řadě musí vždy jít o vážnou poruchu zdraví nebo vážné onemocnění a současně újma na zdraví musí odpovídat alespoň jedné taxativně uvedené skutečnosti specifikované v § 122 odst. 2 písm. a) až i). Jedná se o otázku právní, jejíž hodnocení přísluší orgánům činným v trestním řízení, které v převážné většině případů vychází ze závěrů znalce z oboru lékařství. Dané ustanovení směřuje k následku v podobě těžké újmy na zdraví jedné osoby, když těžká újma nejméně dvou osob je kvalifikačním znakem odstavce 4 předmětného

ustanovení. Vzhledem k tomu, že se jedná, ve vztahu ke skutkové podstatě těžkého ublížení na zdraví podle § 145 trestního zákoníku, o speciální ustanovení, je jednočinný souběh vyloučen. Co se týče ustanovení § 283 odst. 4 písm. a) trestního zákoníku, je nad rámec shora uvedeného nutno dodat, že pokud má čin uvedený v odstavci 1 za následek smrt, bude kvalifikován jen podle tohoto ustanovení pouze v případě, byla-li smrt způsobena z nedbalosti ve smyslu § 17 písm. a). Způsobil-li pachatel smrt úmyslně, je třeba jeho jednání posuzovat jako trestný čin vraždy podle § 140 v souběhu s trestným činem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283. Pokud se jedná o prospěch velkého rozsahu ve smyslu § 283 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, použije se v tomto případě výkladové pravidlo pro určení výše škody zakotvené v § 138 odst. 1, 2 trestního zákoníku, dle něž se škodou velkého rozsahu rozumí škoda dosahující nejméně 5 000 000 Kč. Postupu při určování výše získaného prospěchu se dotýká usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 7 Tdo 207/2005 (T 774/2005), v němž se podává, že *„spočívá-li trestná činnost pachatele v nákupu a v následném prodeji určitých věcí, pak prospěchem pachatele z takové trestné činnosti je rozdíl mezi peněžní částkou, za kterou byl uskutečněn prodej, a částkou, za kterou byl proveden nákup. To znamená, že i v případě trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 trestního zákona, spáchaného distribucí drog spočívající v jejich nákupu a prodeji, je při posuzování toho, zda pachatel získal tímto činem značný prospěch ve smyslu § 187 odst. 3 písm. a) trestního zákona (dnes kvalifikační znak § 283 odst. 3 písm. b), nutno postupovat tak, že od částky, za kterou pachatel drogy prodal, se odečte částka, za kterou je nakoupil.“*

Za okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby označuje ustanovení § 283 odst. 4 písm. c) trestního zákoníku spáchání činu uvedeného v podstavci 1 ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech. Jak již bylo zmíněno, za organizovanou skupinu je konstantní judikaturou označováno sdružení nejméně tří trestně odpovědných osob, jejichž vzájemná součinnost na realizování trestné činnosti vykazuje takovou míru plánovitosti jejího průběhu a tomu odpovídající rozdělení a koordinaci úloh jednotlivých účastníků, že tyto okolnosti zvyšují pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu a tím i jeho škodlivost pro společnost. Předmětná kvalifikovaná skutková podstata bude naplněna i za situace, kdy je pachatel ve spojení

s organizovanou skupinou působící mimo území České republiky ve více jiných státech. Organizovaná skupina tak nemusí působit přímo v České republice. Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 7 Tdo 1411/2004 (T 771/2005) k této problematice uvedl, že k naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 4 písm. c) trestního zákona (dnes § 283 odst. 1, odst. 4 písm. c) trestního zákoníku) spočívajícího ve spáchání tohoto činu „ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech“ zákon nevyžaduje, aby se pachatel dopustil činu jako její člen, ale postačí i volnější forma spolupráce pachatele s takovou skupinou. Tím spíše je tento znak naplněn v případě, jestliže se pachatel dopustí uvedeného činu přímo jako člen organizované skupiny tohoto charakteru. Zákodárce totiž tím, že v ustanovení § 187 odst. 4 písm. c) tr. zák. použil pojem "spojení" a nikoli pojem "člen", jako je tomu například v ustanoveních § 34 písm. g) a § 187 odst. 2 písm. a) trestního zákona, zamýšlel upravit jinou skutečnost, jíž je působení skupiny ve více státech, přičemž v případě existence tohoto znaku pro naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle odst. 4 písm. c) § 187 trestního zákona postačí i volnější forma spolupráce s organizovanou skupinou působící ve více státech, než členství v takovéto skupině. Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu je významné i tím, že v odůvodnění se mimo jiné konstatuje, že *„pro naplnění znaku, že jde o spojení s organizovanou skupinou „působící ve více státech“ ve smyslu výše uvedené kvalifikované skutkové podstaty, není nutné, aby taková skupina měla trvalejší charakter a vyvíjela svou činnost opakovaně či soustavně. Tento znak může být naplněn i jednorázovým působením organizované skupiny ve více státech.“*

Odlišný náhled na tuto problematiku však zaujal Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 1481/09 ze dne 10. 12. 2009. V tomto rozhodnutí totiž za pomoci systematické komparace dospěl k závěru, že obecný soud nesprávně kvalifikoval jednání stěžovatele podle čtvrtého odstavce písm. c) § 187 trestního zákona (dle současné právní úpravy § 283 odst. 4 písm. c) trestního zákoníku). Konkrétně se jednalo o kauzu, v níž se "organizovaná skupina působící ve více státech" v podstatě skládala ze stěžovatele, jeho manželky a německého státního občana, který drogu prodával dalším dvěma osobám. Této osobě měl stěžovatel ve čtyřech případech prodat metamfetamin o celkové hmotnosti 220 g. V rámci své argumentace Ústavní soud zdůraznil, že *„taková*

kvalifikace by mohla být oprávněna např. tehdy, jestliže působení organizované skupiny ve více státech by se vyznačovalo pravidelným přeshraničním kontaktem kurýrů, častým využíváním mezinárodní přepravy, častým využíváním mezinárodního platebního styku, častější distribucí zboží a peněz přes státní hranice, mezinárodní dělbu činnosti, rafinovanými způsoby páchání ve více zemích apod., tedy všude tam, kde mezinárodní prvek sehrává nějakou významnou roli.“ Tuto úvahu soud dále podpořil systematickým srovnáním, z něž vyplývá, že kvalifikované skutkové podstaty s obdobnou trestní sazbou jsou spojeny s těmi nejzávažnějšími následky, typicky se způsobením smrti z nedbalosti (viz např. trestný čin loupeže podle § 234 odst. 3 trestního zákona). Dále poukázal na strukturu čtvrtého odstavce předmětného ustanovení, z níž je zřejmé, že jednání naplňující kvalifikační znak dle písm. c) tohoto ustanovení musí být, co do závažnosti, srovnatelné se zvláště přitěžujícími okolnostmi dle písm. a) a b) téhož ustanovení, tedy způsobením těžké újmy na zdraví více osob nebo smrti či získání prospěchu velkého rozsahu. S ohledem na výše uvedené učinil Ústavní soud závěr, že zákonodárce zavedením kvalifikované skutkové podstaty ve smyslu § 187 odst. 4 písm. c) trestního zákona sledoval postih nejzávažnějších případů organizovaného obchodu s narkotiky, s vyšším stupněm plánovitosti a organizovanosti a se značně velkým množstvím drogy, s níž je nakládáno. S těmito závěry podpořenými kvalitní argumentací se autor plně ztotožňuje.

Nejvyšší soud se již ve své judikatuře, konkrétně např. usnesení 4 Tdo 246/2010 ze dne 28.4.2010 vypořádal i s obhajobou užívanou námitkou údajné absence skutkových zjištění dokládajících zavinění ve vztahu k výše uvedené kvalifikované skutkové podstatě § 187 odst. 4 písm. c) trestního zákona (dle současné právní úpravy § 283 odst. 4 písm. c) trestního zákoníku) v případech pachatele, který v součinnosti s další osobou (posléze také obviněným) zjedná kurýra či kurýry k dovozu drog ze zahraničí. Soud v tomto usnesení k této problematice uvedl, že skutková zjištění učiněná soudem prvního stupně lze zcela důvodně kvalifikovat jako organizovanou skupinu působící ve více státech, „protože mezi obviněným, další osobou a kurýry fungovala dělba činností, které obviněný v součinnosti s výše zmíněnou osobou plánoval a koordinoval. Pokud obviněný osobně zjednal kurýry a ty pak poslal do jiné země pro kokain, lze konstatovat, že osobně v součinnosti s organizovanou skupinou zjednáním dalších minimálně tří lidí dotvořil a její činnost řídil. I mezinárodní prvek jako kvalifikační znak zde, za daných skutkových okolností,

hrál významnou roli.“ Za této skutkové konstelace dospěl soud k závěru, „že obviněný dobře věděl, že se podílí na činnosti organizované skupiny působící ve více státech, a na její činnosti se zjevně, vzhledem ke svému postavení v ní, podílet chtěl. Proto je ve vztahu k této okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby dáno ze strany obviněného zavinění ve formě úmyslu, a to dokonce přímého ve smyslu ustanovení § 4 písm. a) trestního zákona.“

Dalším důležitým institutem, který má významný dosah do aplikační praxe v drogových trestních věcech (zejména ve vztahu k trestnému činu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami podle § 283 trestního zákoníku) je pokračování v trestném činu, které je v trestním zákoníku vymezeno v § 116. U drogové trestné činnosti totiž velmi často dochází v průběhu přípravného řízení a později dokazování ke změnám důkazní situace, zejména co se týče počtu odběratelů drog, jednotlivých prodejů i množství předané drogy. Rozhodovací praxe soudů v této oblasti založená zejména usnesením Nejvyššího soudu ČR 10.1.2007, sp. zn. 7 Tdo 1480/2006 (č. 6/2008 Sb. rozh. tr.), se v obavě před složitými a komplikovanými procesními postupy, pragmaticky odchyluje od obecných teoretických tezí tak, že v konkrétním případě jinak jednoznačně pokračující trestný čin § 187 trestního zákona, páchaný jednotlivými prodejmi či jinými způsoby distribuce drogy, označuje za jeden skutek. Jestliže ke spáchání trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák. došlo jediným jednáním pachatele, jímž v určité době a na určitém místě prodával omamné či psychotropní látky více osobám, pak jejich prodej ve vztahu k jednotlivým osobám nepředstavuje dílčí útoky pokračujícího trestného činu ve smyslu ustanovení § 89 odst. 3 trestního zákona a § 12 odst. 12 trestního řádu. Pokud se za této situace v průběhu trestního stíhání v popisu skutku pouze změní (upřesní) okruh osob, kterým pachatel prodával omamné nebo psychotropní látky, oproti vymezení těchto osob v usnesení o zahájení trestního stíhání či v obžalobě, pak taková změna není důvodem k postupu podle § 160 odst. 5 trestního řádu, tj. k zahájení trestního stíhání pro další skutek.

Toto rozhodnutí fakticky umožňuje soudní praxi opětovně vypouštět a doplňovat do popisu skutku jednotlivá jednání pachatele, jako tomu bylo do přijetí novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb., kdy nebyl dílčí útok pokračujícího trestného činu skutkem a tudíž po sdělení obvinění či po podání obžaloby bylo možno dílčí útok téhož trestného činu tzv. vypouštět či naopak

doplňovat do popisu skutku. Je zřejmé, že většina osob působících v trestněprávní praxi takové rozhodnutí jednoznačně kvitovala a shodně uváděla, *“že toto řešení je operativní a dává určitou procesní volnost orgánům činným v trestním řízení rychle a ekonomicky reagovat na změny v důkazní situaci, neboť právě okolnost, že dílčí útok pokračujícího trestného činu je považován za skutek, způsobuje v praxi někdy nepřekonatelné obtíže.”*⁴⁵ Objevila se však i celá řada kritických připomínek a to zejména na jednání kolegia Nejvyššího soudu, kde bylo toto rozhodnutí navrženo k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Např. Nejvyšší státní zastupitelství ve svých připomínkách mimo jiné uvedlo, že je v rozporu jak se současnou aplikační praxí, tak i s pojetím institutu pokračování jako hmotně právního a zároveň procesně právního institutu (viz. zejména § 11 odst. 2, § 12 odst. 11 a 12 a § 160 odst. 5 trestního řádu a ustanovení navazující).

V dané souvislosti je však nutno zdůraznit, že výše uvedené závěry nelze uplatňovat ve všech případech pachatelů dlouhodobě distribuujících drogové látky. To je zřejmé zejména z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9.3.2011 sp.zn. 4 Tdo 225/2011, v němž jmenovaný soud rozhodoval k dovolání nejvyšší státní zástupkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem. Nejvyšší státní zástupkyně v rámci své argumentace uvedla, že jednání obviněného nese znaky pokračujícího trestného činu ve smyslu § 89 odst. 3 trestního zákona, neboť předmětnou protiprávní činnost obviněný realizoval po delší časový úsek, na různých místech a ve vztahu k více odběratelům, tedy jednotlivé úkony distribuce prováděl opakovaně. V zásadě každý jednotlivý distribuční úkon přitom vzhledem ke svému charakteru vždy sám o sobě naplňoval znaky trestného činu neoprávněné výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 trestního zákona. Lze tudíž dovodit, že jednání obviněného v celém jeho komplexu nelze za daných okolností posoudit jako jeden celistvý trestný čin. S těmito závěry se Nejvyšší soud ztotožnil a mimo jiné konstatoval, že pokud odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí odkazoval na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1480/2006, pokládá Nejvyšší soud tento odkaz za zcela nepřipadný, neboť uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu se vztahuje k jiné situaci, kdy obviněný v určité relativně krátké, ohraničené době, na konkrétním místě prodával omamné a psychotropní látky více osobám. Takové počínání obviněného je podle uvedeného rozhodnutí jedním jednáním obviněného a prodej drog

⁴⁵ RŮŽIČKA, M., ŠABATA, K. Zamyšlení nad některými změnami, které přináší nový trestní zákoník. *Státní zastupitelství*, 2010, roč. 8, č. 1, s. 6. ISSN 1214-3758.

jednotlivým osobám nepředstavuje dílčí útoky pokračujícího trestného činu. V projednávaném případě jde však o zcela rozdílný případ, neboť obviněný se stíhaného jednání dopouštěl v časovém úseku delším jednoho roku, na více místech, s cílem prodat, v případě možnosti i jinak jinému opatřit vyrobenou omamnou a psychotropní látku. Každé takové jednání obviněného učiněné za popsanych okolností je jednotlivým dílčím útokem pokračujícího trestného činu.

3.2 K posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů

Právní úprava účinná od 1. 1. 2010 zakotvila do zákonné dikce § 283 a násl. znaky „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“, od nichž odvozuje naplnění kvalifikovaných skutkových podstat předmětných ustanovení. Zákonodárce tak opětovně úmyslně zvolil vágní vymezení kvalifikačních znaků s tím, že pojmy vyjadřující rozsah činu spáchaného podle § 283 budou vždy závislé na posouzení konkrétních okolností, za nichž byl tento čin spáchán. Takovýto postup na jednu stranu skutečně skýtá výhodu zcela individuálního posouzení všech okolností spáchání trestného činu, na straně druhé však, zejména v počátcích platnosti nové právní úpravy, za absence jednoznačného metodického vodítka, stavěl orgány činné v trestním řízení do složité situace. Názory na tento postup zákonodárce jsou napříč odbornou veřejností různé. Policisté a státní zástupci nižších složek státního zastupitelství se k takovému kroku staví spíše negativně, poukazujíc zejména na to, že výklad jednotlivých pojmů se může napříč jednotlivými lokalitami výrazně lišit. Objevují se však i názory, které tento postup kvitují, např. Novotná uvádí, že „*snahu zákonodárce diferencovat v trestním zákoníku míru závažnosti jednotlivých trestných jednání prostřednictvím zde používaných znaků, a tím vytvořit možnost diferencovat i konkrétní trestní sankci, je třeba hodnotit pozitivně, byť to přineslo pro aplikační praxi po určitou dobu problémy.*“⁴⁶

V této souvislosti je nutno se ve stručnosti zaměřit na komparaci aktuální a

⁴⁶ NOVOTNÁ, J. Posuzování znaků „větší rozsah“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 10, č. 9, s. 303. ISSN 1213-5313.

předchozí právní úpravy této oblasti reprezentované trestním zákonem, který operoval s pojmy větší rozsah (§ 187 odst. 2 písm. a) a množství větší než malé (187a odst. 1). Za účinnosti tohoto právního předpisu se vycházelo z orientačních a doporučujících hodnot stanovených v pokynech obecné povahy nejvyššího státního zástupce, konkrétně pokynů obecné povahy poř. č. 6/2000, č. 2/2006 a č. 1/2008. Jistý význam pak v tomto směru měly i závazné pokyny policejního prezidenta č. 39/1998, kterým se upravoval postup příslušníků Policie České republiky při odhalování protiprávních jednání souvisejících s toxikomanií, č. 64/2001, kterým se upravuje postup vyšetřovatelů Policie České republiky a příslušníků Policie České republiky při odhalování a dokumentování protiprávních jednání souvisejících s drogovou kriminalitou a pokyny č. 102/2003, č. 86/2006, č. 55/2009, kterými se upravuje činnost Policie České republiky v souvislosti s drogovou kriminalitou.

Hodnoty stanovené v citovaném pokynu obecné povahy č. 6/2000 Sb. byly přijaty i soudní praxí. Stěžejním rozhodnutím byl v tomto směru rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.7.2000, sp. zn. 4 Tz 142/2000, v němž se soud vyslovil k otázce, zda a jak lze vycházet z množstevního vymezení stanoveného v příloze výše uvedeného pokynu a pokud ano, jakým způsobem se zejména z procesního hlediska vypořádat se skutečností, že tento pokyn není právním předpisem a nelze na něj tedy jako na právní normu bez dalšího odkazovat. Co se týče kvantitativního vymezení bylo soudem konstatováno, že *za „množství větší než malé ve smyslu § 187a odst. 1 trestního zákona je třeba považovat takové množství přechovávané omamné nebo psychotropní látky, které podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých dávek pětinasobně až desetinásobně (v případech metamfetaminu desetinásobně, tj. 0,5 g) převyšuje běžnou jednorázovou dávku běžného konzumenta. Lze souhlasit i se stanovením hmotnosti 10 g (asi 200 běžných dávek průměrného konzumenta) metamfetaminu pro naplnění kvantitativního hlediska znaku ve větším rozsahu.“* Nejvyšší soud současně uvedl, že v tomto směru lze přihlédnout k tabulce v příloze č. 1 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 6/2000 Sb., která vymezuje množstevní kvalifikační znaky, tak jak je výše uvedeno, neboť v ní bylo vycházeno z mezinárodních zkušeností i medicínských hledisek. Dalším důležitým závěrem ve vztahu ke shora nastíněným otázkám pak bylo to, že předmětnou tabulkou i pokynem obecné povahy nejvyššího státního zástupce bude nutno provést důkaz, neboť se nejedná o obecně závazný právní předpis. Toto rozhodnutí a z něj vyplývající

orientační hodnoty rozhodné z hlediska naplnění znaků „množství větší než malé“ a "ve větším rozsahu" začaly obecné soudy velmi rychle brát v potaz při svém rozhodování a vycházely z něho až do přijetí nové právní úpravy reprezentované trestním zákoníkem.

Již ve zmiňovaném rozhodnutí sp. zn. 4 Tz 142/2000 však Nejvyšší soud poznamenal, že kromě hlediska kvantitativního bude třeba hodnotit i další kritéria např. finanční stránku a stupeň závislosti pachatele na omamných a psychotropních látkách. Tímto směrem se ubírala i pozdější judikatura. Co se týče pojmu ve větším rozsahu, pokoušely se soudy o stanovení pravidel, dle nichž by bylo možno předmětný znak posuzovat. Jedná se v první řadě o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9.3.2005, sp. zn. 5 Tdo 280/2005, v jehož odůvodnění se soud pokusil o obecnější vymezení znaku „ve větším rozsahu“. Právní věta zmíněného judikátu zní: *„Závěr o naplnění znaku spočívajícího ve spáchání trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů ve větším rozsahu podle § 187 odst. 2 písm. a) trestního zákona je nutné opřít především o množství omamné nebo psychotropní látky, s níž pachatel nakládal způsobem předpokládaným v ustanovení § 187 odst. 1 trestního zákona, a to i s ohledem na druh a kvalitu této látky. Současně je však třeba podpůrně zohlednit i další okolnosti, za nichž byl takový čin spáchán, tedy zejména způsob, jakým způsobem pachatel s uvedenými látkami nakládal, dobu, po kterou tak činil, počet osob, jimž je např. opatřil či prodal, případně i jiné skutečnosti.“*

Kvantitativní a kvalitativní stránku prodeje a přechovávání omamných a psychotropních látek se pokoušely vymezit i obecné soudy. Konkrétně lze odkázat na usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 11. 2001, sp. zn. 7 To 380/2001 (SR 12/2001/I s. 434), v němž se podává, že *„kvalifikační znak „prodej a přechovávání omamných a psychotropních látek ve „větším rozsahu“ „ve smyslu § 187 odst. 2 písm. a) tr. zák. vyjadřuje kvantitativní i kvalitativní stránku prodeje a přechovávání takových látek ve svém celku a míru ohrožení života a zdraví jejich uživatelů. Z hlediska naplnění této okolnosti je proto zásadní množství a druh účinných látek a četnost osob, jejichž potřebu mohou potenciálně uspokojit. Musí jít o množství, které značně přesahuje jednotlivou denní spotřební dávku a zároveň je tak velké, že je potenciálně způsobilé ohrozit na zdraví nebo přímo na životě větší počet osob. Vedle toho může mít význam též finanční vyjádření hodnoty prodávané nebo přechovávané látky, způsob provedení činu, kvalita takové látky, délka jejího přechovávání a prodeje*

a počet osob, jimž byla skutečně prodána nebo pro jejichž použití byla určena.“ Na argumentaci použitou v tomto rozhodnutí jmenovaný soud obsahově navázal v rozsudku ze dne 29. 12. 2004, sp. zn. 7 To 507/2004 (TR 9/2005/IV s. 242), v němž dále zdůraznil kvalitativní hledisko s tím, že v „případě přechovávání nebo prodeje méně účinných látek (marihuany nebo hašiše), jejichž dopady na zdraví uživatelů jsou nižší než u jiných psychotropních a omamných látek (kokain nebo pervitin), je předpokladem toho, aby mohlo jít o větší rozsah nezákonného nakládání s nimi, vyvážení jejich nižšího účinku jinými skutečnostmi kvantitativní povahy, například delší dobou trvání nezákonného nakládání s nimi a jejich větším množstvím.“ Z hlediska soudní praxe mělo významný judikatorní význam usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7.11.2001, sp. zn. 7 To 380/2001 (SR 12/2001/III s. 434), které se zabývalo poměrně frekventovaným problémem určení množství drogy v tzv. psaníčku. Soud zde došel k závěru, že „jde-li o prodej nebo přechovávání heroinu nebo metamfetaminu pro jiného, lze v případě, že okolnosti případu neodůvodňují jiný závěr, vycházet z toho, že v jednom k prodeji určeném balení (v tzv. psaníčku) je jednotlivá spotřební dávka. Spodní hranicí z hlediska naplnění znaku „většího rozsahu“ ve smyslu § 187 odst. 2 písm. a) tr. zák. pak je přechovávání nebo prodej nejméně čtyřiceti takových balení jednotlivých spotřebních dávek.“

Přesto, že trestním zákonem užívané termíny byly, jak je shora naznačeno, judikaturou postupem času z hlediska kvantitativního i kvalitativního poměrně precizně vymezeny a nečinily tak orgánům činným v trestním řízení vážnějších problémů, zvolil zákonodárce, v rámci právní úpravy reprezentované trestním zákoníkem, u drogových trestných činů, nové pojmosloví, na něž se vážou jednotlivé kvalifikované skutkové podstaty. Důvodem pro tento krok bylo to, že pod jeden znak „většího rozsahu“ ve smyslu § 187 odst. 2 písm. a) trestního zákona se za jeho účinnosti podřazovaly případy, které se zejména co do rozsahu trestné činnosti značně odlišovaly. Šlo o věci týkající se prodeje drog v desítkách gramů jedné osobě, ale i transakce, které zahrnovaly činnost rozsáhlé povahy a distribuci velkého množství drog širokému spektru odběratelů. Jak již bylo uvedeno, jedná se konkrétně o termíny „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah,“. Orgány činné v trestním řízení se tak k 1.1.2010 dostaly do situace jakéhosi právního „vakua“, které bylo dáno absencí metodického návodu

stanovícího alespoň orientační hodnoty pro posuzování daných kategorií. Jediným částečně použitelným vodítkem tak bylo do července 2010 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., vydané podle § 289 odst. 2 trestního zákoníku. Tímto nařízením se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů. Jak vyplývá z § 2 tohoto nařízení, hodnoty určující množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících jsou uvedeny v příloze č. 2 k tomuto nařízení. Konkrétně u pervitinu (metamfetaminu) se jedná o více než 2 gramy, u heroinu více než 1,5 gramu a u marihuany je hranice stanovena na 15 gramech sušiny. Dále jsou zde stanovena již jen nejmenší množství účinné psychotropní látky, jež musí obsahovat látka označená jako droga, aby bylo její zkoumané množství považováno za větší než malé. Kvantitativní vymezení jiných zákonných znaků užitých v nové právní úpravě zde však chybí. Z výše uvedených důvodů požadovala jednotlivá okresní a krajská státní zastupitelství vydání metodického vodítka ze strany Nejvyššího státního zastupitelství. To s odůvodněním, že se nejedná o problematiku, k níž by měl analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství v té době dostatek poznatků, zvolilo vypracování metodického návodu s tím, že poté, co dojde ke shromáždění všech podstatných eventualit rozhodování státních zástupců v souvislosti s podáním obžaloby nebo jiným rozhodnutím, jímž přípravné řízení končí, bude vydán pokyn obecné povahy. Výše uvedený metodický návod, který byl vydán pod č. 1 SL 110/2010 dne 7. 7. 2010 na úvod konstatoval, že *„zachycuje aktuální stav ke dni svého zpracování, nečiní si ambici zcela zásadně ovlivnit aplikační praxi nižších státních zastupitelství, na druhé straně by se měl stát jistým orientačním východiskem a vodítkem pro postup státních zástupců, jednak při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení, a to zejména při podávání obžalob v jednotlivých trestních věcech.“* Co se týče teoretických východisek a konkrétního kvantitativního vymezení znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů, stanoví tento metodický návod následující: Výše uvedené znaky kombinují kvalitativní a kvantitativní prvky, přičemž oba tyto prvky lze pokládat za zásadně důležité. Na podporu tohoto tvrzení odkazuje na nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 564/02 ze dne 8.7.2003, který ve svém odůvodnění zdůrazňuje nutnost hodnocení kvantitativního i kvalitativního hlediska ze strany soudu. V dalším textu se pak podává

zásadní stanovisko, že „jak plyne z textu důvodové zprávy, ale i z vyjádření ministrů spravedlnosti a poslanců, dále též z nejrůznějších pramenů doktrinárních, vyjma diferenciacie drog u držení a přechovávání pro vlastní potřebu, případně pěstování výlučnou formou „samozásobitelství“, nenastalo žádné podstatné zmírnění postihu drogové trestné činnosti. Není tedy možné předpokládat, že by v důsledku posunu hodnot, který se nadto týká pouze ustanovení § 284 odst. 1 a 2 a § 285 odst. 1 a 2 trestního zákoníku, bylo možno vůbec uvažovat o zásadním nárůstu „hodnot“ u znaků vztahujících se k rozsahu u všech těchto trestných činů.“

V dalším textu je pak vymezena metodika hodnocení kvalifikačních znaků ustanovení § 283 trestního zákoníku. Dle této se obecně zhodnotí jednak kvantifikační stupně (větší rozsah vůči dětem nebo dětem mladším než 15 let, značný rozsah, velký rozsah) a jednak následovně stanovená kritéria: Druh látky podle závažnosti, zdravotních a společenských dopadů a možných následků, množství látky, kvalita látky vyjádřená účinným množstvím, intenzita újmy, jež hrozila nebo skutečně nastala, délka doby, po níž pachatel s uvedenými látkami neoprávněně nakládal, okolnosti vztahující se ke konkrétnímu způsobu provedení činu (zejména z hlediska forem jednání uvedených v odstavci 1, jejich četnosti apod.). Pokud je omamná či psychotropní látka distribuována dítěti nebo dítěti mladšímu patnácti let, je navíc nutné posuzovat věk dítěte a jejich počet, jakož i konkrétní způsob provedení činu vztahující se k zvláštním vlastnostem dětí.

Výše uvedená kritéria je nutno posuzovat současně ve vzájemných souvislostech, přičemž je nutno mít na paměti, že se nejedná o hierarchické členění. Teprve po takto provedeném rozboru přichází v úvahu užití následující tabulky, jenž obsahuje kvalitativní vymezení nejčastěji užívaných omamných a psychotropních látek.

kvantitativní tabulka č. 1

omamná či psychotropní látka	množství větší než malé	větší rozsah větší rozsah vůči dítěti nebo dítěti ml. 15 let	značný rozsah	velký rozsah
Metamfetamin	2 g	4 □ 10 g 4 □ 7 g	15 □ 50 g	100 □ 250 g

Marihuana	15 g	50-75 g 45-75 g	250-375 g	1500□1875 g
Hašiš	5 g	20□25 g 15□25 g	80□125 g	500□625 g
Kokain	1 g	2□5 g 1,5□3 g	9□25 g	50□125 g
Heroin	1,5 g	3□7,5 g 2□4,5 g	9□37,5 g	75□187,5 g
XTC	4 tbl.	15□20 tbl. 10□20 tbl.	80□100 tbl.	400□500 tbl.
Houby	40 ks	120□200 ks 80□150 ks	600□1000 ks	3000□5000 ks

Nutnost individuálního hodnocení jednotlivých výše uvedených kritérií v rámci každého případu zdůraznil ve svém rozhodnutí sp.zn. 8 Tdo 463/2010 ze dne 12. 5. 2010 i Nejvyšší soud. Ten v daném případě navázal na rozhodnutí vydaná ještě za platnosti trestního zákona (např. již zmiňovaná rozhodnutí sp. zn. 4 Tz 142/2000, 5 Tdo 280/2005) a zpochybnil rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, který použil postup vycházející z ustanovení § 138 trestního zákoníku stanovící hranice výše škody a prospěchu. Prostřednictvím klíče 5-ti násobku pak dospěl k tomu, že "značný rozsah" představuje množství vyšší než 50 g methamfetaminu. Nejvyšší soud odvolacímu soudu vytkl, že nezvažoval v potřebné míře všechny rozhodné okolnosti, za nichž k činu došlo, jeho následky a konkrétní nebezpečí, které představovalo. Dle názoru Nejvyššího soudu je tedy především nutno „hodnotit celou škálu skutečností, jež typ konkrétního rozsahu určují zejména ve vztahu k individuálně zjištěným a prokázaným okolnostem a souvislostem mezi nimi, vždy především se zřetelem na dopad, jaký tato činnost pro konzumenty eventuálně další osoby a společnost měla.“

K vzájemnému vztahu uvedených zákonných znaků „ve větším rozsahu“ podle § 187 odst. 2 písm. a) trestního zákona a „ve značném rozsahu“ podle § 283 odst. 2 písm. c) trestního zákoníku se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém usnesení sp. zn. 7 Tdo 729/2010 ze dne 11. 8. 2010. V dané věci rozhodoval k dovolání nejvyšší státní zástupkyně, v němž namítala mimo jiné to, že by bylo na místě zmírnit aplikační

kritéria znaku „ve větším rozsahu“, oproti způsobu posuzování tohoto znaku za účinnosti dřívější právní úpravy, když trestní zákoník vztahuje tento znak k dítěti, ačkoliv trestní zákon účinný do 31. 12. 2009 tento znak vztahoval i k dospělému konzumentovi, přičemž nízký věk odběratele mohl být považován toliko za obecnou přitěžující okolnost. Při mechanickém a neměnném chápání tohoto znaku by mohlo dojít k tomu, že by ochrana dětí podle § 283 odst. 1, 2 písm. d) trestního zákoníku byla rovna míře ochrany dospělých podle dřívější právní úpravy. Zvýšením hranice rozsahu trestné činnosti by se pak paradoxně zmírnily podmínky trestního postihu pachatelů ohrožujících svou trestnou činností dospělé konzumenty drog, neboť by se jich týkal hierarchicky nadřazený znak „ve značném rozsahu“, což při koncipování nové právní úpravy nepochybně úmyslem zákonodárce nebylo.

K této argumentaci Nejvyšší soud uvedl, že „výše uvedené zákonné znaky nejsou totožné, resp. nutné podmínky pro naplnění znaku „ve větším rozsahu“ podle trestního zákona účinného do 31. 12. 2009, nenaplnějí současně i znak „ve značném rozsahu“ podle trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010. Nejvyšší soud vychází ze skutečnosti, že již pouhé porovnání pojmů „větší“ a „značný“, svědčí pro závěr o jisté gradaci rozsahu jednání pachatele. Stejný znak „ve větším rozsahu“ je přitom použit v obou trestních kodexech, byť v trestním zákoníku pouze ve vztahu k dítěti (i mladšímu 15 let), a Nejvyšší soud neshledává důvod pro zmírnění aplikačních kritérií znaku „ve větším rozsahu“ oproti výkladu tohoto znaku za účinnosti dřívější právní úpravy, jak je navrhováno v dovolání. Je sice skutečností, že trestní zákoník zavedením znaku „ve značném rozsahu“ zmírňuje podmínky trestního postihu pachatelů ohrožujících svou trestnou činností dospělé konzumenty drog. Znění zákona je ale vyjádřením vůle zákonodárce, kterou by Nejvyšší soud zmírněním dosavadního výkladu znaku „ve větším rozsahu“ v podstatě nepřípustně modifikoval.“ Téměř vzápětí však jiný senát Nejvyššího soudu v usnesení sp. zn. 4 Tdo 827/2010 ze dne 15. 9. 2010 ve vztahu k výše uvedené problematice uvedl, že „pro naplnění znaku většího rozsahu podle § 283 odst. 2 písm. d) trestního zákoníku postačuje jednání pachatele realizované v menší míře, než ve větším rozsahu podle dřívější úpravy (trestního zákona), tedy zejména jeho nakládání s menším množstvím drogy, což znamená, že právě s ohledem na adresáty ustanovení § 283 odst. 2 písm. d) trestního zákoníku se dolní hranice pro vymezení znaku většího rozsahu nalézají výrazně pod obecnou hranicí většího rozsahu ve smyslu závěrů soudní praxe, učiněných ve vztahu k ustanovení § 187 odst. 2

písm. b) trestního zákona.“

Pro kvantitativní vymezení jednotlivých zákonných znaků trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy podle § 283 trestního zákoníku u pervitinu (jehož principy lze však použít i pro další „tvrdé drogy“) má zásadní význam usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1337/2010 ze dne 24. 11. 2010, ve kterém je jasně naznačeno, že tento senát se hodlá držet koncepce, kterou naznačil ve výše zmiňovaném usnesení sp. zn. 7 Tdo 729/2010. V tomto rozhodnutí se soud navíc poměrně výrazně odchýlil od shora prezentovaného stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství a uvedl, že kvalifikace rozsahu, jak je vymezena zákonnými znaky „ve větším rozsahu“, „ve značném rozsahu“ ve smyslu odstavce 2 výše uvedeného ustanovení a „ve velkém rozsahu“ podle odstavce 3, musí vyjadřovat takové odstupňování, které rovnoměrně a plynule postihuje celou škálu typicky se vyskytujících případů. V tomto směru je důležité, aby jednotlivé znaky vyjadřující rozsah spáchání trestného činu měly ve vzájemné relaci přiměřený a zároveň dostatečně citelný odstup, který bude vyjadřovat typově rozdílnou míru, v níž je dotčen chráněný zájem. Co se týče konkretizace této obecné myšlenky, konstatoval Nejvyšší soud, že z logiky věci by měl být určitým východiskem takového odstupňování vzájemný poměr pojmů „množství větší než malé“, a „ve větším rozsahu“, neboť při výkladu těchto pojmů lze vycházet z již ustálené soudní praxe užívané při výkladu těchto termínů za účinnosti trestního zákona účinného do 31. 12. 2009. Pokud tedy u pervitinu bylo „množství větší než malé“ vázáno na přítomnost alespoň 0.5 gramu látky metamfetamin (asi 10 dávek po 50 miligramech) a „větší rozsah“ byl podmíněn přítomností alespoň 10 gramů látky (asi 200 dávek po 50 miligramech), byl „větší rozsah“ v podstatě dvacetinásobkem „množství většího než malého“. Při zachování této systematiky, je za přiměřené vyjádření rozdílu mezi spácháním činu „ve větším rozsahu a „ve značném rozsahu“ považovat takový vztah, při kterém „značný rozsah“ je minimálně dvacetinásobkem „většího rozsahu“. V současné době se u pervitinu podle přílohy č. 2 k nařízení vlády č. 467/2009 Sb. vyžaduje 0.6 gramu jako nejmenší množství účinné látky, jež musí obsahovat látka označená jako droga, aby bylo její množství možno považovat za „množství větší než malé“. Tímto postupem pak soud došel k závěru, že znak „většího rozsahu“ bude naplněn, pokud se bude jednat o dispozici s minimálně 12 gramy a „značný rozsah“ jestliže půjde alespoň o 240 gramů. Kromě výše specifikovaného kvantitativního

vymezení zákonných znaků § 283 trestního zákoníku z tohoto rozhodnutí dále vyplývá, že „*podpurná kritéria, jako způsob, jakým pachatel s látkou nakládal, doba, po kterou tak činil, počet osob, kterým látku opatřil, nabývají na významu tehdy, jestliže množství drogy je blízko hranice rozhodné pro naplnění zákonného znaku "značného rozsahu". Pokud tomu tak není, např. když pachatel manipuloval pouze s 25 gramy pervitinu, nemohou tyto okolnosti odůvodnit závěr o naplnění "značného rozsahu", i když vyznívají pro pachatele příznivě.*“ Na znak „většího rozsahu“ podle právní úpravy trestního zákona navázal Nejvyšší soud i v usnesení ze dne 16.3.2011 sp. zn. 3 Tdo 187/2011, kde uvedl, že při výkladu pojmu značný rozsah ve smyslu § 283 odst. 1, 2 písm. c) trestního zákoníku lze obdobně převzít kritéria nutná k naplnění znaku spočívajícího ve spáchání trestného činu podle § 187 odst. 2 písm. a) trestního zákona. Tato kritéria ovšem musí být naplněna ve zřetelně vyšší kvantitativní, ale i kvalitativní úrovni. Oproti znaku „ve větším rozsahu“ (podle staré právní úpravy) je tedy třeba k naplnění znaku „ve značném rozsahu“ zejména zřetelně většího množství omamné nebo psychotropní látky, delší doby nakládání, většího počtu osob, jimž tyto látky pachatel např. opatřil, prodal, pro ně přechovával, případně dalších okolností. Nejaktuálnější výklad týkající se vymezení „značného rozsahu“ je podán v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.6.2011, sp. zn. 3 Tdo 631/2011, v němž bylo konstatováno, že *pojem "značného rozsahu" uvedený v § 283 odst. 1, 2 písm. c) trestního zákoníku je zcela nový a není nikde přesně definován, avšak za použití stávající judikatury, jejíž pomocí byla stanovena orientační hranice "většího rozsahu" (§ 187 odst. 2 písm. a) trestního zákona) v případě pervitinu na množství 10 gramů lze dospět pomocí analogie (a s přihlédnutím k dosavadní rozhodovací praxi) k orientačnímu množství 50 g - 200 gramů. Při stanovování stupňů rozsahu podle trestního zákoníku se v případě jakékoli množstevní hranice jedná pouze o hranici orientační a v každém konkrétním případě je třeba posoudit i další okolnosti věci.*

V souvislosti s přijetím nové právní úpravy je rovněž třeba poukázat na aplikační problém spočívající v tom, že soudy v některých případech nesprávně vykládají ustanovení § 2 odst. 1 trestního zákoníku (§ 16 odst. 1 trestního zákona účinného do 31.12.2009), týkající se časové působnosti právních norem za situace, kdy jednání pachatele, kterého se dopustil do konce roku 2009, naplňuje skutkovou podstatu trestného činu nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek

a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona účinného do 31.12.2009 (prodej drogy osobě mladší osmnácti let) a rovněž naplňuje skutkovou podstatu zločinu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákoníku (recidiva u distribuce návykových látek). Soudy v těchto případech nesprávně separují jednotlivá ustanovení a v důsledku toho užití většinou pouze kvalifikaci podle ustanovení § 283 odst. 1 trestního zákoníku. Přitom podle ustanovení upravujícího časovou působnost právních norem (aktuálně § 2 odst. 1 trestního zákoníku) se trestnost činu posuzuje zásadně podle zákona platného v době spáchání činu, podle pozdějšího zákona jen tehdy, je-li to pro pachatele příznivější. V dané souvislosti je třeba poukázat na konstantní judikaturu, např. na rozhodnutí sp. zn. Tz I 9/51 (uveřejněno pod publikačním číslem 73/1951), ve kterém se podává, že podle ustanovení § 12 odst. 1 tehdy platného trestního zákona (v současné době § 2 odst. 1) se posuzuje trestnost činu zásadně podle zákona platného v době spáchání činu, podle pozdějšího zákona jen tehdy, je-li to pro pachatele příznivější. Přitom nutno uvážit vše, co má vliv na rozhodnutí o vině a trestu. Především tedy souhrn pojmových znaků, zákonné přitěžující okolnosti, které podmiňují použití vyšší trestní sazby, dále pak výši trestu jeho druh atd. Je-li výsledek posouzení ten, že při celkovém hodnocení věci podle všech platných ustanovení skýtá nové právo jako celek výsledek příznivější pro obviněného, použije se práva nového, jinak práva platného v době činu. Obou oblastí právních je však nutno použít jako celků; nelze tedy postupovat tak, aby výběrově bylo ze starého i nového práva používáno těch jednotlivých ustanovení, která jsou obviněnému příznivější. Obdobné stanovisko vyplývá i z rozhodnutí sp. zn. 2 To 34/62 (uveřejněno pod publikačním číslem R 19/62), v němž se uvádí, že z jednotlivých zákonů nelze přihlížet jen k ustanovením, která jsou pro obžalovaného příznivější. Je třeba vždy posoudit, zda použití nového zákona vcelku (tzn. jak pokud jde o trestní sazbu, kterou nový zákon stanoví na skutek, jímž byl obžalovaný uznán vinným, tak i pokud jde o ustanovení obecné části), je pro obžalovaného příznivější. Pokud tedy jednání obžalovaného, kterého se dopustil za účinnosti trestního zákona, zjevně naplňuje skutkovou podstatu trestného činu nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona účinného do 31.12.2009 a současně naplňuje skutkovou podstatu zločinu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního

zákoníku, je nutno užít právních úprav jako celku a na základě jejich porovnání dospět k závěru, která z nich je pro obžalovaného příznivější. Tímto postupem pak lze dojít k závěru, že příznivější je právní posouzení podle nového trestního zákoníku, které při stejných sazbách trestu odnětí svobody stanoví navíc alternativní trest propadnutí majetku.

3.3 Problematika trestní odpovědnosti farmaceutů v rámci drogové trestné činnosti

Značně specifickou a z právního pohledu spornou je problematika trestní odpovědnosti lékárníků, kteří před novelou zákona č. 378/2007 Sb., o léčivech, účinnou dnem 1. 1. 2009, již došlo k jednoznačnému množstevnímu vymezení (byla zavedena kategorie výdeje léčiv s omezením), výrobcům drog prodávaly léky, z nichž je možno vyrábět pervitin. Konkrétně se jednalo o to, že tyto osoby v rámci výkonu činnosti farmaceuta prodávaly léčiva osobám, které z nich poté vyráběly psychotropní látku metamfetamin prostřednictvím získaného prekursoru pseudoephedrinu. Takové jednání lékárníka bylo v praxi nejčastěji kvalifikováno jako účastenství ve formě pomoci podle § 10 odst. 1 písm. c) trestního zákona na trestném činu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 187 trestního zákona, neboť tyto osoby poskytly jinému pomoc k spáchání trestného činu opatřením prostředků (léčiv) potřebných k výrobě drogy.

V souvislosti s touto problematikou je nezbytné učinit krátký exkurs do teorie trestního práva. Ustanovení § 24 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku (dříve zmiňovaný § 10 odst. 1 písm. c) trestního zákona) za pomocníka na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu označuje toho, kdo úmyslně umožnil nebo usnadnil jinému spáchání trestného činu, zejména opatřením prostředků, odstraněním překážek, vylákáním poškozeného na místo činu, hlídáním při činu, radou utvrzováním v předsevzetí nebo slibem přispět po trestném činu. Odpovědnost za účastenství je podmíněna příčinným

vztahem mezi činem účastníka a činem pachatele. To je důsledek akcesority účastenství. Již Solnař uváděl, že „při vymezování pojmu akcesority třeba vycházet z běžného smyslu slova akcesorita, jejímž protikladem je "samostatnost, osamostatnění". Akcesorita vyjadřuje jakési "příslušenství" jednoho jevu k jinému. Důsledkem tohoto příslušenství je závislost akcesorního jevu na onom jevu jiném. Akcesorita účastenství znamená podle toho závislost účastenství a jeho trestnosti na trestném činu, k němuž se účastenství připíná (na trestném činu "hlavním")."⁴⁷ Dále je odpovědnost účastníka podmíněna úmyslným zaviněním, které je zákonným pojmovým znakem všech forem účastenství. Úmysl musí zahrnovat jednání účastenství charakterizující, konkrétně u pomoci pomáhání k trestnému činu (jeho podpora). Trestný čin, k němuž se účastenství vztahuje, musí být v úmyslném zavinění zahrnut alespoň v v obecných rysech. Dalším obecně stanoveným znakem účastenství je vztah ke konkrétnímu trestnému činu. Konkretizace trestného činu však v řadě případů probíhá až při jeho realizaci a nelze proto žádat na účastníku konkretizaci zcela přesnou, tedy jeho určení všemi individuálními rysy. Prostředky konkretizace mohou být okolnosti místa času a především předmětu útoku s tím, že tyto znaky nemusí být zastoupeny všechny, postačí existence některého z nich. I zde je možný úmysl nepřímý, pokud pomocník pomoc přímo poskytnout nechce, ale vykoná pomocné jednání u vědomí, že ho může být užito jako pomoci k činu, a je s tím pro tento případ srozuměn.

Orgány činné v trestním řízení v kontextu shora uvedených teoretických tezí argumentují tím, že co se týče subjektivní stránky, byli obvinění v takové situaci přinejmenším srozuměni s tím, že svým jednáním způsobí porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, když dodávali organizátorovi výroby pervitinu (či osobám, které za nimi poslal) značné množství léčiv téhož druhu (v některých případech se jedná o léčiva v řádech tisíců balení), o nichž jim muselo být, jako osobám odborně erudovaným, jednoznačně známo, že v předmětném množství jsou využívána výrobci drog k výrobě psychotropních látek, nikoli k léčebným účelům. Dalším argumentem, týkajícím se zejména hodnocení subjektivní stránky jednání těchto osob, bylo ustanovení § 83 odst. 4 zákona č. 378/2007 Sb., o léčivech, z něž jednoznačně vyplývá, že léčivý přípravek, jehož výdej není vázán na lékařský předpis, nevydává farmaceut nebo farmaceutický asistent také v případě podezření ze zneužití tohoto léčivého přípravku. Není pochyb o tom, že podezření ze zneužití musí lékárník

⁴⁷ SOLNAŘ, V. a kol. *Základy trestní odpovědnosti. Přepřacované a doplněné vydání.* Praha: Orac, 2003. s. 365. ISBN 80-86199-74-6.

pojmout již v okamžiku, kdy po něm jiná osoba požaduje, v krátkém časovém rozmezí, léčivo v řádech stovek balení, při jednotlivých odběrech. V konkrétních trestních kauzách pak o tom, že měl lékárník podezření ze zneužití často svědčí rovněž konspirativní způsob předávání léků, kdy jsou zaznamenány výdeje vysokého množství léku bez odpovídající účetní dokumentace. Většinou šlo o to, že za účelem zakrytí vysokého množství prodaných léčiv, byla účelově prováděna manipulace s účetními doklady, když vydaná léčiva byla formálně rozepisována tak, aby, zejména ze strany Státního ústavu pro kontrolu léčiv, nevzniklo podezření o prodeji předmětných léčiv ve velkém množství. Z výše uvedeného bylo policejními orgány a posléze státnímu zástupcem dovozováno, že obvinění jednali minimálně v úmyslu eventuálním, když způsobení následku významného pro trestní právo sice nebylo jejich přímým cílem, neboť svým jednáním sledovali jiný cíl (získání majetkového prospěchu), byli však jednoznačně srozuměni s tím, že realizace tohoto cíle předpokládá způsobení následku významného pro trestní právo. Trestní odpovědnost těchto osob založenou na výše uvedených myšlenkových pochodech samozřejmě zpochybňují obhájci obviněných farmaceutů. Zdůrazňují, že jednou ze základních zásad demokratického státu je to, že občanovi je dovoleno vše co není výslovně zákonem zakázáno, zatímco orgány státu mohou jenom to, co jim zákon výslovně povoluje. Přitom v citovaném § 83 zákona o léčivech zákonodárce, kromě výše uvedeného obratu „nevydá farmaceut“, operuje ve větě první i se slovním spojením „nesmí být léčivý přípravek vydán“, které se vztahuje k pochybnostem o věrohodnosti lékařského předpisu. Již jenom ze vzájemné komparace těchto dvou pojmů má být zřejmé, že pojem nevydá, neznámá kategorický imperativ zákazu prodeje takového prostředku. Takový postup je nepřípustným rozšiřováním podmínek trestnosti za použití analogie. Jestliže totiž prodej volně prodejných léků je postaven na komerčním základě, pak existují-li dlouhodobější poznatky o možnosti zneužívání volně prodejných léků, je povinností především státu učinit příslušná opatření. Stát konec konců tuto svoji povinnost uznal a zavedl novou kategorii výdeje léčiv s omezením. Pokud se však lékárník jednání dopustil před touto novelou, která se stala účinnou 1.1.2009, nelze jeho jednání kvalifikovat v trestněprávní rovině.

S touto argumentací se Nejvyšší soud vypořádal v usnesení ze dne 24.11.2010, sp. zn. 7 Tdo 1168/2010, v němž k dané problematice uvedl, že „z hlediska trestní odpovědnosti obviněného není podstatné, že jako společník obchodní společnosti

provozující lékárnou, manipuloval s léčivem, a tato manipulace nebyla žádným zákonným předpisem zakázána, ani zda mu za porušení pravidel pro vydávání léčivých přípravků hrozí nebo nehrozí nějaká sankce (za správní delikt nebo přestupek podle zákona o léčivech, apod.). Podstata jeho jednání právně kvalifikovaného jako účastenství na trestném činu (podle § 188 nebo § 187 tr. zákona) ve formě pomoci podle § 10 odst. 1 písm. c) tr. zákona spočívá v tom, že sice v rámci oprávněného prodeje, ale ve velkém množství neodpovídajícím léčebným potřebám, prodával hlavním pachatelům úmyslně Nurofen, ačkoli si byl vědom nejen toho, že obsahuje pseudoefedrin, ale také toho, k jakému účelu tyto hlavní pachatelé tento léčivý přípravek zneužívají.“

V rámci zmiňovaného usnesení byla rovněž řešena námitka obviněného v tom směru, že byl uznán vinným větším rozsahem trestné činnosti než hlavní pachatel, avšak účastník může být shledán vinným jen ve vztahu k trestné činnosti, jíž byl uznán vinným hlavním pachatelem. Obviněný konkrétně namítal, že byl uznán vinným pomocí ve vztahu k ustanovení § 188 odst. 1 trestního zákona v rozsahu prodeje 273.024 tablet Nurofenu hlavnímu pachateli, když ten však byl odsouzen toliko za to, že přechovával jen 1.104 ks tablet Nurofenu. Tímto postupem byla dle obviněného porušena zásada akcesority účastenství. Nejvyšší soud vyšel z obecných tezí, vymezených shora v rámci této kapitoly a konstatoval, že jednání pomocníka jen napomáhá či podporuje jednání hlavního pachatele a nejde tedy o společné jednání, jak je tomu v případě spolupachatelů. Pokud tedy není pomoc součástí společného jednání přímo směřujícího k provedení činu, ale pouze podporuje činnost pachatele, nemůže být jednání pomocníka shodné s jednáním pachatele co do způsobu jednání, ale nemusí být shodné ani z hlediska rozsahu pomoci a rozsahu jednání pachatele. Zásada akcesority účastenství znamená závislost trestní odpovědnosti účastníka na trestní odpovědnosti hlavního pachatele a účastník proto nemůže být uznán vinným účastenstvím na těžším trestném činu, než který spáchal hlavní pachatel. Tak tomu bylo i v předmětném případě, kdy hlavní pachatel byl odsouzen za trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 188 odst. 1 trestního zákona a obviněný byl uznán vinným účastenstvím ve formě pomoci podle § 10 odst. 1 písm. c) trestního zákona. S ohledem na výše uvedené soud uzavřel, že *„bylo-li v řízení proti obviněnému zjištěno, že poskytl pomoc hlavnímu pachateli ve větším rozsahu, prodejem většího množství léčivého přípravku než bylo zjištěno v řízení proti hlavnímu pachateli, není uvedení těchto skutkových okolností ve výroku o vině*

porušením zásady akcesority účastenství, ale naopak v případě, že by pomocné jednání obviněného směřovalo k závažnějšímu trestnému činu, mohl by být právě s ohledem na zásadu akcesority účastenství uznán vinným, za splnění zákonných podmínek, nikoli sice účastenstvím, ale přípravou k tomuto závažnějšímu trestnému činu.“

Je nutno uvést, že k obdobným závěrům o protiprávnosti jednání farmaceuta dospěly i soudy, které danou problematiku řešily z občanskoprávního hlediska. Konkrétně lze odkázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j 3 Ads 163/2010 - 75 ze dne 28.4.2011. Stěžovatelka v tomto případě podala kasační stížnost proti rozsudku Městského soudu v Praze, jímž tento soud zamítl její žalobu proti rozhodnutí České lékárnické komory (dále také ČLK). Na základě tohoto rozhodnutí bylo stěžovatelce uděleno disciplinární opatření podmíněného vyloučení z České lékárnické komory se zkušební dobou v trvání tří let, neboť byla shledána vinnou tím, že jako odborná zástupkyně v lékárně, připustila v době od října 2007 do května 2008 výdej léčivého přípravku Nurofen a Modafen v množství přesahujícím množství obvyklé, tedy v množství vzbuzujícím podezření ze zneužití tohoto léčivého přípravku, když opakovaně a po delší dobu umožnila výdej uvedených léčivých přípravků v počtu 5 balení na jeden nákup, v mnoha případech však i v počtu 20 a více balení na jeden nákup, čímž měla porušit svou povinnost vykonávat své povolání odborně, v souladu s jeho etikou a způsobem stanoveným zákony, povinnost znát a dodržovat předpisy pro výkon povolání, včetně vnitřních stanovisků ČLK. Těžiště argumentace užitá v kasační stížnosti spočívalo v námitkách týkajících se právního posouzení věci městským soudem, který se ztotožnil s právním posouzením provedeným ČLK. Stěžovatelka tvrdila, že neporušila žádný zákon, neboť neprodala žádná léčiva, u nichž by měla pochybnosti. Zároveň zdůraznila, že prodej přípravků Modafen a Nurofen nebyl v inkriminovaném období nijak omezen. Stěžovatelka považovala postup, jímž ČLK sankcionovala její jednání pouze na základě vyhodnocení počtu prodaných tablet na jeden výdej, za nesprávný. Nejvyšší správní soud však této námitce nepřisvědčil a konstatoval, že *"jak vyplývá z právní úpravy výdeje léčivých přípravků farmaceutem, nebyl v inkriminovaném období prodej předmětných léčivých přípravků ze zákona množstevně omezen. Zároveň ovšem zákon ponechával na odborné úvaze farmaceuta, aby vyhodnotil konkrétní podmínky toho kterého výdeje a podle nich usoudil, zda jsou naplněny podmínky pro nevydání léčivého přípravku ve smyslu ustanovení § 49 odst. 3 in fine zákona č. 79/1997 Sb., resp. § 83 odst. 4 in fine zákona č. 378/2007 Sb. Právě*

tuto odbornou úvahu předpokládá zákonný termín „podezření“, který obě citovaná ustanovení ve své hypotéze shodně užívají. Při vyhodnocení skutkových podmínek konkrétního výdeje léčivého přípravku konkrétnímu příjemci se totiž plně uplatní povinnost farmaceuta vykonávat své povolání odborně, v souladu s právními i stavovskými předpisy a v souladu s jeho etikou. Nesprávné vyhodnocení skutkových podmínek konkrétního výdeje tedy nutně implikuje ten právní následek, že farmaceut jednal v rozporu se svou povinností nevydat léčivo v pochybnostech či podezření ze zneužití. Právě povinnost odbornosti výkonu farmacie je zárukou toho, že farmaceut v konkrétním případě má mít podezření, že léčivo může být zneužito. Pro porušení této právní povinnosti tedy není podstatné, zda farmaceut podezření skutečně měl, ale zda ho se zřetelem ke všem okolnostem konkrétního výdeje mohl a měl mít, což lze zjistit pouze na základě výkladu objektivní stránky deliktu, tedy okolností charakterizujících jednotlivé výdeje (tzn. počty vydaných balení téhož léčivého přípravku, četnost těchto výdejů za určité období apod.)." Následně soud odmítl tvrzení stěžovatelky, že žádnou tabletu nevydávala s pochybností, že bude zneužita, a že nebylo prokázáno, že vydané léčivo bylo použito na výrobu drogy. Disciplinární odpovědnost stěžovatelky zde totiž dle soudu nevznikla z toho důvodu, že by ona sama léčivo vydávala a přitom měla subjektivní pochybnost či podezření o následném použití léčiva, ale z toho důvodu, že stěžovatelka byla v lékárně odbornou zástupkyní, která v souladu s ustanovením § 43 odst. 6 zákona č. 79/1997 Sb. a § 79 odst. 6 zákona č. 378/2007 Sb. odpovídala za činnost této lékárny. Z toho důvodu jí muselo anebo mělo být známo, že léčivé přípravky s obsahem pseudoefedrinu jsou zneužívány k výrobě drog. Pochybení stěžovatelky tedy spočívalo v tom, že jako odborná zástupkyně a vedoucí lékárník lékárny připustila výdej léčivých přípravků Modafen a Nurofen, který není vázán na lékařský předpis, opakovaně a dlouhodobě v množství, které jednoznačně vzbuzuje podezření ze zneužití tohoto přípravku.

Ve shora uvedeném kontextu je rovněž třeba zabývat se otázkou možnosti eventuální kvalifikace takového jednání ve formě spolupachatelství podle § 23 trestního zákoníku (§ 9 odst. 2 trestního zákona). Zde je třeba konstatovat, že prodej léků, byť s vědomím, že jich bude užito k výrobě drogy, není součástí společného jednání, které tvoří objektivní stránku téže skutkové podstaty a které přímo směřuje k provedení činu, tedy k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem. Je to jednání podporující činnost pachatele, které však nevykazuje znaky společného

jednání ve smyslu § 23 trestního zákoníku. V tomto směru lze podpůrně odkázat na judikaturu (usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 5 Tdo 1466/2005 z 21.12.2005), jenž dovozuje, že o takové "pomocné" jednání se může jednat u osoby, která poskytne prostor bytu k výrobě pervitinu, kterou další osoba provede bez jeho účasti. Poskytnutí prostor bytu k výrobě psychotropní látky totiž nelze zahrnout do objektivní stránky trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy podle ustanovení § 283 trestního zákoníku, jedná se však o jednání, které činnost pachatele usnadňuje. V souladu s výše uvedenými teoretickými úvahami konstatoval Nejvyšší soud ve svém shora uvedeném rozhodnutí, že *"obviněný poskytnutím bytu záměrně usnadnil výrobu psychotropní látky tím, že poskytl prostor, v němž mohla výroba provedená samostatně jinou osobou (pachatelem) proběhnout, a tak úmyslně podpořil činnost pachatele aniž by se, byť byl v bytě přítomen, podílel na jednání přímo směřujícím k provedení činu, tedy k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, a proto trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ustanovení § 187 odst. 1 tr. zák. nespáchal ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák., ale jeho jednání naplnilo jen zákonné znaky pomoci k tomuto trestnému činu podle ustanovení § 10 odst. 1 písm. c) trestního zákona."* Dále byla v předmětném rozhodnutí konstatována pro danou problematiku významná skutečnost, že pomoc k trestnému činu předpokládá vždy úmysl směřující k účasti ve formě pomoci na konkrétním úmyslném trestném činu, a proto musí být čin konkretizován individuálními rysy, nikoli jen znaky skutkové podstaty. Z tohoto důvodu nemůže být konkrétní úmysl, který zahrnuje i konkretizaci vyráběné psychotropní látky či osoby, která ji v poskytnutém bytě vyráběla, skutečností, která ve shora uvedeném případě poskytnutí bytu, způsobí změnu právní kvalifikace na společné jednání ve smyslu spolupachatelství podle § 9 odst. 2 trestního zákona. Takovou okolností nemůže být ani skutečnost, že účastník podle § 10 odst. 1 písm. c) trestního zákona přijme za svou pomoc psychotropní látku získanou popsanou trestnou činností, neboť prospěch z trestné činnosti není omezen jen na spolupachatele, ale mohou ho mít i účastníci, příp. i další osoby podílející se na trestné činnosti v rámci trestné součinnosti (např. podílníci). Osoba poskytující pomoc naopak, zpravidla se záměrem mít ze spáchaného trestného činu pachatelem určitý prospěch, jedná. Z hlediska subjektivní stránky tak pomoc předpokládá, že pomocník ví o úmyslu pachatele trestného činu a sám, ve formě usnadnění jednání pachatele, úmyslně jedná

tak, aby jemu známý úmysl pachatele byl uskutečněn. Organizování trestného činu, návod a pomoc k němu, jsou totiž úmyslné formy trestné činnosti. U pomoci směřuje úmysl k poskytnutí k pomoci k trestnému činu. I zde je možný úmysl nepřímý, pokud pomocník pomoc poskytnout přímo nechce, ale vykoná pomocné jednání u vědomí, že ho může být užito jako pomoci k činu a je s tím, pro tento případ, srozuměn.

Co se týče subjektivní stránky jednání pomocníka, je lichá i obhajoba v tom směru, že musí být dán přímý a bezprostřední vztah mezi pomocníkem a pachatelem, což znamená, že pomocník ví, kdo bude pachatelem trestného činu a této osobě poskytne pomoc ke spáchání trestného činu, neboť úmysl osoby, jejíž činnost má odpovídat ustanovení § 24 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku, musí zahrnovat všechny skutečnosti, tedy i skutečnosti subjektivního rázu charakterizující trestný čin pachatele. Jinými slovy, úmysl pomocníka musí zahrnovat i to, aby trestný čin spáchala konkrétní osoba - hlavní pachatel. V některých kauzách se obhajoba snažila argumentovat tím, že pokud spáchá trestný čin, k jehož provedení pomocník poskytl pomoc, jiná osoba, než ta, které měl pomocník pomocné jednání poskytnout, je přerušena příčinná souvislost mezi skutkem pomocníka a hlavního pachatele. Podle této argumentace, za situace, kdy byla léčiva farmaceutem poskytnuta prostředníkovi, který je následně předal organizátorovi trestného činu, tedy účastníkovi trestného činu, nikoli pachateli či spolupachateli, jenž je poté poskytl osobě, která pro něj psychotropní látku vyrobila, nelze u farmaceuta samotného dovozovat trestní odpovědnost. K této otázce se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém usnesení sp. zn. 6 Tdo 345/2010 ze dne 27.5.2010, kde byl obdobný problém řešen k dovolání pachatelů obviněných z násilné a drogové činnosti. Bylo konstatováno, že *"ve vztahu k pomocníkovi je bez významu, zda čin nakonec spáchaly všechny osoby, jimž byla tato pomoc poskytnuta nebo pouze jedna z nich, a zda taková osoba spáchala konkrétní (úmyslný) trestný čin sama jako přímý pachatel či jeho provedením pověřila další osobu, které předala informace získané od pomocníka. Podstatné je, že osoba jako účastník na trestném činu poskytla hlavnímu pachateli pomoc k jeho spáchání, byť zprostředkovaně, a tudíž nebyla přerušena příčinná souvislost mezi jejím jednáním a jednáním hlavního pachatele, kterým došlo k následku trestného činu."*

3.4 Skutková podstata trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle § 284 trestního zákoníku

Problematika trestnosti držení drog je již řadu let předmětem polemiky mezi dvěma názorovými skupinami. První z nich je přesvědčena o nutnosti represivního přístupu spočívajícího v trestnosti držení drog pro svoji vlastní potřebu, neboť přístup opačný v mnoha případech eliminuje možnost postihu dealerů a distributorů drog. Druhá pak zastává názor, že *"obecná (generální) trestnost držení drog bude znamenat zbytečnou kriminalizaci toxikomanů, přičemž na tyto je potřeba pohlížet jako na nemocné osoby, pacienty a opatření aplikovaná vůči nim mají být pouze léčebného nebo resocializačního charakteru."*⁴⁸ Zastánci této myšlenky poukazují na to, že toxikomanie je zařazena do mezinárodního klasifikačního seznamu nemocí a proto je třeba k narkomanům přistupovat jako k nemocným lidem, kteří potřebují odbornou protitoxikomanickou léčbu, v žádném případě však nemají být za svou závislost na omamných či psychotropních látkách trestáni. V tomto směru odkazují na to, že toxikomanie byla již na počátku osmdesátých let minulého století Světovou zdravotnickou organizací uznána psychickou a fyzickou závislostí, jenž se projevuje abstinenčním syndromem a nutkavou potřebou opatřit si drogu bez ohledu na prostředky nebo důsledky jejího získání. V daných souvislostech bylo dále namítáno, že policejní orgány se v případě zakotvení skutkové podstaty sankcionující držení drog zaměří na trestní postih snadno prokazatelných případů drogově závislých konzumentů, kteří přechovávají drogy místo toho, aby odhalovaly podstatně závažnější (ovšem daleko obtížněji prokazatelnou) trestnou činnost spočívající ve výrobě a distribuci tvrdých drog. Výtky byly směřovány i k tomu, že skuteční výrobci a dealeři drog budou postihováni jen za snadněji prokazatelný trestný čin podle § 187a trestního zákona, aniž by byli vedeni k odpovědnosti za výrobu či distribuci ve smyslu § 187 trestního zákona, a to právě s ohledem na náročnost dokazování. Racionální podklad pak jistě nepostrádala námitka, že při dokazování trestné činnosti spočívající v jednání naplňujícím skutkovou podstatu trestného činu podle § 187 trestního zákona (§ 283 trestního zákoníku), jsou výrobci a dealeři často usvědčováni uživateli drog, kteří se přechováváním drog, byť pro vlastní potřebu, rovněž dopouštějí trestného činu, a to podle § 187a trestního zákona (§ 284 trestního zákoníku). S ohledem

⁴⁸ JURÁKOVÁ, I. Několik poznámek ke kriminalizaci držení drog pro vlastní potřebu. *Právní rozhledy*, 1999, roč. 7, č. 1, s. 15. ISSN 1210-6410.

na hrozící trestní stíhání pak s odkazem na ustanovení § 100 odst. 2 trestního řádu odmítají vypovídat, což samozřejmě výrazně komplikuje důkazní situaci, obzvláště v drogových trestních věcech, kde bývají svědecké výpovědi často meritem dokazování.

Při řešení této problematiky však zákonodárce musel, nad rámec shora uvedených principiálních přístupů, hodnotit ještě jeden zásadní aspekt a sice to, jak dostát mezinárodním závazkům vyplývajícím z Jednotné úmluvy o omamných látkách, v níž se signatáři zavazují k trestnímu postihu zde specifikovaných forem nakládání s drogami včetně jejich držby. Obdobný závazek obsahuje i Úmluva o psychotropních látkách. Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, jak již bylo řečeno, v čl. 3 hlavě 2 stanovila, že signatářské státy mají začlenit do své legislativy jako zločin držení, nákup či pěstování omamných drog nebo psychotropních látek pro osobní potřebu v případě, že tyto činy byly spáchány úmyslně a jestliže jsou v rozporu s ustanoveními Jednotné úmluvy o omamných látkách, jejími dodatky nebo Úmluvou o psychotropních látkách. Státy tak měly učinit v závislosti na svých ústavních principech a základním pojetí právního systému. Výše zmíněný mezinárodní dokument dával tedy jednotlivým státům do jisté míry možnost posoudit, zda zavedení trestnosti držení drog je v souladu s jejich právními tradicemi a poskytoval jim tak značný operační prostor. Byť se později orgány OSN pokoušely vyložit předmětné ustanovení restriktivně, pro Českou republiku z této Úmluvy nevyplývala závazná povinnost zavést trestnost držení drog.

Novela provedená zákonem č. 112/1998 Sb. byla tedy jakýmsi kompromisním řešením, neboť do trestního zákona, konkrétně ustanovení § 187a, zakotvila trestnost držení omamných a psychotropních látek pro svoji potřebu, ovšem za přítomnosti kvantitativního korektivu, jímž bylo stanoveno "množství nikoliv malé". Konstantní judikatura (např. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. 4 To 23/2000 nebo již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.7.2000, sp. zn. 4 Tz 142/2000) se přitom ustálila na závěru, že *"za množství větší než malé ve smyslu § 187a odst. 1 tr. zák. je třeba považovat takové množství přechovávané omamné nebo psychotropní látky nebo jedu, které vícenásobně, podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek, převyšuje běžnou dávku průměrného konzumenta."*

Nově koncipovaná skutková podstata trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle § 284 trestního zákoníku je vyústěním koncepční snahy zákonodárce o rozdělení omamných a psychotropních látek na tzv. „měkké“ a „tvrdé“. K tomuto kroku bylo přistoupeno přesto, že aktuálně jsou v odborné literatuře vedeny diskuze, „*zda toto rozlišování je důvodné i v oblasti trestní represe a zda není odůvodněné spíše jen pro oblast zdravotní prevence, jakož i prevence sociální v nejširším slova smyslu*“⁴⁹. V tomto směru je poukazováno na skutečnost, že marihuana, jakožto tradiční „měkká“ droga, má při indoorovém pěstování již tak vysoký obsah účinné látky THC, že se její účinek na organismus konzumenta může srovnávat s „tvrdými“ drogami, např. pervitinem. Argumentováno je i tím, že v poslední době se v řadě zemí od rozdělování drog na „měkké“ a „tvrdé“ při aplikaci trestní represe upouští. Důsledkem výše uvedeného přístupu je to, že zatímco odstavec 1 předmětného ustanovení sankcionuje neoprávněné přechovávání omamné látky konopí, pryskyřice z konopí nebo psychotropní látky obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu v množství větším než malém, odstavec 2 výrazně přísněji postihuje osobu, jenž pro svou potřebu v množství větším než malém přechovává jinou omamnou nebo psychotropní látku než uvedenou v odstavci 1. Jedná se o ohrožovací trestný čin, který je dokonán již neoprávněným přechováváním. Podle § 2 písm. a) zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, jsou konopí, pryskyřice z konopí, včetně solí ve všech případech, kdy tyto soli mohou existovat, návykovou omamnou látkou a jsou zařazeny v příloze 3 tohoto zákona jako omamné látky do Seznamu IV podle Jednotné úmluvy o omamných látkách (vyhláška č. 47/1965 Sb., ve znění sdělení č. 458/1991 Sb.). Citovaná úmluva konopí definuje v čl. 1 v písm. b) jako kvetoucí nebo plodonosný vrcholík rostliny konopí (s výjimkou zrn a listů, které nemají vrcholíky), z něhož pryskyřice nebyla vyloučena, bez ohledu na jeho použití. Výraz rostlina konopí pak dle písm. c) uvedeného článku označuje každou rostlinu z rodu Cannabis. Tetrahydrokanabinoly, izomery a jejich stereochemické varianty (THC) jsou vymezeny v příloze č. 4 zákona č. 167/1998 Sb. Termín přechovávání vyjadřuje jakýkoli způsob držení konopí, pryskyřice z konopí nebo jiné psychotropní látky obsahující THC. Trestné je však pouze přechovávání rostlin, které obsahují více než 0,3% látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů. V opačném případě se nejedná o omamnou látku, nýbrž

⁴⁹ NOVOTNÁ, J. Posuzování znaků „větší rozsah“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 10, č. 9, s. 303. ISSN 1213-5313.

o látku, která je užívána k průmyslové výrobě. Jak již bylo při rozboru skutkové podstaty podle § 283 trestního zákoníku uvedeno, aby bylo jednání pachatele možné zařadit pod tuto skutkovou podstatu, musí být důvodem přechovávání výše uvedených látek užití pro osobní potřebu osobou, která látky přechovává. Pokud by totiž tyto látky byly určeny jinému subjektu, bylo by nutno věc právně kvalifikovat jako trestný čin podle § 283 trestního zákoníku. Ustanovení § 284 je subsidiární privilegovanou skutkovou podstatou ve vztahu k § 283 trestního zákoníku, jak v této věci opakovaně konstatovaly soudy. Konkrétně lze odkázat například na rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 12. 2004, sp. zn. 7 To 507/2004 (TR 9/2005/III s. 242), v němž se uvádí, že ustanovení § 187a trestního zákona je subsidiární privilegovanou skutkovou podstatou ve vztahu k ustanovení § 187 trestního zákona a postihuje jen přechovávání omamných a psychotropních látek a jedů pro sebe.

Jak již bylo v rámci předchozího textu řečeno, aby bylo jednání pachatele trestné, musí výše uvedené látky přechovávat v množství větším než malém. Nová právní úprava reprezentovaná trestním zákoníkem množství větší než malé přímo nevymezuje a ani jeho specifikaci neponechává na judikatuře, tak jak činil trestní zákon. V tomto směru v § 289 odst. 2 odkazuje na již zmiňované nařízení vlády č. 467/2009 Sb., jímž se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů. Toto nařízení v § 2 odkazuje na přílohu č. 2, v níž je vymezeno množství větší než malé, které např. u marihuany činí více než 15 gramů, u heroinu více než 1,5 gramu a u pervitinu více než 2 gramy. Co se však týče kvantitativní specifikace kvalifikačních znaků větší rozsah a značný rozsah ve smyslu § 284 odst. 3, odst. 4 trestního zákoníku, jejich vymezení zde absentuje. I tady lze podpůrně užít některé shora uvedené aktuální judikáty a podpůrně i citovaný metodický návod Nejvyššího státního zastupitelství č. 1 SL 110/2010. Z hlediska metodiky hodnocení kvalifikačních znaků skutkových podstat přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle § 284 a skutkové podstaty nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 trestního zákoníku, uvádí tento metodický návod následující. V prvé řadě se obecně hodnotí jednak kvantifikační stupně (větší rozsah vůči dětem nebo dětem mladším než 15 let, značný rozsah) a jednak následovně stanovená kritéria: Druh látky, jedu nebo rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku s rozlišením jednotlivých druhů podle závažnosti,

zdravotních a společenských dopadů a možných následků, kvalita látky vyjádřená účinným množstvím, množství látky, délka doby, po níž pachatel uvedené látky, jedy nebo rostliny, přechovával nebo pěstoval. Rovněž tato kritéria je, obdobně jako u skutkové podstaty § 283, nutno posuzovat komplexně ve vzájemných konsekvencích, když poté je možno použít níže uvedenou kvantitativní tabulku.

kvantitativní tabulka č. 2

omamná či psychotropní látka	množství větší než malé	větší rozsah	značný rozsah	velký rozsah (nejde o zákonný znak)
Metamfetamin	2 g	8 □ 10 g	40 □ 50 g	200 □ 250 g
Marihuana	15 g	75 g	375 g	1875 g
Hašiš	5 g	25 g	125 g	625 g
Kokain	1 g	4 □ 5 g	20 □ 25 g	100 □ 125 g
Heroin	1,5 g	6 □ 7,5 g	30 □ 37,5 g	150 □ 187,5 g
XTC	4 tbl.	20 tbl.	100 tbl.	500 tbl.
Houby	40 ks	180 □ 200 ks	900 □ 1000 ks	4500 □ 5000 ks

Nad rámec výše uvedeného je k této skutkové podstatě nutno uvést následující. Ve vztahu k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle odstavců 3 a 4 (větší a značný rozsah) postačí ve smyslu § 17 písm. b) nedbalost. Přichází zde v úvahu aplikace ustanovení § 42 písm. p) trestního zákoníku, které soudu umožňuje při ukládání trestu nepokládat recidivu za přitěžující okolnost v případě, že jde o pachatele trestného činu, který se oddává zneužívání návykové látky a spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním, zejména pokud započal léčení nebo učinil jiná potřebná opatření k jeho zahájení. V neposlední řadě je třeba konstatovat, že osoba, která neoprávněně přechovává v malém množství pro svoji

potřebu omamnou nebo psychotropní látku, dopouští se přestupku na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi podle § 30 odst. 1 písm. j) přestupkového zákona. K vymezení malého množství omamných a psychotropních látek ve smyslu § 187a trestního zákona se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 16. 2. 2000, sp. zn. Rtz 203/99 (SJ 13/2000). Jak vyplývá z obsahu tohoto rozhodnutí *"malým množstvím omamných a psychotropních látek se rozumí individuálně určená denní dávka omamné nebo psychotropní látky v množství obvyklém pro konkrétní osobu užívající tyto látky, která odpovídá stupni její závislosti na těchto látkách, aniž je způsobilá vážně ohrozit zdraví nebo život této osoby"*.

3.5 Skutková podstata trestného činu nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 trestního zákoníku

Stěžejní myšlenkou této nově koncipované skutkové podstaty je zachování trestnosti držení (pěstování) psychoaktivních rostlin, zejména konopí, pro vlastní potřebu, zároveň však pěstování těchto drog diferenciovat od držení výrazně nebezpečnějších drog, jako jsou pervitin, heroin a kokain. V souladu s touto myšlenkou jsou v dané skutkové podstatě stanoveny mírnější sankce za pěstování konopí a hub nebo jiných rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku pro svou vlastní potřebu. Zakotvením tohoto ustanovení v nové právní úpravě byla vyřešena, za účinnosti trestního zákona, sporná otázka právní kvalifikace pěstování rostlin konopí. Konkrétně se jednalo o to, zda a za jakých podmínek lze pěstování konopí považovat za výrobu omamné látky a kvalifikovat ji tak podle § 187, nikoliv podle § 187a trestního zákoníku. Ke vzájemnému vztahu těchto dvou skutkových podstat se vztahovalo několik obsahově ne zcela konzistentních rozhodnutí Nejvyššího soudu. Za nejjednoznačnější lze označit usnesení jmenovaného soudu ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 3 Tdo 687/2006 (R 18/2007). Tento judikát řešil za účinnosti trestního zákona otázku právní kvalifikace pěstování rostlin konopí s následujícími závěry: *"Samotné pěstování rostliny konopí (rod Cannabis), kterou zvláštní zákon považuje za*

omamnou látku ve smyslu § 195 odst. 1 tr. zák., nelze zároveň ztotožňovat s pojmem „výroba“ omamné nebo psychotropní látky podle § 187 tr. zák. O výrobu (resp. některou její fázi) by mohlo jít jedině v případech, pokud by rostlina konopí byla sklizena a následně došlo k jejímu neoprávněnému zpracování v procesu, v němž by jako vstupní komponent byla dále upravována, a to buď do stavu způsobilého již ke spotřebě (marihuana), anebo k získání psychotropní látky tetrahydrokanabinolu (THC). Protože zákon požaduje, aby pachatel takovou látku vyrobil, bylo by možno případy, kdy pěstování rostliny konopí sice směřovalo k uskutečnění výroby, avšak z určitých důvodů k ní nedošlo, podle okolností posoudit jako pokus (§ 8 odst. 1 tr. zák.), eventuálně přípravu (§ 7 odst. 1 tr. zák.) trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 tr. zák. Poněvadž rostlina konopí (rod Cannabis) je již sama o sobě omamnou látkou, lze jejím neoprávněným vypěstováním pro vlastní potřebu v množství větším než malém naplnit zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a odst. 1 tr. zák."

Tato argumentace byla Nejvyšším soudem rozvedena v usnesení sp.zn. 4 Tdo 971/2009 ze dne 21.9.2010, ve kterém se podává, že samotné pěstování rostliny konopí nelze ztotožňovat s pojmem výroba ve smyslu ustanovení § 187 trestního zákona. Pouhé vypěstování, kterým se rozumí produkce rostliny, konkrétně zasetí semene či výpěstku rostliny, následnou péči o růst rostliny a její sklizeň, jenž slouží k nedovolené výrobě jedu, omamné nebo psychotropní látky, je opatřením předmětu určeného k nedovolené výrobě jedu, omamné nebo psychotropní látky ve smyslu ustanovení § 188 odst. 1 trestního zákona, ovšem pouze za předpokladu, že samotná vypěstovaná rostlina není již takovou látkou sama, aniž by ji bylo nutno dále zpracovávat. Vzhledem k tomu, že konopí je samo o sobě existující omamnou látkou ve smyslu § 195, jeho usušení představuje pouhou konzervaci omamné látky. Tedy na proces usušení květenství a horních lístků z konopí je třeba dívat se jako na způsob uchovávání, resp. konzervace vyprodukované rostliny pro její pozdější použití. Neoprávněné pěstování konopí pro sebe je tedy nutno posuzovat podle § 187a trestního zákona (pokud je pěstováno v množství větším než malém).

Jednočinný souběh trestných činů nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 a nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 je vyloučen.

Korespondujícím přestupkem je přestupek na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi podle § 30 odst. 1 písm. k) přestupkového zákona, jímž jsou sankcionovány osoby, které neoprávněně pěstují pro vlastní potřebu v malém množství rostlinu nebo houbu obsahující omamnou nebo psychotropní látku.

Rovněž u této nově koncipované skutkové podstaty bylo nutno stanovit jakých rostlin se týká a specifikovat základní množství, jehož pěstování již bude zakládat trestněprávní odpovědnost. Ustanovením § 289 odst. 3 trestního zákoníku tak byla vláda zmocněna, aby vládním nařízením určila, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou a psychotropní látku podle § 285 a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285. Vláda tak učinila nařízením č. 455/2009 Sb., v němž stanovila, že za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 se považují rostliny a houby uvedené v příloze č. 1 k tomuto nařízení. Podle § 2 tohoto nařízení jsou hodnoty určující množství větší než malé rostlin a hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku ve smyslu § 285 uvedeny v příloze č. 2 k tomuto nařízení. Konkrétně u rostliny konopí je dána hranice 5 rostlin a u hub obsahujících psilocybin a psilocin je hraničním množstvím 40 kusů. S ohledem na výše uvedené množstevní vymezení však v praxi vznikají problémy, když některé druhy konopí mohou dorůst značné výšky a vážit i stovky, v některých případech i tisíce gramů, přesto pokud pachatel pěstuje pouze například tři tyto rostliny, nelze jej podle výše uvedené skutkové podstaty postihnout. Za této situace, s ohledem na skutečnost, že jistě nebylo záměrem zákonodárce takovéto případy vyčlenit mimo trestněprávní rovinu, reagují orgány činné v trestním řízení tím, že takové jednání kvalifikují jako trestný čin přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle § 284 trestního zákoníku. Je však otázkou, zda takovýto postup bude aprobován soudní praxí.

Jak je patrné, i zde absentuje kvantitativní vymezení kvalifikačních znaků větší rozsah a značný rozsah ve smyslu § 285 odst. 3 a 4 trestního zákoníku. Pro stanovení těchto znaků lze v současné době vycházet z výše citovaného metodického návodu Nejvyššího státního zastupitelství č. 1 SL 110/2010 a shora uvedené judikatury týkající se množstevního vymezení, u níž je však třeba mít na zřeteli, že většinou se vztahuje ke skutkové podstatě § 283 trestního zákoníku. Přímo ustanovení § 285 se pak týká například usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 3 To 67/2010 ze dne 17.2.2010. Co se týče metodiky hodnocení kvalifikačních znaků skutkové

podstaty nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 trestního zákoníku, je, dle citovaného metodického návodu, nutno obecně hodnotit kvantifikační stupně (větší rozsah vůči dětem nebo dětem mladším než 15 let, značný rozsah, velký rozsah) a již shora specifikovaná kritéria (druh látky, její kvalita, množství atd.) a až poté použít výše uvedenou kvantifikační tabulku č. 2. Ta u marihuany stanoví hranici 75 g pro větší rozsah a 375 g pro značný rozsah.

Pro množstevní specifikaci, a tím i stanovení kvalifikace, je možno vycházet i z počtu „živých“ rostlin konopí. V takovém případě může být vodítkem výše uvedené usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17.2.2010, které řešilo otázku, jakým způsobem kvalifikovat jednání pachatele, který pěstoval celkem 347 rostlin konopí setého o různé velikosti vzrůstu. Odvolací soud nakonec dovedl, že *"je možno postupovat způsobem do určité míry srovnatelným s kritérii, která nový trestní zákoník stanoví pro hranice výše škody v ustanovení § 138. Pokud je odhlédnuto od kategorie škody nikoli malé, tak zbývající shora popsané hodnoty jsou vždy desetinásobkem hodnoty o stupeň nižší. Škoda větší je desetinásobkem škody nikoli nepatrné, škoda značná je desetinásobkem škody větší a škoda velkého rozsahu je desetinásobkem škody značné. Přesto, že obdobný matematický postup může být v případě drogové problematiky značně diskutabilní, má soud zato, že obdobným postupem lze i postupovat při vymezení obsahu zákonodárcem obdobně zvolených pojmů v ustanovení § 285 trestního zákoníku. Jestliže vláda svým nařízením stanovila, že množství větší než malé představuje pěstování více než 5 ks rostlin, tak desetinásobek tohoto množství, tedy cca 50 rostlin, lze považovat již za pěstování konopí setého ve větším rozsahu, a desetinásobek tohoto množství, tedy množství přesahující 500 ks rostlin lze považovat za pěstování konopí setého ve značném rozsahu."* V rámci další argumentace pak mimo jiné uzavřel, že dle jeho názoru není možno jakýmkoliv jiným logicky zdůvodnitelným postupem potřebné hodnoty vymezit, a to způsobem, jenž by více zohledňoval toxicitu a návykovost látek obsažených v předmětných rostlinách.

Ve vztahu k této skutkové podstatě je dále nutno upozornit na praktický problém spočívající v tom, že pokud hodlá policejní orgán konající vyšetřování zahájit trestní stíhání pro trestný čin nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 trestního zákoníku (případně přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle § 284) je v převážné většině případů

nezbytné vyčkat výsledků laboratorního zkoumání (v podobě odborného vyjádření nebo znaleckého posudku), které potvrdí, že se skutečně jedná o omamnou či psychotropní látku a že obsahuje požadované množství psychotropní látky a odůvodní tak zahájení trestního stíhání. Přitom analýzu konopí je možno realizovat až poté, co bude usušeno, což je otázka několika dnů. Provedení chemické expertizy například u látek jako pervitin a heroin lze učinit řádově v hodinách, ovšem s ohledem na přetíženost příslušných pracovišť Policie ČR je takováto doba pouhou iluzí a na odborná zkoumání se čeká řádově měsíce. To je značně problematické pokud byla podle § 76 trestního řádu zadržena osoba podezřelá z rozsáhlé trestné činnosti tohoto charakteru (velmi často to bývají cizí státní příslušníci provozující velkokapacitní pěstírny), u níž jsou splněny podmínky pro vzetí do vazby. Zde běží policejnímu orgánu a státnímu zástupci společná 48 hodinová lhůta s tím, že pokud v této době nebude podán návrh a dotyčný vzat do vazby, tento uprchne do svého domovského státu, kde je šance na jeho vypátrání mizivá a bude tak zmařen účel trestního řízení. Současně však není pochyb o tom, že vzít do vazby lze podle § 68 odst. 1 věty první toliko osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání, přičemž však tento úkon není možné učinit vzhledem k výše popsané absenci znaleckého zkoumání. Za této situace je možným řešením provést orientačního zkoumání podezřelé látky na místě činu. Co se týče metodiky takového zkoumání je třeba odkázat na publikované odborné články.⁵⁰ Z těchto vyplývá, že prostřednictvím takových postupů lze detekovat omamné a psychotropní látky s vysokou pravděpodobností, byť zcela jednoznačný závěr lze učinit až po provedení standardního zkoumání. Pokud však ostatní důkazy, například ohledání místa činu, při němž je zajištěn soubor předmětů jednoznačně sloužících k hydroponímu pěstování konopí apod. svědčí o spáchání trestné činnosti, lze, dle mého názoru, ve výjimečných, shora popsaných, případech zahájit trestní stíhání i bez výsledků laboratorního zkoumání.

3.6 Skutková podstata trestného činu výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 trestního zákoníku

⁵⁰ HRUŠKA, J., KNOBLOCH, R. Využití znaleckého zkoumání při identifikaci omamných a psychotropních látek. *Bulletin Národní protidrogové centrály*, 2008, roč. 14, č. 4, str. 7. ISSN 1211-8834.

V ustanovení § 286 trestní zákoník sankcionuje výrobu, opatření nebo přechovávání prekursoru nebo jiného předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku nebo jedu. Pro naplnění této skutkové podstaty však nepostačuje vyrobení, opatření nebo přechovávání předmětu způsobilého k výrobě omamné nebo psychotropní látky. Vždy se musí jednat o předmět přímo určený k nedovolené výrobě takové látky. V praxi většinou jde o tzv. varny, sloužící k nelegální výrobě metamfetaminu tzv. českou cestou, tedy dehydroxylací pseudoephedrinu za použití fosforu a jodu v přítomnosti kyseliny fosforečné (reagenční láhev, frakční baňka, varná baňka atd.). Předměty ve shora uvedeném smyslu jsou i suroviny, které jsou podle své povahy způsobilé a zároveň určené k takové výrobě, tedy zejména jód, červený fosfor, kyselina fosforečná, kyselina chlorovodíková, hydroxid sodný. Jedná se o úmyslný ohrožovací trestný čin, který je dokonán již vyrobením nebo opatřením anebo přechováváním prekursoru nebo jiného předmětu určeného k výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku nebo jedu. Co se týče výroby, opatření a přechovávání prekursoru, musí se ve smyslu § 286 jednat o dispozici oprávněnou, samozřejmě za podmínky, že se jedná o prekursor určený k nedovolené výrobě takové látky. Neoprávněná výroba prekursoru, jeho dovoz, vývoz, průvoz, nabídka, zprostředkování, prodej nebo jiné opatření nebo přechovávání pro jiného totiž naplňuje skutkovou podstatu trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283.

Ke vzájemnému vztahu trestného činu výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 a přípravy k trestnému činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 20 odst. 1, § 283 odst. 1 a 2 se v usnesení ze dne 9. 10. 2003, sp. zn. 2 To 144/03 (R 19/2004/I; SR 12/2003/I) vyjádřil Vrchní soud následně: "*Opatření (vyrobení, přechovávání) předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky je trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 188 tr. zák., který je ve vztahu k trestnému činu podle § 187 tr. zák. subsidiární. Pokud si pachatel opatří takový předmět v úmyslu uvedené látky vyrábět, má přednost použití primárního ustanovení o přípravě k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 7 odst. 1 tr. zák., § 187 odst. 2 až 4 tr. zák. Protože příprava k trestnému činu je*

úmyslné jednání a je trestná jen u zvlášť závažných trestných činů obsažených v ustanovení § 41 odst. 2 trestního zákona, musí se tento úmysl vztahovat i k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby tohoto trestného činu."

Vztah mezi předmětnou skutkovou podstatou a trestnými činy nedovolené výroby a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy podle § 283 trestního zákoníku, a přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle § 284 trestního zákoníku vymezuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 3 Tdo 52/2008 (R 52/2008; T 1062/2008), v němž soud konstatoval, že "*neoprávněné vypěstování rostliny konopí setého nelze považovat za výrobu předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky ve smyslu § 188 odst. 1 trestního zákona, neboť konopí seté je již samo o sobě omamnou látkou ve smyslu § 195 odst. 1 trestního zákona, a proto současně nemůže být předmětem určeným k výrobě takové látky. Sklizení a další nakládání s touto rostlinou pak může naplňovat zákonné znaky skutkové podstaty trestných činů nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák., anebo 187a odst. 1 tr. zák., resp. být některým jejich vývojovým stadiem."*

3.7. Skutková podstata trestného činu šíření toxikomanie podle § 287 trestního zákoníku

Ustanovení § 287 za trestné označuje jednání, jímž pachatel jiného svádí ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří. Jak ve vztahu k této skutkové podstatě výstižně uvádí Jelínek: "*vzhledem k tomu, že samotné požívání návykových látek je beztrestné, není možné trestně stíhat ani účastenství na něm podle § 24 trestního zákoníku. Řešení tak bylo nalezeno ve vytvoření nové skutkové podstaty podle § 287 trestního zákoníku*".⁵¹ Jak již bylo uvedeno, za návykovou látku označuje ustanovení § 130 trestního zákoníku alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobitelné nepříznivě ovlivnit psychiku člověka, jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Ustanovení § 287 však z takto

⁵¹ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. s. 363. ISBN 978-80-87212-22-6.

vymezených látek výslovně vylučuje alkohol, neboť přímo na něj dopadají jiné skutkové podstaty, především trestný čin podání alkoholu dítěti podle § 204 trestního zákoníku a trestný čin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 trestního zákoníku. Demonstrativní výčet ostatních návykových látek podal Nejvyšší soud v usnesení ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 3 Tdo 705/2005 (T 809/2005). Konstatoval, že *"za ostatní návykové látky ve smyslu § 89 odst. 10 tr. zák. se považují takové látky, které jsou jinak běžně užívány např. v domácnosti, v průmyslu, ve zdravotnictví (ředidla, čisticí, náplně hasicích přístrojů, oxid dusný apod.), a to za podmínky, že jsou způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací či rozpoznávací schopnosti nebo jeho sociální chování"*. Obdobně se k předmětné otázce vyjádřil v usnesení ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 3 Tdo 392/2009 (T 1192/2009), kde výše uvedený výčet rozšířil o léčivé přípravky a současně uvedl, že *"za splnění uvedených podmínek (způsobilost nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací či rozpoznávací schopnosti) se nevyžaduje, aby zneužívání ostatních návykových látek u člověka skutečně vyvolalo návyk na ně, tj. nutkavou potřebu jejich dalšího (opakovaného) užití"*.

Co se týče pojmů svádění a podporování, tyto zákonodárce blíže nespecifikuje. V praxi je za svádění považováno vyvolání rozhodnutí o zneužívání takové látky. Konkrétně se může jednat o přemlouvání ke zneužívání návykové látky, poučení či předvedení způsobu zneužívání určité návykové látky. Zákon nevymezuje ani termín podporování. Podpora může směřovat vůči osobě, která s užíváním teprve začíná, tak i k dlouhodobému uživateli. Může být učiněna fyzickou i psychickou formou, tedy jak opatřením injekčních stříkaček, přivedením osoby do komunity, v níž je běžné zneužívání návykových látek, zajištěním prostor k aplikaci, pokud je takové jednání vedeno úmyslem podporovat jednotlivce ve zneužívání drogových látek. Je však třeba podotknout, že smyslem tohoto ustanovení není postihnout jednání, které je vykonáváno se záměrem zmírnit negativní psychické, zdravotní a sociální dopady zneužívání návykových látek na jejich uživatele. Ve smyslu shora uvedeného ustanovení tak logicky nepřichází v úvahu trestněprávní odpovědnost osob realizujících preventivní projekty v oblasti sociální práce (výměna injekčních stříkaček a jehel, testování psychotropních látek). Za podněcování označuje odborná literatura *"projev, kterým pachatel zamýšlí vzbudit u jiných osob rozhodnutí nebo náladu vedoucí ke zneužívání návykových látek jiných než alkohol. Podněcování se může stát přímo,*

nepřímo i skrytě (např. výsměšné poznámky nebo ironizování na adresu osoby, která nezneužívá takové návykové látky). Na rozdíl od svádění zde není projev pachatele zaměřen na konkrétní osobu nebo osoby, i když i zde jeho snaha míří k vyvolání zneužívání návykových látek u těch, jímž je jeho projev určen." Za šíření zneužívání návykové látky jiné než alkohol pak ten samý pramen označuje "jakékoli další jednání směřující k rozšíření zneužívání návykových látek jiných než alkohol (může např. jít o vyzývání osob, které látky již zneužívají, aby své postoje a návyky – tzv. drogovou kulturu – dále šířily mezi své vrstevníky)".⁵²

Z hlediska subjektivní stránky se jedná o úmyslný ohrožovací trestný čin, jenž je dokonán již jednáními vymezenými ve skutkové podstatě, tedy sváděním, podporováním, podněcováním nebo šířením. K uplatnění trestněprávní odpovědnosti se však nevyžaduje, aby jím byl subjekt, vůči němuž projev směřuje, skutečně ovlivněn. Ke vzájemnému vztahu předmětného trestného činu a trestného činu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku (§ 187 trestního zákona) se Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 18. 2. 2004, sp. zn. 6 Tdo 1497/2003 (T 681/2004) vyjádřil takto: "*Trestný čin šíření toxikomanie podle § 188a tr. zák. je v poměru subsidiarity k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 tr. zák. Jejich jednočinný souběh je vyloučen. Proto se skutek, který by vykazoval znaky obou uvedených trestných činů, posoudí jen jako trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 trestního zákona. Jednočinný souběh výše uvedeného trestného činu podle § 187 odst. 1, 2 s trestným činem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 není vyloučen.*"

Je třeba poznamenat, že tato skutková podstata je v praxi užívána spíše okrajově. Jiná situace byla za účinnosti trestního zákona, kdy orgány činné v trestním řízení danou skutkovou podstatu aplikovaly například v případech, kdy pachatel opatřil cigaretu marihuany, kterou spolu s dvěma mladistvými kamarády na zábavě vykouřili. V tomto případě bylo totiž na místě užití skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona, pro nějž byla stanovena trestní sazba v rozmezí 2-10 let. Je zřejmé, že byt' výše uvedené jednání obviněného formálně naplňovalo skutkovou podstatu podle § 187 odst. 1, odst. 2 písm b), užití této

⁵² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 2650. ISBN 978-80-7400-109-3.

kvalifikace na výše uvedený případ by, zejména s ohledem na možnou sankci, postrádalo jakoukoli logiku. Z tohoto důvodu v obdobných případech policejní orgány volily kvalifikaci podle § 188a trestního zákona a argumentovaly tím, že obviněný jiného sváděl a podporoval v užívání návykové látky marihuana, když tuto pro sebe opatřil, a poté svým chováním u jiné konkrétní osoby vyvolal rozhodnutí takovou látku užít a následně jí bezúplatně umožnil tuto kouřit.

ČÁST III.

Trestní právo procesní Vybrané otázky

Kapitola IV. Procesní nástroje boje s drogovou trestnou činností

4.1 Obecně k procesním aspektům problematiky drogové trestné činnosti

V druhé části této práce bude věnována pozornost procesním institutům, které jsou při odhalování trestné činnosti drogového charakteru hojně využívány. Konkrétně se jedná o odposlech a záznam telekomunikačního provozu, domovní prohlídku a prohlídku jiných prostor a pozemků, operativně pátrací prostředky, tedy předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Předmětem zájmu bude i institut utajeného svědka a problematika policejní provokace. V souvislosti s praktickým nasazováním a využíváním shora uvedených institutů a prostředků mluví Musil⁵³ o

⁵³ MUSIL, J. Kriminologie a postmoderna. In: SCHEINOST, M. a kol. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 221-222. ISBN 978-80-7338-096-0.

veřejností citlivě vnímaných kontroverzních stavech v oblastech trestněprocesního a policejního práva. Má na mysli instituty typu korunní svědek, provokace k trestnému činu, skrytý agent, předstíraný převod, záměna zásilky, sledovaná zásilka, sledování osob a věcí, odposlech a záznam telekomunikačního provozu, odposlech v bytech a jiných prostorách, skryté fotografování a pořizování videonahrávek, rastrové elektronické pátrání v databázích a jiné prostředky tzv. operativní techniky. Uvádí, že uvedené postupy vedou k vyšší efektivitě policejních a justičních činností. Popisované metody jsou podle jmenovaného nasazovány již na tzv. předpolí zločinu, tj. ještě před pokusem nebo dokonáním trestného činu, s cílem odhalit již počáteční fáze přípravy deliktu. Policie tyto metody realizuje již před zahájením trestního stíhání, přičemž získané informace mají být použitelné i jako důkazy po zahájení trestního stíhání. Musil se zmiňuje o tzv. proaktivních metodách, na rozdíl od tradičních reaktivních metod, nasazovaných až po zjištění dokonání deliktu (nebo jeho pokusu). Je přirozené, že existuje obava ze zneužitím těchto prostředků, kritici mluví o erozi principů právního státu, o brutalizaci a zpolicejnění procesu nebo přímo o symptomech policejního státu. Vývoj však registruje postupně rostoucí akceptaci daných postupů společností.

Ambicí autora není provést detailní rozbor výše uvedených procesních nástrojů, jeho snahou je však tyto instituty vymezit v obecné rovině a současně zachytit jejich specifika právě ve vztahu ke zvolenému tématu. V rámci takového rozboru nelze přehlédnout ani poměrně bohatou judikaturu vztahující se k drogové problematice a aktuální judikaturu Ústavního soudu. Lze se totiž plně ztotožnit s konstatováním Zemana, že *"při popisu a analýze trestněprávní protidrogové legislativy a jejího vývoje bývá největší pozornost věnována právní úpravě skutkových podstat drogových trestných činů. Trestní právo však obsahuje řadu dalších institutů, jež se při postihu drogové kriminality pravidelně využívají, třebaže jejich využití není omezeno jen na tento druh trestné činnosti. Při snaze pochopit fenomén drogové kriminality a zhodnotit reakci státu na ni v rámci národní protidrogové politiky, je nezbytné věnovat pozornost též tomu, jaké legislativní prostředí vytvořil zákonodárce orgánům činným v trestním řízení pro jejich činnost."*⁵⁴

⁵⁴ ZEMAN, P. Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 7, č. 2, s. 36. ISSN 1213-5313.

4.2 Využití institutu odposlechu a záznam telekomunikačního provozu při odhalování a dokazování trestné činnosti

Problematika odposlechů je již řadu let předmětem značného zájmu jak laické veřejnosti, tak i napříč spektrem politických stran. Přestože má Česká republika v rámci Evropské unie jedny z nejpřísnějších podmínek pro provádění odposlechu a jejich úprava patří mezi zvláště přísně upravený a restrikcemi svázaný institut trestního řízení, objevují se v pravidelných periodách snahy politické reprezentace o další zpřísnění, které je odůvodňováno zejména ochranou lidských práv a svobod, zejména práva na soukromí a vysokým množstvím realizovaných odposlechů. Autor na tomto místě nechce spekulovat nakolik jsou tyto eminentní snahy dány zájmem politiků na ochraně práv občanů a nakolik pramení ze snahy získat z této problematiky politický kapitál a znemožnit orgánům činným v trestním řízení aplikaci tohoto institutu vůči jim samým, avšak považuje za nutné se v obecně teoretické rovině k této problematice vyjádřit. Z ustanovení § 1 trestního řádu vyplývá, že jeho účelem je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevnování zákonitosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti. Aby stát mohl dostát tomuto svému poslání využívá instituty, které zasahují do lidských práv a svobod. Zákonitě tak dochází ke kolizi, kdy stát, ačkoli je garantem ochrany lidských práv a svobod v rámci trestního práva a i trestního řízení, sám porušuje lidská práva a svobody. Věcí celospolečenského konsenzu pak je nastavení mantinelů pro využívání odposlechů. Dle názoru autora musí převážít zájem na odhalování trestné činnosti a podmínky pro užití odposlechu by měly být oproti stávajícímu stavu nastaveny mírněji, zejména z hlediska podmínky vedení řízení pro zvláště závažný zločin. Lze v tomto směru odkázat na Šabatu, který v této souvislosti výstižně uvádí, že *"je věcí veřejnosti a občanů, zda je skutečný zájem, aby orgány činné v trestním řízení byly v boji se zločinem akceschopné a aby pachatelé trestných činů byli odhaleni a potrestáni. Toho není možno dosáhnout bez možnosti zásahu státu do lidských práv a svobod. Pokud je požadavek na efektivní boj s trestnou činností myšlen vážně, je třeba poskytnout orgánům činným v trestním řízení "účinné zbraně" pro takový boj."*⁵⁵ Tento

⁵⁵ ŠABATA, K. Zamyšlení o kolizní povaze trestního práva a nutnosti odposlechů. *Státní zastupitelství*,

zájem je v oblasti drogové trestné činnosti ještě intenzivnější, neboť orgány činné v trestním řízení zde zabezpečují ochranu před extrémně nebezpečným společenským jevem, jakým nekontrolované šíření návykových látek bezpochyby je.

Při řešení problematiky odposlechů je, s ohledem na výše uvedené, vhodné legitimitu takového zásahu posuzovat optikou tzv. testu proporcionality, což je standardní nástroj pro posuzování oprávněnosti zásahů do práv a svobod osob. Jak uvádí Vučka *"princip proporcionality je v trestním právu stejně důležitý jako v kterémkoli jiném právním odvětví. V trestním řízení na jeho projevy narážíme na mnoha místech. Kromě § 2 odst. 4 trestního řádu jde například o omezení podmínek, za nichž lze nařídít odposlech telekomunikačního provozu. Toto opatření je natolik citelným zásahem do práva na soukromí, že je lze nařídít jen u vybrané skupiny typově závažnějších trestných činů, přesně v souladu s principem proporcionality."*⁵⁶ Ke konkrétnímu mechanismu realizace předmětného postupu se ve své judikatuře opakovaně vyjádřil i Ústavní soud. Odkázat lze například na nálezn sp. zn. III. ÚS 346/09 ze dne 3.9.2009, v němž soud konstatoval, že test proporcionality se odvíjí ve třech krocích. *"Prvním krokem je hodnocení zásahu z hlediska vhodnosti, kdy jde o zvažování zásahu z pohledu možného naplnění sledovaného účelu. Není-li daný zásah způsobit sledovaného účelu dosáhnout, jde o projev svévole, jenž se považuje za rozporný s principem právního státu. Druhým krokem testu je posouzení zásahu kritériem potřeby, jež sleduje analýzu plurality možných prostředků ve vztahu k zamýšlenému účelu a jejich subsidiaritu z hlediska omezení ústavou chráněné hodnoty (základního práva nebo veřejného statku). Lze-li sledovaného účelu dosáhnout alternativními prostředky, je pak ústavně konformní ten, jenž danou ústavně chráněnou hodnotu omezuje v míře nejmenší. Sleduje-li prověřovaný zásah ochranu určité ústavně chráněné hodnoty, současně však jinou omezuje, pak třetí hledisko principu proporcionality, jímž je poměrování, představuje metodologii vážení těchto v kolizi stojících ústavních hodnot."* Pokud výše uvedený kontrolní nástroj aplikujeme na drogovou trestnou činnost, lze dospět k závěru, že byt' se jedná o zásadní zásah do státem garantovaných lidských práv a svobod, v testu proporcionality v převážné většině případů obstojí. V tomto směru lze argumentovat především tím, že předmětná trestná činnost je páchána značně konspirativním způsobem osobami, které jsou s

2008, roč. 6, č. 3, s. 35. ISSN 1214-3758.

⁵⁶ VUČKA, J. Test proporcionality při zajišťování důkazů. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 10, č. 9, s. 290. ISSN 1213-5313.

ohledem na svou kriminální minulost, velmi dobře obeznámeny s operativními metodami Policie ČR a k páchání trestné činnosti používají velmi často mobilní telefony a SIM karty, které neustále mění. Možnost proniknout do takového zájmového prostředí, tedy do komunity distributorů a odběratelů drog, je tak značně omezena a policejní orgán, musí disponovat prostředky, které odpovídají metodám pachatelů trestné činnosti. V době rozmachu sofistikovaných informačních technologií, které jsou používány i pro páchání trestné činnosti, nelze setrvávat u důkazních prostředků užívaných v minulém století. Dostatečnou zárukou zamezení zneužití je pak to, že použití odposlechu je vázáno na posouzení tří, na sobě nezávislých složek, orgánů činných v trestním řízení, když k podnětu policejního orgánu, přezkoumá zákonnost a nutnost takového opatření státní zástupce a k jeho návrhu pak o něm ve finální fázi rozhodne nezávislý soud.

Zákonným podkladem pro nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je ustanovení § 88 trestního řádu, které v odst. 1 větě první uvádí, že je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný zločin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, může být vydán příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Z dikce ustanovení trestního řádu tedy vyplývají dva důvody, legitimující nařízení odposlechu. Prvním z nich je případ, kdy je vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný zločin, který je zcela jednoznačně vymezen v § 14 odst. 3 trestního zákoníku jako úmyslný trestný čin, na nějž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. V praxi se však problematiku jeví druhá z alternativně stanovených podmínek a sice vedení trestního řízení pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Sokol v této souvislosti uvádí, že zákonem koncipované vymezení těchto smluv je naprosto neurčité, nepředvídatelné a nekontrolovatelné. K věci dále konstatuje, že *"komentář k trestnímu řádu v souvislosti s odposlechem podává přehled relevantních smluv na více než třech stranách textu. K tomu pak autoři dodávají, že tento výčet trestných činů a mezinárodních smluv, které zavazují k jejich stíhání, si neklade za cíl být úplným, neboť počet takových smluv neustále roste, tak jak i trestněprávní oblast je stále více předmětem mezinárodních ujednání. Již jen inventarizace těchto smluv může činit*

*potíže i erudovanému právníkovi a zcela jistě může dojít k zásadním rozporům, pokud jde o jejich výklad, resp. o posouzení, zda určitý trestný čin, uvedený v trestním zákoně, je reflexí závazku přijatého nějakou ze zmíněných mezinárodních smluv.*⁵⁷ Nutno podotknout, že obdobnou argumentaci využívá při obhajobě svého klienta řada advokátů. S ohledem na výše uvedené považuje autor za nutné vymezit mezinárodní smlouvy, které se týkají drogové problematiky a zavazují Českou republiku ke stíhání a jsou tak alternativní podmínkou pro nařízení odposlechu. Jako podklad lze použít stanovisko mezinárodního odboru Nejvyššího státního zastupitelství publikované dne 23.11.2009. Konkrétně lze tedy poukázat na Jednotnou úmluvu o omamných látkách z roku 1961 (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 47/1965 Sb.), která v článku 36 stanoví, že s výhradou svých ústavních předpisů učiní každá strana opatření nutná k tomu, aby pěstování, produkce, výroba, těžba, příprava, držba, nabídka, dání do prodeje, distribuce, koupě, prodej, dodání z jakéhokoliv titulu, zprostředkování, odeslání, tranzit, doprava, dovoz a vývoz omamných látek, neodpovídající ustanovením této úmluvy, byly považovány za trestné činy, jsou-li spáchány úmyslně, a aby na vážné případy byly vyměřeny přiměřené tresty, zejména vězení nebo jiné tresty odnětí svobody. Dále pak lze odkázat na Úmluvu o psychotropních látkách č. 62/1989 Sb., jenž v ustanovení článku 22, opět s výhradou omezení podle svých ústavních předpisů, zavazuje každou stranu považovat za trestný čin každé jednání, které je v rozporu se zákonem nebo nařízením přijatým k plnění závazků podle této úmluvy a bylo spácháno úmyslně, a zajistit, aby na závažné trestné činy byly vyměřeny příslušné tresty, zejména vězení nebo jiné tresty odnětí svobody. Obě výše uvedené mezinárodní úmluvy ponechávají jednotlivým státům suverenitu při stanovení zákonného rámce postihu drogové kriminality, když uvádějí, že žádné ustanovení výše uvedených článků neomezuje zásadu, že trestné činy, o nichž hovoří, budou stanoveny, stíhány a trestány v souladu s vnitrostátním právem příslušné strany. V neposlední řadě je nutno zmínit Úmluvu organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami č. 462/1991 Sb., zejména článek 3, který stanoví, že každá smluvní strana přijme taková opatření, která mohou být nezbytná k tomu, aby za trestné činy podle jejího trestního práva byly považovány úmyslná výroba, zhotovování, extrahování, příprava, nabídnutí, nabídnutí za účelem prodeje, rozšiřování, prodej, dodávání za jakýchkoliv podmínek, překupnictví, převoz, tranzitní

⁵⁷ SOKOL, T. *Odposlech. Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, č. 3, s. 17. ISSN 1214-3758.

přeprava, převážení, dovoz či vývoz jakékoliv omamné nebo psychotropní látky, pěstování opiového máku, kokainových keřů nebo rostlin Cannabis za účelem výroby omamných látek, přechovávání, nebo nákup kterékoliv omamné nebo psychotropní látky za účelem kterékoliv z činností. Stejný právní režim pak dle této dohody státy zakotví pro jednání spočívající v držbě zařízení nebo materiálů nebo látek, které se používají nebo jsou určeny k nedovolenému pěstování, výrobě nebo zhotovování jakýchkoli omamných nebo psychotropních látek a ve veřejném podněcování nebo navádění jiných osob ke spáchání některého z výše uvedených trestných činů, případně k nedovolenému používání omamných nebo psychotropních látek. Ve vztahu k jednotlivým skutkovým podstatám, týkajícím se drogové problematiky, lze tedy uvést, že mezinárodními smlouvami, které zavazují Českou republiku ke stíhání jsou tyto: Ke stíhání trestného činu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku zavazují všechny tři výše uvedené mezinárodní smlouvy, tedy Jednotná úmluva o omamných látkách, Úmluva o psychotropních látkách a Úmluva organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami. Trestné činy zakotvené v §§ 284-287 je pak Česká republika povinna stíhat na základě Úmluvy organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami.

K nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení soudce, který tak činí k návrhu státního zástupce. Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být vydán písemně a musí být odůvodněn. Ze strany obhajoby je v některých případech namítáno, že odůvodnění příkazu k odposlechu neobsahuje skutky (v rámci zvolené problematiky typicky některé z uskutečněných prodejů omamných a psychotropních látek jednotlivým odběratelům), pro které bylo později vůči obviněnému zahájeno trestní stíhání a odposlech je tak důkazně nepoužitelný. Tuto námitku lze označit za zcela lichou, neboť její akceptace by znamenala popření účelu tohoto procesního institutu jako významného prostředku k odhalování trestné činnosti. Výstižně se k této otázce vyjádřil Krajský soud v Českých Budějovicích ve svém usnesení ze dne 26.8.2010, sp. zn. 4 To 649/2010, v němž uvedl, že *"příkaz k odposlechu telekomunikačního provozu je obvykle vydáván na samém počátku provádění prvotních úkonů trestního řízení, v rámci šetření různých podezření, že je páchána trestná*

činnosti, jejíž rozsah pochopitelně nemůže být v této době znám, stejně tak není možno přesně specifikovat časově, místně a mnohdy ani věcně skutky, které by bylo možno považovat za trestné činy. Přesné požadavky na co nejpřesnější specifikaci skutku je třeba splnit teprve v dalším stádiu trestního řízení, v usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 a násl. tr. ř. Ani ustanovení § 88 odst. 2 tr. ř., ani jiné ustanovení § 88 tr. ř. upravující zákonné podmínky odposlechu, nepožaduje přesné vymezení skutků, ani nepožaduje transfer těchto skutků do usnesení o zahájení trestního stíhání." V příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být stanovena uživatelská adresa či zařízení, osoba uživatele, pokud je její totožnost známa, a doba, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn. Tato doba nesmí být delší než čtyři měsíce. Při vyšetřování rozsáhlé drogové trestné činnosti se policejní orgány v některých případech setkávají s případy, kdy tato doba není dostatečná ke zjištění všech rozhodných skutečností a úplnému zadokumentování trestné činnosti. V těchto případech lze podle § 88 odst. 4 trestního řádu prostřednictvím státního zástupce požádat o prodloužení této lhůty soudce příslušného krajského soudu. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu provádí Policie České republiky. Zcela nepřípustné je provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným. V okamžiku, kdy policejní orgán při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen záznam odposlechu okamžitě zničit a informace, které se tak dozvěděl, žádným způsobem nepoužít.

Má-li být záznam telekomunikačního provozu užit jako důkaz, je třeba k němu podle znění § 88 odst. 6 trestního řádu připojit protokol s uvedením údajů o místě, času, způsobu a obsahu provedeného záznamu, jakož i o orgánu, který záznam pořídil. Ostatní záznamy je povinen policejní orgán označit, spolehlivě uschovat tak, aby byla zajištěna ochrana před neoprávněným zneužitím záznamů, a v protokolu založeném do spisu poznamenat, kde jsou uloženy. Jak v této souvislosti uvádí Vondruška v procesu zpracování a dalšího využívání, odposlechem realizovaným v rámci trestního řízení, získaných dat, je v zásadě třeba rozlišovat dva základní režimy. "*Jednak odfiltrování a fixaci dat, majících přímý vztah k předmětu řízení, s jejich eventuálním pozdějším využitím v rámci důkazního řízení (§ 88 odst. 6 trestního řádu) a dále oddělení dat, která nemají přímý vztah k trestnímu řízení a nejsou tak určena k využití v rámci*

*dalšího důkazního řízení.*⁵⁸ Zatímco první se poté v příslušné fázi trestního řízení stávají, jakožto důkazní prostředky, fakticky obligatorní součástí trestního spisu, druhé je třeba odděleně uložit a následně předepsaným způsobem zničit (§ 88 odst. 7 trestního řádu). Na tomto místě je třeba upozornit na rozsudek Nejvyššího soudu 5 Tdo 572/2009 ze dne 24.6.2009, který řeší v praxi donedávna poněkud spornou otázku možnosti provádění důkazu toliko čtením přepisu telekomunikačního provozu. Jmenovaný soud v této souvislosti konstatoval, že *"pokud nevznikají pochybnosti o pravosti odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a o správnosti přepisu jeho obsahu, není vyloučeno, aby byl důkaz proveden jen čtením přepisu telefonických hovorů, zejména, když žádná ze stran řízení netrvala na poslechu pořízeného záznamu. V takovém případě je nezbytné, aby byl přepis zachycen v objektivně vnímatelné podobě, která umožňuje jeho přečtení."*

Podle § 88 odst. 8 trestního řádu státní zástupce, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, a v řízení před soudem předseda senátu soudu prvního stupně po pravomocném skončení věci, informuje o nařízeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu osobu uvedenou v odstavci 2, pokud je známa. Tato povinnost byla do trestního řádu zakotvena novelou provedenou zákonem č. 177/2008 Sb. Při jejím přijímání bylo argumentováno judikaturou Evropského soudu pro lidská práva navazující na čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolů č. 3, 5 a 8 (dále ÚOchrLP), podle které vždy, kdy je to možné, a kdy to nepopírá smysl tajného odposlechu, musí být osoba dodatečně seznámena s tím, že její rozhovory byly odposlouchávány. Výjimky z této povinnosti stanoví § 88 odst. 9 trestního řádu, který uvádí, že informace nebude podána v řízení o zvláště závažném zločinu spáchaném organizovanou skupinou, v řízení o trestném činu spáchaném ve prospěch organizované zločinecké skupiny, v řízení o trestném činu účasti na organizované skupině (§ 361 trestního zákoníku) nebo pokud by mohl být zmařen účel trestního řízení, nebo by mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti státu, života, zdraví, práv a svobod občanů. Z výše uvedeného taxativního výčtu je zřejmé, že v případech závažné drogové činnosti organizovaného charakteru není nutné výše uvedené informace zpětně podávat.

Vzhledem k tomu, že drogová trestná činnost je velmi často páchána na území více států, a zejména v příhraničních oblastech jsou činné organizované skupiny, které

⁵⁸ VONDRUŠKA, F. Odposlechy - věčné a (ne)vděčné téma současnosti. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, č. 3, s. 31. ISSN 1214-3758.

pašují drogy z jedné země do druhé, je třeba upozornit na následující skutečnosti. Trestní řád nevyžaduje pro dožádání o provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu v cizině pro účely trestního řízení vedeného v České republice a dožádání o předání záznamu telekomunikačního provozu, který byl proveden v cizím státě pro potřeby tam vedeného trestního řízení, existenci mezinárodní smlouvy. Justiční orgány České republiky mohou tedy o tento způsob právní pomoci žádat i když s konkrétním státem nemá náš stát uzavřenu žádnou mezinárodní smlouvu nebo pokud relevantní mezinárodní smlouva institut odposlechu žádným způsobem neupravuje. Dožádané státy však v některých případech takovouto právní pomoc odmítají právě s odkazem na neexistenci mezinárodní smlouvy. Jedinou mezinárodní smlouvou, kterou je v současné době Česká republika vázána a která současně zakotvuje odposlech a záznam telekomunikačního provozu, je Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie, vyhl. pod č. 55/2006 Sb. m. s., která úpravu tohoto institutu obsahuje v článcích 17 až 22. Z logiky věci vyplývá, že tato úmluva, vypracovaná Radou na základě článku 34 Smlouvy o Evropské unii, se však uplatní pouze mezi Českou republikou a státy Evropské unie. V daných souvislostech je třeba zdůraznit, že žádost českých justičních orgánů vyřizuje dožádaný orgán vždy podle svého vnitrostátního práva. Příslušný orgán tedy provede příslušné úkony podle svého procesního práva, včetně případného vydání rozhodnutí, jímž příslušným orgánům přikáže provést odposlech a záznam. Zákon č. 457/2008 Sb., novelizující trestní řád, ovšem, s ohledem na potřeby praxe stíhání závažné trestné činnosti, mimo jiné drogového charakteru, vložil do jeho textu § 429a. Toto ustanovení umožňuje, aby byl příkaz nařizující odposlech ve smyslu § 88 odst. 1 trestního řádu vydán i v případě, má-li být proveden mimo území České republiky, nelze-li jeho provedení dosáhnout bez tohoto rozhodnutí. Pokud tedy dožádaný cizozemský orgán nemůže s ohledem na svou vnitrostátní právní úpravu provést k žádosti orgánů České republiky odposlech a záznam telekomunikačního provozu bez příkazu soudu České republiky, postupuje předseda senátu, a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, podle § 88 odst. 2 trestního řádu. Stejně je nutno postupovat v případě, že cizozemský orgán nemůže na základě žádosti o právní pomoc předat záznam telekomunikačního provozu, který byl dříve realizován v daném státě pro účely zde vedeného trestního řízení. Dožadující orgán by dále měl být seznámen s tím, že k povolení odposlechu jsou v rámci jednotlivých zemí

Evropské unie příslušné různé orgány. Jedná se o soud (Slovinsko, Švédsko), tzv. vyšetřujícího soudce (Belgie, Litva, Estonsko), státního zástupce (Německo, Rakousko, Nizozemsko), policejní orgán (Řecko, Slovensko), Ministerstvo spravedlnosti (Francie) či tzv. Home Office and Crown Office (Velká Británie).

Příkaz soudce k provedení odposlechu vydaný podle § 88 trestního řádu je platný pouze na území České republiky. Pokud se tedy pachatel, například při převozu omamné či psychotropní látky, dostane na území jiného státu, nelze, pokud taková skutečnost bude zjištěna, tuto část odposlechu využít jako důkaz v řízení před soudem. Tuto situaci, kdy je v trestním řízení postupem podle § 88 trestního řádu vydán příkaz k odposlechu, ovšem telekomunikační zařízení, které je odposloucháváno, resp. osoba se ocitne na území druhého státu, obvykle v příhraniční oblasti, kde využívá stále síť původního operátora, avšak překračuje hranice, takže k odposlechu dochází z území druhého státu, lze řešit využitím tzv. přeshraničního odposlechu upraveného v § 437a trestního řádu. Tímto se v našem právním řádu provádí článek 20 Úmluvy o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie, vyhl. pod č. 55/2006 Sb. m. s. Jedná se o postup, k němuž je v rámci justiční spolupráce mezi státy Evropské unie nutná mezinárodní smlouva. Odstavec 2 tohoto ustanovení ukládá státnímu zástupci nebo soudu povinnost vyrozumět cizí stát, tedy jeho příslušný orgán o předpokládaném nebo už prováděném odposlechu. Rozsah této povinnosti a specifikace informací, které poskytuje členský stát provádějící odposlech je stanoven v článku 20 Úmluvy. Konkrétně je určeno, že stát provádějící odposlech uvědomí stát, na jehož území se zájmová osoba nachází, před odposlechem v případech, kdy je mu před nařízením odposlechu známo, že se odposlouchávaná osoba nachází na území uvědomovaného členského státu a v jiných případech bezprostředně poté, co se dozví, že se odposlouchávaná osoba nachází na území uvědomovaného členského státu.

Dále je třeba poukázat na specifika Anglosaského typu trestního řízení, zejména téměř absolutní veřejnost soudního řízení a veřejnou přístupnost veškerých listin. V žádosti justičních orgánů České republiky o nařízení odposlechu ve státech Anglosaského právního systému je tak nutno požádat, aby dožádaný stát neinformoval danou osobu o provedeném odposlechu bez souhlasu státního zástupce či soudce v České republice. Pokud tak totiž dožadující orgán neučiní, v těchto státech současně s nařízením odposlechu (což je již považováno za soudní řízení) o tomto kroku vyrozumí odposlouchávanou osobu, která pak ve většině případů informuje případné

spolupachatele v České republice o tom, že ze strany orgánů činných v trestním řízení jsou realizovány operativní úkony a tito většinou ukončí páčání trestné činnosti a zahladí stopy. Do žádosti je tak alespoň vhodné uvést, že pokud by výše uvedený požadavek nebyl v souladu s právem dožádaného státu, má být dožadujícímu justičnímu orgánu sděleno, že odposlouchávaná osoba byla informována o provedení odposlechu.

4.3 Zjištění údajů o telekomunikačním provozu podle § 88a trestního řádu

Ustanovení § 88a bylo vloženo do zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále trestního řád) novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. jako reakce na vydání nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 502/2000 ze dne 22.1.2001 (dále i IV. ÚS 536/2000 a IV. ÚS 78/2001). V tomto případě operátor pořídil výpis z telefonního účtu stěžovatele, ve kterém bylo uvedeno, mimo jiné, číslo volané stanice, datum a čas počátku hovoru, doba jeho trvání, označení základové stanice, která zajišťovala hovor v okamžiku spojení a označení základové stanice, která hovor zajišťovala v momentu ukončení, přičemž tento výpis poskytl na základě blíže nespecifikované žádosti orgánům policie bez souhlasu stěžovatele. Ústavní soud pak s odkazem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva dovodil, že předmětný důkaz byl pro účely trestního řízení pořízen protiprávně. Konstatoval, že *"soukromí každého člověka je hodno zásadní ochrany nejen ve vztahu k vlastnímu obsahu podávaných zpráv, ale i ve vztahu k výše uvedeným údajům. Lze tedy konstatovat, že čl. 13 Listiny zakládá i ochranu tajemství volaných čísel a dalších souvisejících údajů, jako je datum a čas hovoru, doba jeho trvání, v případě volání mobilním telefonem i označení základových stanic zajišťujících hovor."* Na závěr své argumentace pak uvedl, že by, ve shora uvedených intencích, bylo na místě koncipovat speciální zákonnou úpravu, která zatím chybí.

Na základě tohoto rozhodnutí vložil tedy zákonodárce do trestního řádu ustanovení § 88a. Jak vyplývá z dikce tohoto ustanovení může předseda senátu, a v přípravném řízení soudce, vydat příkaz k zajištění údajů o telekomunikačním provozu, je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení nutné zjistit údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství, anebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat.

Poněkud vágní pojem „skutečnosti důležité pro trestní řízení je odbornou literaturou definován jako *"skutečnosti, které určují předmět a rozsah dokazování (§ 89 odst. 1 trestního řádu), podstatné v tom kterém případě"*.⁵⁹ Vodítkem pro výklad rovněž neurčitého pojmu „předmět telekomunikačního tajemství,, je ustanovení § 88 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, které v odstavci 1 stanoví podnikateli poskytujícímu veřejně dostupnou službu elektronických komunikací povinnost zajistit technicky a organizačně bezpečnost poskytované služby s ohledem na ochranu osobních údajů fyzických osob v souladu se zvláštním právním předpisem, ochranu provozních a lokalizačních údajů a důvěrnost komunikací fyzických a právnických osob při poskytování této služby. Podle § 89 odst. 1 podnikatelé zajišťující veřejné komunikační sítě nebo poskytující veřejně dostupné služby elektronických komunikací jsou povinni zajistit technicky a organizačně důvěrnost zpráv a s nimi spojených provozních a lokalizačních údajů, které se přenášejí prostřednictvím jejich veřejné komunikační sítě a veřejně dostupných služeb elektronických komunikací. Zejména nepřipustí odposlech, ukládání zpráv nebo jiné druhy zachycení nebo sledování zpráv a s nimi spojených údajů osobami jinými, než jsou uživatelé, bez souhlasu dotčených uživatelů, pokud zákon nestanoví jinak. V tomto směru pak zákon odkazuje právě na trestní řád.

Faktická realizace ustanovení § 88a trestního řádu byla vázána na § 97 odst. 3 zákona o elektronických komunikacích, který právnické nebo fyzické osobě zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací ukládal povinnost uchovávat provozní a lokalizační údaje a tyto údaje na požádání poskytnout orgánům oprávněným k jejich vyžádání podle zvláštního právního předpisu. Podle odstavce 4 téhož ustanovení rozsah provozních a lokalizačních údajů uchovávaných podle odstavce 3, dobu jejich uchovávání podle odstavce 3 a formu a způsob jejich předávání orgánům oprávněným k jejich využívání a dobu uchovávání a způsob likvidace údajů, které byly poskytnuty orgánům oprávněným k jejich vyžádání podle zvláštního právního předpisu, stanoví prováděcí právní předpis. Odstavec 5 pak ukládal právnickým nebo fyzickým osobám poskytujícím veřejně dostupnou telefonní službu povinnost na náklady žadatele poskytnout Policii České republiky na její žádost informace z databáze všech svých

⁵⁹ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. s. 626. ISBN 978-80-87212-22-6.

účastníků veřejně dostupné telefonní služby, a to ve formě a rozsahu, stanovenými prováděcím právním předpisem.

Výše uvedená ustanovení § 97 odst. 3 a 4 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška č. 485/2005 Sb., o rozsahu provozních a lokalizačních údajů, době jejich uchovávání a formě a způsobu jejich předávání orgánům oprávněným k jejich využívání, však byla zrušena nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 24/10 ze dne 22.3.2011. Tento krok zdůvodnil Ústavní soud několika argumentačními okruhy. V první řadě zdůraznil, že samotný nástroj plošného a preventivního uchovávání provozních a lokalizačních údajů téměř o veškeré elektronické komunikaci není z hlediska intenzity zásahu do soukromé sféry nepřeberného množství účastníků elektronické komunikace nástrojem nezbytným a přiměřeným. Pochybnosti vyjádřil i o tom, zda nástroj plošného a preventivního uchovávání provozních a lokalizačních údajů je z pohledu jeho původního účelu nástrojem efektivním, a to zejména s ohledem na existenci tzv. anonymních SIM karet, které se vymykají z napadenou právní úpravou předvídaného rozsahu uchovávaných provozních a lokalizačních údajů a které jsou dle vyjádření Policie České republiky až ze 70 % využívány ke komunikaci při páčání trestné činnosti. Nepřijatelné je podle soudu rovněž to, že nástroj v podobě vyžádání si a použití uchovávaných údajů (včetně údajů o neuskutečněných hovorech, na které trestní řád vůbec nepamatuje) je orgány činnými v trestním řízení využíván pro účely vyšetřování i běžné, tj. méně závažné trestné činnosti. V neposlední řadě poukázal soud na to, že napadené ustanovení § 97 odst. 3 věta třetí zákona o elektronických komunikacích obsahuje pouze vágní a zcela neurčitě stanovení povinnosti právníckým nebo fyzickým osobám, které ve výše uvedeném rozsahu provozní a lokalizační údaje uchovávají. Toto nedostatečné vymezení spektra oprávněných orgánů veřejné moci, jakož i (ne)vymezení účelu, pro který jsou uchovávané údaje oprávněny požadovat, soud nepovažuje za dostatečný a předvídatelný. Ačkoliv dle ustanovení § 88a odst. 1 trestního řádu použití uchovávaných údajů podléhá soudní kontrole, a to v podobě vydání povolení, bylo primárně povinností zákonodárce, aby v napadených ustanoveních anebo v ustanovení § 88a odst. 1 trestního řádu namísto zcela neurčitého vymezení podmínky použití uchovávaných údajů „o uskutečněném telekomunikačním provozu“ za účelem „objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení“ zřetelněji a jednoznačněji stanovil,

jak předpoklady a podmínky pro jejich použití, tak i rozsah jejich použití. V tomto směru je nezbytné, aby s ohledem na závažnost a míru zásahu do základního práva jednotlivců na soukromí v podobě práva na informační sebeurčení, zákonodárce omezil možnost použití uchovávaných údajů jen pro účely trestních řízení vedených pro zvlášť závažné trestné činy a jen pro případ, že nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak. Je zřejmé, že u trestné činnosti spojené s výrobou a distribucí omamných a psychotropních látek by se s výše uvedenými závěry dalo polemizovat, faktem však je, že dané rozhodnutí Ústavního soudu se drogové problematiky nedotklo tak výrazně jako např. oblasti odhalování trestné činnosti majetkového charakteru. V praxi totiž při řešení drogové trestné činnosti nebyl tento institut, na rozdíl od odposlechu telekomunikačního provozu ve smyslu § 88 trestního řádu, až tak často využíván. To bylo dáno jednak tím, že v rámci dané problematiky se použitím tohoto institutu nedařilo získat potřebné informace a současně i tím, že zde vznikala řada problémů, například to, že trestná činnost pachatele, s ohledem na neochotu odběratelů tuto ohlašovat a spolupracovat s policií, vycházela najevo s delším časovým odstupem, přičemž právnická nebo fyzická osoba zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací nesměla údaje uchovávat po dobu delší než 12 měsíců a po uplynutí této doby byla povinna tyto informace zlikvidovat.

4.4 Domovní prohlídka

Domovní prohlídka a prohlídka jiných prostor a pozemků jsou jedním z nejčastěji využívaných nástrojů sloužících k odhalování trestné činnosti drogového charakteru. Užití těchto institutů obvykle předchází operativní činnost policejních orgánů, provádění odposlechů a operativně pátracích prostředků, jimiž jsou zjištěny bytové či nebytové prostory, v nichž dochází k výrobě, případně i distribuci omamných či psychotropních látek, přičemž domovní prohlídka a prohlídka jiných prostor přicházejí většinou na řadu ve fázi finální realizace dané věci společně se zadržením pachatele. Za užití těchto instrumentů jsou pak velmi často zajištěny stěžejní důkazní prostředky zejména omamné a psychotropní látky a technické

prostředky a zařízení určené k jejich výrobě.

Ustanovení týkající se domovní prohlídky jsou zákonným promítnutím článku 12 Listiny základních práv a svobod, který v odstavci 1 stanoví, že obydlí je nedotknutelné a nelze do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí. Odstavec 2 předmětného ustanovení pak uvádí, že domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce, přičemž způsob provedení takové prohlídky stanoví zákon. Tím je v naší právní úpravě trestní řád, který v návaznosti na výše uvedený článek v § 82 odst. 1 stanoví, že domovní prohlídku lze vykonat, existuje-li důvodné podezření, že v bytě nebo jiné prostoře sloužící k bydlení nebo v prostorách k nim náležejících (obydlí) je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení. Zákon tímto způsobem zavádí definici obydlí, jakožto prostor sloužících k bydlení a prostor k nim náležejících. Vzhledem k tomu, že v praxi vznikají poměrně často otázky, co všechno lze pod tento termín zařadit, je nutno jej blíže specifikovat. Tak především se jedná o byty, rodinné domy a rekreační chaty. Za prostory k bytu náležející pak odborný výklad k trestnímu řádu označuje "*všechny prostory, k jejichž užívání opravňuje smlouva o nájmu bytu, nebo není-li takové smlouvy, jiná smlouva zakládající právo byt užívat (např. smlouva o koupi bytu do vlastnictví, o koupi rodinného domku), tedy např. i sklepní kóje příslušející k bytu, garáže příslušející k bytu apod*".⁶⁰ Drogová trestná činnost, zejména výroba omamných a psychotropních látek, je často páchána v rekreačních chalupách a chatách, popř. i v zahradních domcích, které judikatura považuje také za obydlí. Stejný právní režim sdílí i hotelové pokoje a penzionáty. Naproti tomu pod pojem obydlí není možno zařazovat kůlny či různé přístřešky a automobily, v nichž jsou rovněž často zajišťovány omamné a psychotropní látky a tzv. varny. Základní podmínkou pro aplikaci tohoto ustanovení je existence důvodného podezření, že se v bytě nebo jiné prostoře nachází věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení. Věcí důležitou pro trestní řízení budou v případech drogové trestné činnosti zejména předměty, které mohou být věcnými důkazy ve smyslu § 112 odst. 1 trestního řádu. Konkrétně se bude jednat zejména o omamné a psychotropní látky, chemické látky určené k jejich výrobě a technické prostředky a zařízení. Za osobu důležitou pro trestní řízení lze považovat zejména osobu podezřelou ze spáchání trestného činu nebo obviněného.

K problematice domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor a pozemků se

⁶⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád - komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. BECK, 2008. s. 675. ISBN 978-80-7400-043-0.

opakovaně vyjádřil i Ústavní soud, který z ústavního hlediska akceptoval průlom do ochrany domovní svobody, ovšem za akceptace přísně restriktivních podmínek jejího provedení. Například v nálezu sp. zn. III. ÚS 287/96 ze dne 22. 5. 1997 tak uvedl, že *"domovní svoboda spolu se svobodou osobní a dalšími ústavně zaručenými základními právy dotváří osobnostní sféru jedince, jehož individuální integritu, jako zcela nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec, je nutno respektovat a důsledně chránit. Jestliže ústavní pořádek České republiky připouští průlom této ochrany, děje se tak toliko a výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti jako takové, případně v zájmu ústavně zaručených základních práv a svobod jiných. Přípustnost domovní prohlídky v obydlí (jiných prostorách) pachatele nebo důvodně podezřelého je však třeba chápat jako výjimku, která nadto vyžaduje restriktivní interpretaci zákonem stanovených podmínek její přípustnosti."* S ohledem na to, že při páchání drogové trestné činnosti je narušen velmi významný zájem společnosti na ochraně společnosti a lidí proti možnému ohrožení, které vyplývá z nekontrolovaného nakládání s jedy, omamnými a psychotropními látkami, bude za splnění ostatních podmínek, ve většině případů, zásah do základních práv odůvodněn.

Příkaz k domovní prohlídce má formu rozhodnutí svého druhu, a proto proti němu není přípustná stížnost. Příkaz k domovní prohlídce musí být vydán písemně a musí být odůvodněn. Kromě obecných náležitostí musí příkaz obsahovat pokyn k provedení domovní prohlídky a zcela přesně zde musí být popsán byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení, včetně prostor k nim náležejících, tak, aby nemohlo dojít k záměně. Doručí se osobě, u níž se prohlídka koná, při prohlídce, a není-li to možné, nejpozději do 24 hodin po odpadnutí překážky, která brání doručení. Osobou, u níž se prohlídka koná, je osoba, která prohlížené obydlí skutečně užívá, může jí být vlastník bytu nebo domu, nájemník, podnájemník, popř. osoby jim blízké. Je-li takových osob více, postačí doručit opis příkazu k domovní prohlídce kterékoli z nich. To je při realizaci domovní prohlídky v trestních věcech pachatelů, kteří se zabývají výrobou či prodejem omamných či psychotropních látek komplikováno tím, že se v bytě či domě často nachází větší množství osob a většina z nich tvrdí, že jsou zde pouze na návštěvě.

4.5 Prohlídka jiných prostor a pozemků

Pro vymezení pojmu prostora nesloužící k bydlení (jiná prostora) je možno vycházet z definice sémanticky totožného výrazu nebytová prostora zakotveného v § 1 zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého se za takové prostory považují místnosti nebo soubory místností, které podle rozhodnutí stavebního úřadu jsou určeny k jinému účelu než k bydlení, a jimiž jsou zejména prostory určené k provozování výroby, obchodu, služeb, výzkumu, administrativní činnosti, umělecké, výchovné a vzdělávací činnosti, dále archivy, garáže, skladové prostory a části veřejně přístupných prostorů budov a byty, u kterých byl udělen souhlas k jejich užívání k nebytovým účelům. Nebytovými prostory pak dle tohoto ustanovení nejsou příslušenství bytu, prádelny, sušárny, kočárkárny a pudy.

Dle ustanovení § 83a odst. 1 věty druhé trestního řádu musí být příkaz k prohlídce jiných prostor a pozemků, obdobně jako příkaz k domovní prohlídce, vydán písemně a musí být odůvodněn. V příkazu musí být mimo obecných náležitostí, uvedeno, že se nařizuje provedení prohlídky jiných prostor nebo pozemků, popsána jiná prostora nesloužící k bydlení, včetně prostor k ní náležejících, či pozemek, aby nemohlo dojít k záměně. Současně musí být uveden účel prohlídky a vlastník, nájemce či jiný uživatel jiných prostor nebo pozemků je povinen strpět prohlídku, včetně poučení o možnosti překonat odpor nebo vytvořenou překážku. Dotyčná osoba by pak dále měla být upozorněna na povinnost vydat věci důležité pro trestní řízení. I zde se příkaz doručí osobě, u níž se prohlídka koná při prohlídce a nebyla-li zastížena bezprostředně po odpadnutí překážky bránící doručení. Bez příkazu může policejní orgán provést prohlídku jiných prostor nebo pozemků jen tehdy, jestliže příkazu nelze předem dosáhnout a zároveň věc nesnese odkladu. Jedná se o případy, kdy je třeba prohlídku provést ihned k zajištění věci nebo osoby důležité pro trestní řízení, neboť např. hrozí její ukrytí na jiném místě, u věci též její zničení či poškození. Konkrétně lze poukázat na případ, kdy policie sleduje pachatele, kteří ji nevědomky zavedou do pěstírny konopí lokalizované na opuštěném místě a konopí začnou sklízet. Je zřejmé, že v takovém případě je nutno okamžitě reagovat, neboť pokud by tak policejní orgán neučinil, konopí by během krátkého časového okamžiku bylo pachateli sklizeno a

ukryto a policie by tak přišla o důležitý důkazní prostředek.

Při řešení problematiky prostor nesloužících k bydlení je nutno primárně odkázat na přelomový náleží Ústavního soudu, sp. zn. PL. ÚS 3/09, ze dne 8.6.2010, kterým tento rozhodl, že ustanovení § 83a odst. 1 části věty první a věty druhé trestního řádu, které znějí: „, , v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán“ se ruší dnem vyhlášení tohoto náleží ve Sbírce zákonů. Fakticky se jedná o to, že v přípravném řízení již nesmí státní zástupce nařídít v přípravném řízení prohlídku jiných prostor nebo pozemků. Vzhledem k tomu, že se jedná o významný zásah do institutu, který v praxi bez větší problémů fungoval řadu let a v rámci drogové trestné činnosti byl hojně využíván, považují za nutné se tomuto náleží věnovat poněkud obšírněji. Shodou okolností se v tomto případě jednalo o drogovou trestnou činnost pachatelky, která v bývalém kravíně pěstovala konopí a byla uznána vinnou ze spáchání trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 a odst. 2 písm. a) trestního zákona. Výše uvedený krok opřel ústavní soud zejména o následující argumentaci: *„Stejně jako v případě výkonu domovní prohlídky, tak i v případě výkonu prohlídky jiných prostor včetně zemědělských stavení, jakož i pozemků, nezbytně dochází k zásahu do soukromé sféry jednotlivce prostorově vymezené, a pro takový zásah je třeba předchozí povolení soudu. To je dle názoru Ústavního soudu dáno tím, že v dnešní době, kdy autonomní naplňování soukromého života a pracovní či zájmové aktivity spolu úzce souvisejí, nelze činit ostré prostorové oddělení soukromí v místech užívaných k bydlení od soukromí vytvářeném v místech a prostředí, sloužících k pracovní či podnikatelské činnosti anebo k uspokojování vlastních potřeb či zájmových aktivit.“* Ústavní soud dále konstatoval, že koncepci, podle níž v prostorách užívaných k bydlení je jedinci poskytována vyšší míra ochrany před potenciálně excesivními zásahy ze strany veřejné moci, oproti ochraně poskytované např. v jeho pracovním prostředí anebo v místech, která využívá k výkonu zájmových činností resp. i nečinnosti v podobě relaxace nebo k zábavě, považuje za nepřipustnou, neboť mívá účel základního práva na soukromý život. To pak obzvláště za situace, kdy trestní řád neumožňuje následnou soudní kontrolu nařízení prohlídky jiných prostor a pozemků soudem. Tím se tento zásah do základního práva na soukromý život, ocitá mimo rámec bezprostřední soudní kontroly.

Oproti takto koncipovanému rozhodnutí uplatnili oponentní stanovisko tři

soudci Ústavního soudu, kteří jej shrnuli do několika následujících bodů: V první řadě odkázali na to, že neexistuje žádný ústavní předpis, který by vyžadoval, aby k prohlídce jiných prostor a pozemků v přípravném řízení trestním byl vydáván předchozí soudní příkaz. Institut prohlídky jiných prostor a pozemků není intenzitou svého zásahu do základních práv a svobod srovnatelný s domovní prohlídkou. V rámci další argumentace bylo konstatováno, že prohlídka jiných prostor a pozemků v přípravném trestním řízení není většinou zásahem do soukromí a intenzita takového zásahu není taková, aby vyžadovala předchozí souhlas soudce. Dále je argumentováno tím, že nemá-li se stát pojem „soukromý život“ naprosto vágním, bezbřehým a právně neuchopitelným, musí existovat jeho přesnější obsahové vymezení, v opačném případě by totiž pod tento pojem bylo možno zařadit téměř cokoli. Na tomto místě si soudci shodně s autorem této práce marně kladou otázku, jakými atributy je možno charakterizovat soukromý život vedený v řadu let opuštěném kravíně, nyní ilegálně pěstírně konopí. Oponentní stanovisko dále vychází z toho, že státní zástupce je dostatečným garantem zákonnosti a ústavnosti takového rozhodování v přípravném řízení. Rozšiřování počtu úkonů, k jejichž provedení v přípravném řízení trestním bude vyžadován předchozí příkaz soudce, ve svém důsledku posílí inkviziční charakter trestního řízení. Faktické možnosti soudce ověřovat důvody k nařízení prohlídky jiných prostor a pozemků jsou velmi limitované. Dále pak byla ze strany těchto soudců zpochybněna přiléhavost argumentace opírající se o judikáty Evropského soudu pro lidská práva. S takto logicky koncipovanými a pregnantně odůvodněnými námitkami, z nichž je zřejmá detailní znalost trestněprávní problematiky, se autor v plném rozsahu ztotožňuje. Mimo výše uvedeného je třeba zmínit jeden ryze praktický postřeh. Praxe, kdy o použití prohlídky jiných prostor rozhodoval v přípravném řízení státní zástupce, byla daleko rychlejší a operativnější. Právě v této fázi trestního řízení totiž nejakutněji vyvstává potřeba promptně reagovat na vzniklé situace, jinak hrozí zmaření důležitého důkazního prostředku. Další formalizace tohoto procesu, kdy nad rámec stávajících orgánů činných v trestním řízení je do předmětného procesu zapojen ještě soud, tak rozhodně není ku prospěchu věci.

Tento náleze, a především argumentace v něm užitá, vyvolaly mezi odbornou veřejností polemiku, zda náleze pléna dopadá i na trestní věci, v nichž nebylo dosud řízení skončeno, a zda prohlídky jiných prostor a pozemků, které byly provedeny před vykonatelností nálezu, lze i nadále použít v trestním řízení jako důkaz. V případě, že

tomu tak není, vyvstávala otázka nutnosti dalších dodatečných úkonů, kterými by byly důvody, proč takový důkaz použit nelze, odstraněny. S ohledem na aktuální znění předmětného ustanovení, bylo sporné také to, zda by měl podávat příslušnému soudu návrh na vydání příkazu k prohlídce policejní orgán nebo státní zástupce. Při řešení těchto otázek je třeba poukázat na to, že ve věci existují dvě rozhodnutí Ústavního soudu. V původně rozhodované věci sp.zn. II. ÚS 1414/07 II. senát Ústavního soudu totiž dospěl k závěru, že část ustanovení § 83a odst. 1 trestního řádu je v rozporu s ústavním pořádkem České republiky. Proto podle § 78 odst. 2 zákona o Ústavním soudu řízení o ústavní stížnosti přerušil a v souladu s § 64 odst. 1 písm. c) zákona o Ústavním soudu podal plénu návrh na zrušení části § 83a odst. 1 trestního řádu. Plénum Ústavního soudu následně shledalo za ústavně nekonformní, aby trestní řád určoval podmínky, za nichž je přípustné narušit právo každého jednotlivce na soukromí výkonem domovní prohlídky, přísněji než v případě výkonu prohlídky jiných prostor a pozemků a nálezem vydaným pod sp.zn. Pl. ÚS 3/09 přikročilo k jeho částečné derogaci. Na základě toho poté II. senát Ústavního soudu rozhodl o zrušení jednak předcházejících rozhodnutí obecných soudů a jednak usnesení Nejvyššího soudu, když v rámci své argumentace mimo jiné uvedl, že *"obecné soudy následně tento postup (myšleno provedení prohlídky jiných prostor na základě povolení státního zástupce) aprobovaly jako souladný se zákonem a závěry z takto získaného důkazu zahrnuly při hodnocení do svých úvah o vině stěžovatelky, přičemž vycházely pouze z platné podústavní právní úpravy. Tato úprava nicméně byla sama o sobě protiústavní, což mohlo a mělo obecné soudy vést k návrhu na její zrušení. Za pochybení obecných soudů je proto třeba považovat především to, že se ústavněprávním rozměrem dané věci nezabývaly, nepodaly návrh na zrušení aplikovaného podústavního práva, čímž nedostály své ústavní povinnosti poskytovat ochranu základním právům a napadenými rozhodnutími pokračovaly v porušování základních práv stěžovatelky."*

S ohledem na skutečnost, že řada obhájců na tuto situaci reagovala tím, že okamžitě začala zpochybňovat pravomocná rozhodnutí, či dosud probíhající řízení zejména v drogových a hospodářských trestních kauzách, se některé policejní orgány snažily zamezit tomu, že dříve vykonané prohlídky by mohly být považovány za nezákonný důkaz, který nelze v rámci dalšího řízení použít. Jednalo se například o snahu, učinit tak dodatečným sdělením soudu analogií podle § 83a odst. 3 trestního řádu. Poté, co byly tyto problémy signalizovány vyšším složkám státního

zastupitelství, reagovalo dne 18.8.2010 Vrchní státní zastupitelství vydáním stanoviska vztahujícího se právě na dopad předmětného nálezu na postup v neskončených trestních věcech. Zásadním výstupem tohoto stanoviska, je závěr, že *"pokud jde o věci, v nichž dosud trestní řízení nebylo skončeno, nelze z nálezu dovozovat nepoužitelnost prohlídek jiných prostor a pozemků, pokud byly provedeny v souladu s tehdy platným zákonem. Zmíněný nálezn je vykonatelný dnem 8.7.2010 a působí do budoucna, tedy na postup orgánů činných v trestním řízení po tomto dni. Právě skutečnost, že důkaz byl proveden v souladu se zákonem platným v době provedení, je základním argumentem, proč státní zástupce k důkazu přihlíží a navrhuje jej pro řízení před soudem."* Z uvedeného stanoviska dále vyplývá, že v případech postupu dle nyní platného § 83a odst. 1 trestního řádu by měl analogicky, podle § 83 odst. 1 trestního řádu, návrh na vydání příkazu podávat soudu státní zástupce. Obdobně na řešení tohoto problému nahlíží Růžička,⁶¹ který konstatuje, že v souladu se stanoviskem gremiální porady Vrchního státního zastupitelství má za to, že v *"žádném případě nelze přijmout závěr, že by bylo možno všechny důkazy založené na prohlídkách jiných prostor a pozemků nařízených a vykonaných před dnem 8.7.2010, označit za důkazy nezákonné. Byly-li příslušné úkony provedeny v souladu se zákonem účinným v době před 8.7.2010, jsou výsledky těchto úkonů použitelné jako důkaz."* Dále konstatuje, že z citovaného plenárního nálezu není možno dovozovat, že by se jeho účinky měly týkat i trestních věcí, které jsou aktuálně v běhu nebo dokonce věcí, které již byly pravomocně či nepravomocně skončeny. Co se však týče pravomocně skončených věcí, je nutno vzít v potaz ustanovení § 71 zákona č. 182/1993, o Ústavním soudu, v němž se podává, že byl-li na základě právního předpisu, který byl zrušen nebo jeho části či jednotlivých ustanovení, vydán soudem v trestním řízení rozsudek, který nabyl právní moci, ale nebyl dosud vykonán, je zrušení takového právního předpisu, případně jeho jednotlivého ustanovení důvodem pro obnovu řízení podle ustanovení trestního řádu. Ostatní pravomocná rozhodnutí (vydaná v občanském soudním řízení, v řízení správním, jakož i rozhodnutí ve věcech trestních ve formě odlišné, než je rozsudek a trestní příkaz) vydaná na základě právního předpisu, který byl zrušen zůstávají nedotčena s tím, že práva a povinnosti podle takových rozhodnutí však nelze vykonávat. Je tedy nutno vycházet z toho, že jakkoli je koncepce řízení o kontrole

⁶¹ RŮŽIČKA, M., SZKANDEROVÁ, M. Prohlídky jiných prostor a pozemků po nálezu Ústavního soudu č. 219/2010 Sb. v přípravném řízení. *Státní zastupitelství*, 2010, roč. 8, č. 10, s. 9. ISSN 1214-3758.

norem koncipována podle vzoru rakouské právní úpravy, čili je spjata s postavením Ústavního soudu v roli negativního zákonodárce s pravomocí derogační, a to s právními účinky ex nunc, úprava právních následků zrušujících nálezů vychází z koncepce opačné. Jak uváděl Růžička *"je tedy možné očekávat, že v pravomocně skončených věcech, byl-li výsledek provedené prohlídky jiných prostor zásadním usvědčujícím důkazem, budou takové návrhy na povolení obnovy podány. Bude pak věcí dalšího řízení, a zejména rozhodnutí příslušného soudu, zda shledá naplnění tohoto důvodu obnovy. Pak by pravomocný rozsudek mohl být zrušen a konalo by se nové řízení"*. Jiná je situace ve věcech, které dosud pravomocně skončeny nebyly, neboť zde je nutno vycházet z ustanovení § 71 odst. 4 zákona o Ústavním soudu, podle něhož jinak práva a povinnosti z právních vztahů vzniklých před zrušením právního předpisu zůstávají nedotčena.

V dané věci nelze přehlednou ještě jednu rovinu problému, která se týká toho, že náleze sp. zn. II. ÚS 1414/07 se vztahuje sice ke kontrole norem, avšak kontrole konkrétní, nikoli abstraktní. Ve vztahu k dané problematice je v tomto směru nutné zmínit náleze Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 569/03, v jehož odůvodnění se uvádí, že *"tento typ řízení před Ústavním soudem spadá do oblasti tzv. konkrétní kontroly norem, kdy podnětem pro rozhodování Ústavního soudu o ústavnosti napadeného právního předpisu je konkrétní souzená věc, v níž napadené ustanovení bylo aplikováno. Je pravda, že z vyhovění návrhu na zrušení právního předpisu nelze automaticky usuzovat též na vyhovění samotné ústavní stížnosti"*. Na základě toho Ústavní soud konstatuje, že není možné vyloučit situaci, kdy i po zrušení napadeného ustanovení právního předpisu Ústavní soud ústavní stížnost jako nedůvodnou zamítne, neboť shledá, že v konkrétním případě zrušené ustanovení nezasáhlo ústavně chráněná základní práva stěžovatele, byť samozřejmě při rozhodování o ústavní stížnosti musí k derogačnímu nálezu v řízení o kontrole norem přihlídnout.

Jak je z výše konstatovaného zřejmé uvedená rozhodnutí Ústavního soudu vyvolala řadu sporných teoretických otázek, které mohly mít zásadní dosah do trestněprávní praxe. Z tohoto důvodu přistoupilo dne 14.12.2010 plénum Ústavního soudu k vydání stanoviska Pl. ÚS-st. 31/10, kde k meritu problematiky uvedlo, že *"je-li ústavní stížností napadeno provedení prohlídky jiných prostor, nebo pozemků, je nutné nahlížet na intertemporální účinky nálezu sp. zn. Pl. ÚS 3/09 tak, že se odvíjí ex nunc, tj. teprve ode dne, v němž byl náleze vyhlášen ve Sbírce zákonů, neboť tento*

nález výslovně nestanovil jinak. Nosné důvody tohoto nálezu lze uplatnit pouze pro futuro, nikoli pro situace, kdy provedení prohlídky jiných prostor a pozemků nařídil (před publikací nálezu Pl. ÚS 3/09 ve Sbírce zákonů) v souladu s tehdy platným a účinným zněním § 83a odst. 1 trestního řádu, státní zástupce nebo se souhlasem státního zástupce policejní orgán". Nedostatek souhlasu soudce s provedením prohlídky jiných prostor a pozemků proto v těchto případech nezakládá porušení ústavním pořádkem zaručených základních práv a svobod.

4.6 Možnosti a limity použití operativně pátracích prostředků v drogových trestních věcech

Při řešení problematiky použití operativně pátracích prostředků v rámci drogové trestné činnosti, je na místě konstatovat, že tato má řadu specifíků, jenž vyvolávají potřebu využívání zvláštních vyšetřovacích metod a procesních postupů. Zákonným podkladem pro používání operativně pátracích prostředků je § 158b a násl. trestního řádu. Uvedené ustanovení v odstavci 1 mezi operativně pátrací prostředky řadí předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Operativně pátrací prostředky lze podřadit pod širší a komplexnější pojem operativně pátrací činnosti. Odborná literatura uvádí, že "*operativně pátrací činností se v obecném pojetí rozumí ucelený systém postupů spočívajících v používání operativně pátracích prostředků a podpůrně pátracích prostředků, které používá v trestním řízení (případně v souvislosti s ním) pověřený policejní orgán převážně utajovaným způsobem. Systém postupů operativně pátrací činnosti spočívá v soustavném získávání, shromažďování, prověřování, případně rozpracovávání operativních informací se zaměřením na ochranu zájmů chráněných zákony a mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána*".⁶² Jak vyplývá z dikce § 158b odst. 2 trestního řádu, při použití těchto prostředků lze práva a svobody omezit jen v nezbytně nutné míře. V tomto ustanovení je vyjádřena tzv. zásada přiměřenosti (zdrženlivosti). Jelínek v této souvislosti uvádí, že "*konkrétním výrazem této zásady je nejen obecná dikce ustanovení § 2 odst. 4 věta druhá za středníkem, kde se říká, že orgány činné v*

⁶² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád - komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. BECK, 2008. s. 1229. ISBN 978-80-7400-043-0.

trestním řízení při provádění úkonů trestního řízení postupují tak, aby se do práv osob, jichž se takové úkony týkají, zasahovalo jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení, ale i ustanovení § 52, podle něhož je třeba při provádění úkonů trestního řízení šetřit osobnosti osob na úkonech zúčastněných a jejich ústavou zaručených práv, nebo ustanovení § 158b odst. 2, podle něhož tzv. operativně pátrací prostředky je možné použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout, nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo".⁶³

Ve vztahu k problematice drogové trestné činnosti je, s ohledem na výše uvedené, třeba konstatovat, že ve většině případů se jedná o značně konspirativní, a v některých případech i organizovanou činnost osob, které jsou součástí nejrůznějších zločineckých skupin a jsou, s ohledem na svou kriminální minulost, velmi dobře obeznámeny s vyšetřovacími metodami Policie ČR. Aby byly policejní orgány tuto trestnou činnost schopny odhalit jsou nuceny používat zvláštní metody a prostředky utajené povahy.

Obdobně vnímá operativně pátrací prostředky i Ústavní soud, který se k nim v obecné rovině opakovaně vyjádřil. Tak například ve svém usnesení sp.zn. III. ÚS 323/04 ze dne 13.1.2005 mimo jiné konstatoval, že z tradičních principů oficiality a legality, které jsou meritorními zásadami českého trestního procesu, vyplývá zásadně povinnost, aby trestní stíhání bylo zahájeno neprodleně po splnění podmínek stanovených v § 160 odst. 1 trestního řádu. V některých případech závažné trestné činnosti (zejména u organizované a drogové kriminality) by však tento postup kolidoval s jiným úkolem uloženým orgánům činným v trestním řízení v ustanovení § 1 odst. 1 trestního řádu, tj. postupovat tak, aby pokud možno všechny trestné činy "byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni". Shodně právní teorie v této souvislosti uvádí, že "*základním účelem trestního práva procesního a trestního řízení vyjádřeným v obecné rovině je, v souladu se zákonem, odhalit pachatele skutku, který naplňuje znaky trestného činu podle trestního práva hmotného, vyšetřit tento skutek a postavit pachatele před soud, který rozhodne o jeho vině nebo nevině*".⁶⁴ V některých shora nastíněných případech by ovšem zahájení trestního stíhání učiněné bezprostředně po spáchání jednoho skutku znemožnilo odhalit a objasnit další skutky či další pachatele trestné činnosti. Pod tlakem hrozby

⁶³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 142. ISBN 978-80-87212-30-1.

⁶⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 21. ISBN 978-80-87212-30-1.

organizované a jiné mimořádně závažné činnosti tak musel zákonodárce přikročit k zakotvení specifických procesních postupů, umožňujících efektivní odhalování a stíhání závažné trestné činnosti. Mezi takové právní instituty patří předstíraný převod věci, ale tyto obecné teze lze jistě analogicky vztáhnout i na ostatní operativně pátrací prostředky a další specifické trestněprávní instituty, mezi něž lze zařadit zejména dočasné odložení trestního stíhání upravené v § 159b trestního řádu. Ve svém výše uvedeném rozhodnutí proto Ústavní soud uvedl, *"že zakotvení těchto institutů do trestněprocesního zákonodárství je legitimním prostředkem obrany občanů a státu před nebezpečnými formami kriminality a je dnes známo i v zahraničních právních úpravách demokratických států"*.

Operativně pátrací prostředky byly v minulosti upraveny v zákoně č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. Vzhledem k této skutečnosti byly výstupy těchto prostředků procesně nepoužitelné. Novelou z roku 2001 byla úprava těchto institutů zakotvena do trestního řádu. Důvodová zpráva k tomu tehdy příležitostně uvedla, že *"smyslem této změny bylo nejen odstranění do určité míry duplicitní právní úpravy některých zásahů do základních práv a svobod uskutečňovaných v trestním řízení obsažené v zákoně o Policii ČR a v trestním řádu a rozšíření možnosti státního zástupce vykonávat v této oblasti dozor, ale i zajištění procesní použitelnosti výsledků této činnosti pro další trestní řízení"*.

Jak již bylo uvedeno, operativně pátracími prostředky ve smyslu trestního řádu jsou předstíraný převod (§ 158c), sledování osob a věcí (§ 158d) a použití agenta (§ 158e). Jedná se o taxativní výčet operativně pátracích prostředků, který nelze rozšiřovat o jiné zákonem výslovně neupravené instituty, a to ani per analogiam. Samostatnou kategorií jsou pak tzv. podpůrné operativně pátrací prostředky, které komentář k trestnímu řádu vymezuje jako *"opatření splňující vymezení operativně pátrací činnosti prováděné policejními orgány zpravidla ve stadiu předcházení trestné činnosti"*.⁶⁵ Podle § 72 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky se mezi podpůrné operativně pátrací prostředky řadí informátor, krycí prostředky, zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky. Dle téhož ustanovení je policista oprávněn používat tyto prostředky při předcházení trestným činům, při získávání poznatků o trestné činnosti, v souvislosti s trestním řízením a v souvislosti se zajišťováním krátkodobé ochrany. Specifická úprava těchto institutů je dále provedena

⁶⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád - komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. BECK, 2008. s. 1230. ISBN 978-80-7400-043-0.

v celním zákoně a zákoně o Vězeňské a justiční stráží České republiky, o nichž se autor zmiňuje zejména s ohledem na to, že drogové látky jsou velmi často transportovány přes hranice jednotlivých států a obchod s nimi je poměrně často zaznamenáván i ve věznicích. Ustanovení §§ 16 - 16c zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráží České republiky, upravují použití operativně pátracích prostředků a podpůrně operativně pátracích prostředků v objektech vězeňské služby. V § 33b až 33f zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon, je upraveno oprávnění k používání operativně pátracích prostředků ze strany celníků.

Jak vyplývá z ustanovení § 158b odst. 1 trestního řádu, primární podmínkou užití operativně pátracích prostředků je vedení řízení o úmyslném trestném činu. Před realizací takového institutu by tedy měl být sepsán záznam o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 věty první trestního řádu, pokud se nejedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon ve smyslu § 158 odst. 3 věty třetí. Z dikce ustanovení § 158b odst. 2 vyplývá, že použití těchto institutů musí být prováděno výhradně za účelem získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Výklad tohoto obecně vymezeného pojmu bývá v praxi sporný, zejména v případech, kdy obhajoba obviněného rozporuje splnění této podmínky, a v důsledku toho výstup získaný použitím operativně pátracích prostředků označuje za důkazně nepoužitelný. Pokud chce rozhodující orgán těmto problémům předejít je vhodné, aby státní zástupce i soud ve svém opatření (případně návrhu) stručně vymezil jaké skutečnosti by měly být zjištěny, a v čem jsou důležité pro trestní řízení. V rámci drogové problematiky se jedná zejména o zjištění osob dodavatelů a odběratelů pachatele, zadokumentování jednotlivých obchodů včetně zjištění množství a ceny omamné či psychotropní látky. Ustanovení § 158b odst. 2 ve větě druhé současně stanoví princip subsidiarity použití operativně pátracích prostředků, který v souladu se zásadou zdrženlivosti a přiměřenosti zakotvené v § 2 odst. 4 trestního řádu určuje orgánům činným v trestním řízení použít těchto institutů pouze v případech, kdy nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak, nebo kdy by bylo jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Zpřísněný režim aplikace těchto institutů je odůvodněn zejména tím, že se jedná o velmi zásadní zásah do základních práv a svobod, zejména práva na ochranu před zásahy do soukromého a rodinného života. Nutno konstatovat, že v případech drogové trestné činnosti je tato podmínka splněna velmi často. Jak již bylo totiž řečeno, činnost osob páchajících tento druh trestné činnosti je značně konspirativní s velmi dobrou znalostí

policejních metod a až chorobnou podezřívavostí vůči svému okolí. K tomu přistupuje omezená možnost využití klasických důkazních prostředků, zejména listinných důkazů a problematická spolupráce s eventuálními svědky, kteří se většinou rekrutují ze stran narkomanů či kriminálně závadových osob. Za podmínky, že byly záznamy, jakožto výstupy užití operativně pátracích prostředků, pořízeny v souladu s výše uvedeným premisami, v intencích zákonných ustanovení, je možno je použít jako důkaz i v dalších stadiích řízení, včetně hlavního líčení v řízení před soudem.

Úkony spojené s přímou realizací operativně pátracích prostředků nelze zařadit pod pojem vyšetřovací úkony ve smyslu § 165 odst. 2 trestního řádu, neboť tyto úkony mají povahu operativně pátracích prostředků a nejde tak o důkazní prostředek ve smyslu trestního zákona. Důkazním prostředkem je až výstup získaný jejich použitím, tedy zvukový, obrazový nebo jiný záznam, který dokumentuje sledovanou skutečnost. Z tohoto důvodu je nepřípustná účast obhájce při provádění úkonu, která je však kompenzována možností následně se seznámit se zvukovým, obrazovým nebo jiným záznamem získaným při použití operativně pátracího prostředku, vyjadřovat se k němu i k způsobu jeho získání a vznášet proti němu námitky, zejména z hlediska eventuálního nenaplnění zákonných podmínek pro jeho aplikaci. Při rozboru této problematiky je nutno dále upozornit na skutečnost, že vyšetřovacími úkony nejsou ani postupy policejních orgánů při zajišťování kriminalisticko-technických expertíz, shromažďování pro ně potřebných podkladů a dále zajišťování ohledání (§ 113 trestního řádu). Tyto jsou v rámci drogové problematiky využívány při ohledání míst činu, kde docházelo k výrobě omamných a psychotropních látek a zde umístěných výrobních zařízení a vyrobených drog. K této problematice se vyjádřil Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 10.3.2010, sp. zn. 3 Tdo 96/2010 tak, že *"důvodem vydělení těchto postupů je především skutečnost, že takové úkony realizují osoby odlišné od orgánů činných v trestním řízení při provádění shromažďování materiálu později sloužícího za podklad vyšetřovacích úkonů, který musí být nejprve odborně zpracován, posouzen, případně vyhodnocen a teprve výsledek této činnosti může pak být použit jako znalecký posudek nebo kriminalistická expertíza či odborné vyjádření, které mají v rámci trestního řízení povahu důkazu"*.

4.6.1 Předstíraný převod

Podstatou tohoto institutu upraveného v ustanovení § 158c trestního řádu je předstírání právního úkonu spočívajícího v koupi, prodeji nebo jiném způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci s tím, že na jedné straně vztahu vystupuje pod skrytou identitou policejní orgán. Konkrétně půjde většinou o uzavření kupní smlouvy, ve výjimečných případech o jiný způsobu převodu vlastnického práva předmětu plnění např. darovací smlouvu. Jedná se o právem aprobovaný zásah státu činěný v zájmu odhalení nebo prokázání úmyslného trestného činu, který bezprostředně souvisí s takovým převodem. Aby se jednalo o předstíraný převod stanoví zákon čtyři eventuality, jež musí převáděná věc splňovat, přičemž postačí však naplnění byť jen jedné z nich. V první řadě se může jednat o věc, k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení nebo jejíž držení je nepřipustné, což je v případech drogové trestné činnosti velmi častá varianta, neboť, jak již bylo výše uvedeno, zákon o návykových látkách v § 4 stanoví, že k zacházení s omamnými a psychotropními látkami, přípravky a prekursory musí mít příslušný subjekt povolení, které vydává Ministerstvo zdravotnictví, přičemž pokud takovým povolením nedisponuje, jedná se o neoprávněné zacházení, v jehož důsledku je držení takové věci nepřipustné. Dále může jít o případy věci, která je určena ke spáchání trestného činu (v našem případě zejména tzv. varny). Věcí, která pochází z trestného činu, je věc, kterou si pachatel neoprávněně přisvojil spácháním úmyslného trestného činu, ale i to, co bylo trestným činem vyrobeno (vyrobené nebo vypěstované omamné a psychotropní látky). Tato alternativa je, v rámci dané problematiky, rovněž aktuální, zejména v případech přímých výrobců drogy. Předstíraný převod může pověřený policejní orgán provést pouze na základě písemného povolení státního zástupce. Povolení je vydáváno formou opatření, a proto proti němu není přípustná stížnost. Pokud věc nesnese odkladu, lze předstíraný převod provést i bez povolení. V tom případě je však policejní orgán povinen o povolení bezodkladně dodatečně požádat, a pokud je do 48 hodin neobdrží, je povinen provádění předstíraného převodu ukončit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít. V trestních věcech souvisejících s drogami však tento případ bývá zcela výjimečný, neboť policejní orgány k tomuto kroku přistupují ve finální části realizace věci, po důkladné přípravě obsahující i opatření všech potřebných procesních dokumentů.

Předstíraný převod může s ohledem na svůj specifický charakter mít dopad i na kvalifikaci jednání pachatele. V tomto směru je třeba odkázat na konstantní judikaturu, například rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 8 Tdo 1298/2005 ze dne 14.12.2005, kterým Nejvyšší soud v celém rozsahu zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně, jímž byli obvinění uznáni mimo jiné vinnými i pokusem trestného činu nedovolené výroby a držení radioaktivního materiálu a vysoce nebezpečné látky podle § 8 odst. 1 k § 186 odst. 1, 3 písm. b) trestního zákona a pokusem trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 8 odst. 1 k § 187 odst. 1, 4 písm. b) trestního zákona, kterých se dopustili tím, že se neoprávněně pokusili prodat, policistovi jednajícímu v rámci předstíraného převodu věci podle § 158c trestního řádu, radioaktivní štěpný materiál, přičemž k dokončení transakce nedošlo, neboť obvinění byli při činu zadrženi Policií ČR při přepočítávání bankovek. K dovolání obviněných Nejvyšší soud uvedl, že kvalifikace dané trestné činnosti ve vývojovém stadiu je na místě neboť prodej radioaktivního materiálu byl prováděn v rámci předstíraného převodu ve smyslu ustanovení § 158c trestního řádu. Z povahy tohoto úkonu plyne, že zákon policejním orgánům umožňuje předstírání právního úkonu, tedy simulování takových zdánlivě skutečných okolností, které však jsou ze strany policejních orgánů domněle navozovány. Zásadní je však to, že právní úkon není činěn opravdově se všemi právem mu přiznávanými a garantovanými důsledky, tedy i svobodně a vážně, nýbrž se ve svém důsledku jedná o úkon jinak absolutně neplatný ve smyslu § 37 občanského zákoníku. Ve světle výše uvedené argumentace soud uzavřel, že *"byť je tato neplatnost stanovena ve veřejném zájmu, přímo ze zákona, není výsledkem takto realizovaného převodu změna jinak zákonem zaručených právních vztahů, tedy fakticky pro prodávajícího nemohou nastat účinky spojené s prodejem (převodem) věci. Jestliže zákon již tyto skutečnosti v souvislosti s předstíraným převodem spojuje, trestný čin, za účelem jehož odhalení se předstíraný převod provádí, není dokonán, neboť nedojde zejména k následku, k němuž odhalovaná trestná činnost směřuje, event. nejsou naplněny jiné znaky skutkové podstaty takového činu"*. Obdobné závěry lze dovozovat i pokud je předstíraný převod užit v odhalování trestních věcí spočívajících v nedovolené distribuci omamných a psychotropních látek.

4.6.2 Sledování osob a věcí

Z dikce § 158d odst. 1 vyplývá, že termín sledování v sobě zahrnuje tři základní znaky. Jedná se o získávání poznatků o osobách a věcech, které je prováděno utajovaným způsobem, a to technickými nebo jinými prostředky. Důležitou skutečností vyplývající z ustanovení § 158b odst. 1 trestního řádu je to, že sledování osob a věcí lze uskutečnit jen v trestním řízení o úmyslném trestném činu. V ustanovení § 158d jsou vymezeny celkem tři rozdílné typy sledování osob a věcí. V odstavci 1 je upraveno obecné sledování osob, v odstavci 2 pak sledování, při kterém jsou pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy ve smyslu § 158b odst. 3, tedy záznamy prováděné pomocí technického zařízení v průběhu provádění úkonu. Za technické prostředky je nutno považovat veškeré prostředky, které umožňují sledování osob a věcí tzv. na dálku, zařízení umožňující odposlechy prostoru apod. Odstavec 3 předmětného ustanovení se týká sledování zasahujícího do některých ústavně chráněných práv a svobod občanů zejména nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství a tajemství jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí. Konkrétně se bude jednat zejména o umístění mikrofonů a nahrávacího zařízení do obydlí a použití technických zařízení, jimiž lze zjistit obsah korespondence a jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí bez porušení jejich uzavření. Zatímco k obecnému sledování osob a věcí není vyžadováno žádné povolení, sledování podle odstavce 2 je možno provádět pouze na základě písemného povolení státního zástupce a sledování, jímž je zasahováno do výše uvedených základních práv, je možné jen pokud bylo povoleno soudcem. Z povahy tohoto institutu je zřejmé, že sledování může být prováděno toliko za účelem získání poznatků o osobách a věcech, které jsou důležité pro prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu či k objasnění a prokázání skutečností důležitých pro trestní řízení. I zde podléhá ochraně komunikace obviněného s obhájcem, takže pokud policejní orgán provádějící sledování zjistí, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen záznam s obsahem této komunikace zničit a poznatky, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít. V této souvislosti je nutné zdůraznit, že za poznatky ve shora uvedeném smyslu je nutno považovat nejen informace o obsahu rozhovoru mezi obviněným a jeho obhájcem, ale i související informace například o místu a okolnostech jejich setkání. Z dikce ustanovení § 158d odst. 1 trestního řádu věty druhé je však zřejmé, že

se musí jednat o komunikaci mezi obhájcem a osobou v procesním postavení obviněného, vůči němuž již bylo zahájeno trestní stíhání vydáním usnesení podle § 160 odst. 1 trestního řádu.

Pokud mají být ve smyslu odstavce 2 výše uvedeného ustanovení při sledování pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, musí mít pověřený policejní orgán povolení státního zástupce, vydané v písemné formě. Takový písemný souhlas nelze nahradit například telefonickým souhlasem, a to ani v naléhavých případech. V drogových trestních věcech je však, s ohledem na nutnost operativnosti, často využívána výjimka, kterou upravuje odstavec 5, dle něž pokud nesnese věc odkladu a nejde-li o případy uvedené v odstavci 3, kdy je třeba povolení soudce, lze sledování zahájit i bez povolení státního zástupce. V takovém případě je však policejní orgán povinen o povolení bezodkladně dodatečně požádat, a pokud je do 48 hodin neobdrží, je povinen sledování ukončit, případný záznam zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít. Takové povolení státního zástupce (ale i soudce při použití sledování podle odstavce 3) se vydává ve formě opatření a není tedy proti němu přípustná stížnost. V souvislosti se sledováním podle odstavce 2 je třeba zmínit specifickou otázku tzv. prostorových odposlechů, které jsou při odhalování drogové trestné činnosti poměrně hojně využívány. Obhajobou bývá v trestním řízení často namítáno, že *"praktické používání prostorových odposlechů, kterému jsou vymezeny jiné podmínky co do přípustnosti použití a co do formálních náležitostí pro jejich použití, svádí obecné soudy k přesvědčení, že použití těchto operativně pátracích prostředků není tak formální jako v případě odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a že je lze v podstatě používat všude tam, kde existuje jakési podezření ze spáchání trestné činnosti, které by jinými prostředky bylo dokumentováno a ověřováno obtížně a bez jistoty výsledku, že povede k případnému odhalení trestné činnosti"*.⁶⁶ Aby bylo vyloučeno riziko znehodnocení takto pořízeného důkazu je třeba, aby policejní orgány respektovaly zákonnou úpravu a závěry vyplývající z rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2806/08 ze dne 27.1.2010, v němž se zabýval právě otázkou legitimacy pořízených záznamů prostorových odposlechů. V první řadě je nutno mít na paměti, že podle § 158d odst. 4 trestního řádu musí být žádost odůvodněna podezřením na konkrétní trestnou činnost, a jsou-li známy, též údaje o osobách či

⁶⁶ JELÍNEK, M.: Ústavní meze prostorových odposlechů ke sledování osob a věcí podle § 158d trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 5, s. 32, ISSN 1210-6348.

věcech, které mají být sledovány. Výklad povinnosti „odůvodnění podezření na konkrétní trestnou činnost“ musí být poněkud širší než striktně textualistický. Je rovněž nutné dát do souvislosti podezření, že ke konkrétní trestné činnosti má sledovaná osoba konkrétní vztah a tím vyjádřit nezbytnost pořizování zvukových, obrazových nebo jiných záznamů. Opačný přístup by totiž umožňoval sledovat v podstatě kohokoliv.

K přípustnosti použití daného prostředku se v konkrétnější rovině vyjadřoval i Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 11 Tdo 1142/2008 ze dne 23.2.2009, ve kterém se mimo jiné vypořádal s námitkou, že nebyla prováděna průběžná a následná kontrola provádění prostorových odposlechů ze strany soudu. Nejvyšší soud k této otázce uvedl, že *"v případě prostorových odposlechů je kontrola jejich provádění dostatečně zajištěna a to jednak tím, že jejich provádění závisí na povolení státního zástupce, přičemž toto je omezeno na určitou dobu, maximálně půl roku, současně se zde uplatní všeobecný dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti podle § 174 trestního řádu. Dále je kontrola realizována soudem při hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. ř.). Soud v této situaci samozřejmě zvažuje i otázku, zda důkaz byl pořízen legálním způsobem a zda je tedy procesně použitelný"*.

Typ sledování ve smyslu ustanovení § 158d odst. 3 trestního řádu koliduje v obecné rovině jednak s principem zakotveným v článku 12 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, která stanoví, že obydlí je nedotknutelné a není možné zásadně do něj vstoupit bez přivolení toho, kdo v něm bydlí. Takový zásah tedy může být zákonem dovolen pouze, pokud je to nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. Dále zde může docházet ke střetu s ústavně ústavně zaručeným právem listovního tajemství a tajemství jiných písemností a záznamů garantovaným článkem 13 Listiny základních práv a svobod, dle něž nikdo nesmí mimo jiné porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou nebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon. Z těchto důvodů je pro použití sledování v takovýchto případech striktně a bezvýjimečně požadováno povolení soudce. Sledováním ve smyslu § 158d odst. 3 trestního řádu, jímž je zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťování obsahu jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí zásadně není možno suplovat zásahy, které podléhají speciálnímu režimu a

jsou upraveny v jiných ustanoveních trestního řádu. Jedná se zejména o vydání a odnětí věci, domovní a osobní prohlídky, prohlídky jiných prostor a pozemků, zadržení a otevření zásilek, jejich záměny a sledování, ale i odposlech a záznam telekomunikačního provozu.

V povolení, vydávaném státním zástupcem i soudcem formou opatření, je nezbytné stanovit dobu, po kterou bude sledování prováděno a která nesmí být delší než šest měsíců s tím, že tato může být i opakovaně prodloužena. Obdobně, jako u příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků a odposlechu, může být sledování osob a věcí provedeno s výslovným souhlasem toho, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno. V tomto případě lze provést jak obecné sledování podle § 158d odst. 1 trestního řádu, tak i sledování vyžadující souhlas státního zástupce nebo soudce podle odstavců 2 a 3. Aby byl pořízený zvukový, obrazový nebo jiný záznam důkazně použitelný, je nutné k němu připojit protokol s náležitostmi uvedenými v § 55 a 55a. Konkrétně se jedná o vymezení doby sledování, popis míst, kde bylo prováděno a popis činností sledované osoby. V jiné trestní věci, než je ta, v níž bylo sledování provedeno, lze záznam pořízený při sledování a k němu vyhotovený protokol použít jako důkaz jen v případě, že je v této věci vedeno řízení o úmyslném trestném činu (k této situaci dochází v drogových trestních věcech poměrně často), nebo souhlasí-li s tím osoba, do jejíž práv a svobod bylo sledováním zasahováno.

4.6.3 Použití agenta

Dalším typem operativně pátracího prostředku je použití agenta upravené v § 158e trestního řádu. Pro jeho uplatnění jsou v trestním řádu stanoveny velmi striktní podmínky a je tak možno jej použít, pouze pokud je vedeno řízení pro zvlášť závažný úmyslný zločin ve smyslu § 14 odst. 3 věty druhé, pro trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 129 trestního zákona, pro trestný čin přijetí úplatku, podplacení a nepřímého úplatkářství nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Co se týče vymezení těchto mezinárodních smluv, lze učinit odkaz na část, v níž je pojednáváno o odposleších. Pasáž týkající se korupčního jednání byla

do předmětného ustanovení zakomponována zákonem č. 135/2008 Sb. Zákodárce v důvodové zprávě argumentoval tím, že usvědčování pachatelů korupčního jednání jinými metodami je velmi složité a korupční trestné činy se vyznačují vysokou mírou latence. Obvykle je v zájmu žadatele o úplatek i poskytovatele úplatku, aby celá věc proběhla v největší tajnosti. V takovém případě, kdy chybí oznamovatel trestného činu, je nutné, aby policie v zájmu úspěšného potírání korupce byla schopna proniknout do zájmového prostředí sama, a mohla tak zadokumentovat trestné jednání. V podstatě totožná je situace u drogové činnosti. Zde se sice trestné činnosti dopouští pouze dealer, nikoli odběratel, avšak ani jeden ze subjektů nemá zájem na odhalení trestné činnosti a ta se tak vyznačuje značnou latencí. Tento institut je tak, zejména v případech organizované a rozsáhlé trestné činnosti, významným prostředkem umožňujícím odhalení a usvědčení pachatelů takového protiprávního jednání.

Agentem může být pouze příslušník Policie České republiky, který, z logiky věci vystupuje se zastřením skutečného předmětu své činnosti. Za tímto účelem mohou policejní orgány vytvořit legendu o jiné osobní existenci a osobní údaje z ní vyplývající zavést do informačních systémů provozovaných podle zvláštních zákonů (např. registr řidičů podle zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změně některých zákonů, evidence obyvatel podle zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů atd.), provádět hospodářské činnosti, k jejichž vykonávání je třeba zvláštní oprávnění, povolení či registrace a samozřejmě zastírat příslušnost k Policii České republiky. Z tohoto důvodu agent nepoužívá služební stejnokroj, průkaz či odznak ve smyslu § 12 zákona o Policii ČR a také se na něj nevztahují povinnosti policisty, zejména ty, které by mohly vést k odhalení jeho skutečné totožnosti, například provedení příslušného úkonu nebo opatření v případě porušení nebo ohrožení vnitřního pořádku a bezpečnosti podle § 10 odst. 1 zákona o Policii ČR. To vyplývá z výslovného znění ustanovení § 158e odst. 6 trestního řádu, v němž se podává, že kromě volby prostředků, které jsou způsobilé ke splnění jeho služebního úkolu, a jimiž není jiným osobám způsobována újma na jejich právech nad míru nezbytně nutnou, jiné povinnosti podle zvláštního zákona upravujícího postavení příslušníků Policie České republiky nemá. Pod pojmem služební úkol, ve smyslu shora uvedeného ustanovení trestního řádu, se rozumí činnost, která byla agentovi zadána řídícím policistou, tak aby byl naplněn účel, pro který byl použit.

Vzhledem k tomu, že drogová trestná činnost je stále častěji páchána organizovanými skupinami na území více států, je nutné, aby i policejní orgány jednotlivých zemí mohly vzájemně kvalitně kooperovat a byly schopny proniknout přímo do mezinárodních zločineckých skupin. V tomto směru je důležité připomenout, že agent Policie České republiky může plnit úkoly i na území jiného státu. Agentem však může být i příslušník zahraničního bezpečnostního sboru, neboť, podle § 92 odst. 2 zákona o Policii České republiky, lze se souhlasem policejního prezidenta a příslušného orgánu cizího státu využít v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem nebo jiným právním předpisem příslušníka zahraničního bezpečnostního sboru jako agenta. Dalším zákonným podkladem pro působení policisty cizího státu jako agenta na území naší republiky je ustanovení § 437 o skrytém vyšetřování. V tomto případě je k podání návrhu Vrchnímu soudu v Praze na povolení jeho činnosti kompetentní Vrchní státní zastupitelství v Praze. Činnost agenta lze na základě nového návrhu povolit i opakovaně.

V souvislosti s danou problematikou je třeba poukázat na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 643/2006 ze dne 19.7.2006, v němž soud jednak aproboval použití působení policisty cizího státu jako agenta na území naší republiky, jeho výsledku jako utajeného svědka za podmínek § 55 odst. 2 trestního řádu a současně se vyjádřil k otázce, zda v daném případě došlo k nepřipustné policejní provokaci. Konkrétně bylo konstatováno, že *"ač jednání skrytého vyšetřovatele rakouské policie představovalo v posuzovaném případě určitý dílčí element celkového průběhu události, nelze jeho roli přeceňovat do té míry, aby bylo možno dospět k závěru, že bez jeho iniciativy by ke spáchané trestné činnosti nedošlo. V žádném případě tedy v posuzované trestní věci nelze hovořit o tom, že by se jednání státu (policie) stalo součástí skutkového děje, tj. celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestná činnost obviněného skládala, a bylo by tak ve svém důsledku nepřipustným porušením čl. 39 Listiny základních práv a svobod a čl. 7 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jak obviněný tvrdil"*.

Podle § 158e odst. 5 trestního řádu nepotřebuje agent povolení ke sledování osob a věcí v rozsahu uvedeném v § 158d odst. 2 trestního řádu, tedy v případech, v nichž se mají pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, které jinak vyžadují povolení státního zástupce. Agent pak z logiky věci nepotřebuje povolení ani k obecnému sledování osob a věcí podle § 158d odst. 1 trestního řádu, když k takovému

sledování nepotřebuje zvláštní povolení ani "běžný" policejní orgán. Povolení soudu však potřebuje ke sledování osob a věcí, pokud by jím mělo být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uschovávaných v soukromí za použití technických prostředků, tedy ve smyslu v § 158d odst. 3 trestního řádu. Skutečnosti, které agent v rámci své činnosti zjistí, jsou využívány především k operativně pátracím účelům. V případě, že se policejní orgán rozhodne využít je v dalším řízení, je třeba je dokazovat důkazními prostředky podle hlavy páté trestního řádu. Z pohledu následného dokazování je třeba zdůraznit, že výslech agenta jako svědka je v konkrétních trestních věcech realizován zcela výjimečně, a to pouze v případech nejzávažnější trestné činnosti, například organizovaných zločineckých uskupení zabývajících se drogovou a násilnou trestnou činností. Pokud bude nutno v takových případech agenta vyslechnout, bude na místě tak činit v režimu tzv. utajeného svědka ve smyslu § 55 odst. 2 trestního řádu. Vzhledem k tomu, že v trestních věcech drogového charakteru je tento institut využíván poměrně často, je na místě zabývat se touto problematikou podrobněji v rámci jedné z dalších kapitol.

4.6.4 Dočasné odložení trestního stíhání

V hlavě deváté trestního řádu, jenž upravuje postup před zahájením trestního stíhání, je kromě operativně pátracích prostředků upraven ještě jeden institut, který je poměrně hojně využíván při řešení drogových trestních věcí, a sice dočasné odložení trestního stíhání ve smyslu § 159b trestního řádu. Nezřídka totiž právě u tohoto druhu trestné činnosti dochází k případům, kdy jsou policií zadokumentovány jednotlivé dílčí skutky spočívající ve výrobě či prodeji omamných a psychotropních látek, policejní orgán však v zájmu odhalení další trestné činnosti pachatele, zjištění eventuálních spolupachatelů či odběratelů, kteří mohou v dalším řízení vystupovat v rolích svědků, nepřistoupí k zahájení trestního stíhání. Takto činí přesto, že orgány činné v trestním řízení jsou v souladu se zásadami legality a oficiality povinny zahájit trestní stíhání ve všech případech, kdy zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že došlo ke spáchání skutku, který má všechny znaky určitého trestného činu, a jsou dány důvody k podezření, že tento skutek spáchala určitá konkrétní osoba. Jakákoliv prodleva mezi zjištěním trestněprávně relevantního jednání a vznesením obvinění omezuje práva

podezřelého, neboť ten může v plném rozsahu uplatnit svou obhajobu až v okamžiku, kdy ho policejní orgán prostřednictvím usnesení popisu skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání přesně obeznámí s tím, co je mu kladeno za vinu. Jedinou právem aprobovanou výjimkou z povinnosti postupovat shora uvedeným způsobem je právě institut dočasného odložení trestního stíhání postupem podle § 159b trestního řádu. K dočasnému odložení trestního stíhání je oprávněn policejní orgán nebo státní zástupce, přičemž policejní orgán k tomu kroku potřebuje předchozí souhlas státního zástupce. Co se týče formy takového rozhodnutí, vychází se z toho, že dočasné odložení trestního stíhání je svou povahou opatření, o kterém policejní orgán sepíše toliko záznam. Trestní stíhání je policejní orgán povinen zahájit ihned poté, kdy odpadly důvody pro dočasné odložení trestního stíhání. I přes nesporné praktické výhody pramenící z tohoto ustanovení je nutno poukázat na skutečnost, že řada obhájců i některé autority poukazují na negativa takového postupu. Asi nejvýstižněji nedostatky právní úpravy tohoto institutu shrnul Jelínek, který uvádí, že *"kritéria pro dočasné odložení trestního stíhání jsou stanovena velmi široce a neurčitě. Problematickým je vztah orgánů činných v trestním řízení k oznamovateli trestného činu a zejména k poškozenému, který nemá možnost dosáhnou zahájení trestního stíhání. Není také stanoveno, dokdy po oznámení trestného činu je třeba zahájit trestní stíhání, resp. zda se vůbec někdy trestní stíhání zahájí"*.⁶⁷

4.7 K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků

Zákonným podkladem použití institutu utajeného svědka je § 55 odst. 2 trestního řádu, který mimo jiné uvádí, že nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědeckví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem, orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti i podoby svědka; jméno a příjmení a jeho další osobní údaje se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení v dané věci. V trestních věcech

⁶⁷ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. s. 713. ISBN 978-80-87212-22-6.

drogového charakteru je využití tohoto institutu nadměru aktuální, neboť pachatelé ve snaze znemožnit odhalení jejich trestné činnosti v řadě případů užívají vůči odběratelům značně nevybíravých metod od výhrůžek použití násilí až po fyzické ataky, v jejichž důsledku vzniká poškozeným újma na zdraví, v krajních případech dokonce smrt.

Smyslem zakotvení tohoto institutu do trestněprávních předpisů je tak ochrana života a zdraví svědků, jejich svobody a bezpečnosti, tedy hodnot, které jsou v případech drogové trestné činnosti, s ohledem na její charakter, nebezpečnost a organizovanost velmi reálně ohroženy. Současně však nelze přehlédnout, že se jedná o zcela zásadní zásah do práva obviněného na obhajobu, a to jak v možnosti verifikace pravdivosti svědkem uváděných skutečností, tak i velmi omezenou možností prověření věrohodnosti takového svědka. V tomto institutu se tak snad nejzřetelněji projevuje výše uváděná kolizní povaha trestního práva, která v daném případě spočívá v příkrém střetu mezi Ústavou a Listinou základních práv a svobod (dále LPS) chráněnými zásadami spravedlivého procesu, zaručeného článkem 6 odst. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod (dále ÚOchrLP) a článkem 8 odst. 2 LPS a práva svědka na život a zdraví zaručeného článkem 2 ÚOchrLP a článkem 6 LPS. S ohledem na skutečnost, že tento institut je prostřednictvím § 55 odst. 2 trestního řádu zakotven v našem právním systému, je tento souladný se zásadou stíhání jen ze zákonných důvodů zakotvenou v § 2 odst. 1 trestního řádu, který navazuje na shora zmíněný čl. 8 Listiny. Toto ustanovení říká, že nikdo nemůže být stíhán jako obviněný jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon. Jinými slovy řečeno, trestně stíhat lze jen způsobem, který stanoví trestní řád, což je v tomto případě splněno. Současně je však vždy třeba mít na zřeteli, že *"řádný proces se projevuje zejména v tom, jak se zachází s osobami na řízení zúčastněnými. Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů má být proto zárukou, že v trestním řízení nebude nedůvodně nebo nepřiměřeně zasahováno do práv a právem chráněných zájmů nejen osob, proti kterým je vedeno trestní řízení, resp. osob podezřelých, ale i všech osob v té či oné míře zúčastněných na trestním řízení (svědek, poškozený)".*⁶⁸ Základní premisou práva na spravedlivý proces a specificky práva na obhajobu je umožnit obviněnému efektivně se bránit proti obvinění ze spáchání stíhaného činu. Obviněný tak má zejména právo uvádět okolnosti a důkazy, které svědčí o jím prezentované verzi skutkového děje.

⁶⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 125. ISBN 978-80-87212-30-1.

Nezpochybnitelným právem obviněného je rovněž právo vyslýchat svědky svědčící proti němu, jakož i označovat a vyslýchat svědky, kteří uvádějí skutečnosti svědčící v jeho prospěch. Nepochybně mu náleží i právo vyjádřit se ke všem prováděným důkazům, které může jakkoli hodnotit a vyjádřit se k jejich věrohodnosti.

S ohledem na výše uvedené nelze než souhlasit s Ústavním soudem, pokud ve svém nálezu sp. zn. IV. ÚS 37/01 ze dne 22.10.2001, v němž řešil ústavní stížnost odsouzeného, který měl prodávat drogy odběratelům, kteří vystupovali v režimu § 55 odst. 2 trestního řádu, konstatoval, že *"z hlediska zásad spravedlivého procesu omezuje uplatnění institutu utajeného svědka výrazně práva obviněného na obhajobu a je v rozporu s principem kontradiktornosti trestního procesu i s principem rovnosti účastníků"*. Proto Ústavní soud jak v tomto judikátu, tak i například v nálezu sp. zn. III. ÚS 210/98 ze dne 3.3.1999, trvá na přísně restriktivní aplikaci ustanovení § 55 odst. 2 a na něj navazujícího § 209 odst. 2 trestního řádu, s důrazem na pečlivé hodnocení každého případu ze strany soudu. Sotolář ve smyslu shora uvedeného principu dodává, že *"jakékoli dokazování prováděné výslechem utajeného svědka je nutno velice důkladně a obezřetně zvažovat podle konkrétních okolností daného případu s přihlédnutím ke shora uvedeným hodnotám a k právům obviněných na straně jedné a svědků na straně druhé. Jestliže přitom nemá být zcela popřeno ani jedno z práv, pak nezbyvá, než danou kolizi řešit podle zásad proporcionality, tedy pečlivým vyvážením obou v kontrapozici stojících základních práv, která musí respektovat při své rozhodovací činnosti soud."*⁶⁹

Jak ve shora uvedených souvislostech uvádí Jelínek *"zabezpečení ochrany svědků je problémem, který výrazně dříve než naše republika musela řešit řada států, kde se s organizovaným zločinem setkávali nepoměrně dříve než u nás. Proto také existují cizozemské právní úpravy, které mohou být teoretickým východiskem a inspiračním zdrojem pro naši legislativu a k těmto otázkám existuje i judikatura Evropského soudu pro lidská práva, na kterou je třeba vzít zřetel"*.⁷⁰ V souladu s touto myšlenkou vychází Ústavní soud z premis, které ve své judikatuře zakotvil Evropský soud pro lidská práva, který v dané problematice judikuje již od 70 tých let minulého

⁶⁹ SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení*. Příručky Ministerstva Spravedlnosti České republiky, Svazek 65. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002. s. 349.

⁷⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 387. ISBN 978-80-87212-30-1.

století (věc Delcourt). Zejména ve věcech Doorson proti Nizozemí, Van Machelen a ostatní proti Nizozemí a Birutis a ostatní proti Litvě pak učinil analýzu problematiky anonymních svědectví a konstatoval, že použití výpovědi utajeného svědka jako podkladu pro rozhodnutí o vině nemusí být vždy v rozporu s Úmluvou, ovšem odsouzení nesmí být výlučně, ani v zásadní míře na takovýchto výpovědích založeno. Současně je třeba respektovat podmínku, že jejich použití je možno akceptovat ve zcela výjimečných případech. Vycházel přitom z principiálních tezí, které již byly výše nastíněny. Tak zejména konstatoval, že je nutno poskytovat ochranu jak zdraví a životu svědků, jejich svobodě či bezpečnosti, tak i právu obviněného na řádnou obhajobu, konkrétně možnosti efektivně se bránit tvrzením svědků svědčících proti němu. Je tak nezbytné, aby byla nalezena rovnováha mezi zájmy svědků a obhajoby. Vystupuje-li v daném trestním řízení svědek svědčící ve prospěch obžaloby pod skrytou identitou, je obhajoba zákonitě konfrontována s potížemi, které by běžně v rámci trestního řízení neměly nastat.

S ohledem na výše uvedenou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu ČR, lze tedy shrnout, že svědectví svědků, jejichž skutečná totožnost byla utajena, může být využíváno jen zcela výjimečně v naprosto nezbytné míře a pouze ve spojení s dalšími důkazy ve věci opatřenými. Samozřejmostí je současné zajištění dostatečné kompenzace překážek na které naráží obhajoba. V trestních věcech souvisejících s drogovou trestnou činností tak lze institutu utajeného svědka použít zejména v případech usvědčování pachatelů, kteří ve velkém rozsahu, v organizovaných skupinách vyrábějí a distribuují omamné a psychotropní látky, pokud konkrétní zjištěné skutečnosti opodstatňují obavu, že svědkovi v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. V praxi však bývá problematické vyhodnotit, zda jsou tyto podmínky splněny, když svědek tvrdí, že mu bylo anonymně vyhrožováno, tuto skutečnost však není možno ničím doložit. Dalším konkrétním problémem pak je to, že § 55 odst. 2 trestního řádu dále stanoví, že utajení podoby a osobních údajů svědka je možné pouze v případě, že ochranu svědka nelze zajistit jiným způsobem. Odborný výklad k trestnímu řádu uvádí, že *"za takový jiný způsob lze v praxi považovat např. zajištění jeho ochrany prostřednictvím policie, jeho přechodné umístění na neznámé místo, trvalé přestěhování do jiného vzdáleného města naší republiky nebo do zahraničí, anebo v případech mimořádně závažné organizované kriminality při využití některé z předchozích možností i změnu jeho*

totožnosti včetně utajeného přestěhování po pravomocném skončení věci apod".⁷¹ Všechna výše uvedená alternativní opatření jsou však finančně a personálně velmi náročná a v současné materiální situaci Policie ČR je jejich využití téměř vyloučeno. Velmi reálně tak hrozí, že i v případech, kdy by měly být použity shora uvedené varianty, nezasahující tak výrazným způsobem do práv obviněného, přistoupí policejní orgán k aplikaci institutu utajeného svědka. Je tedy zřejmé, že použití tohoto institutu klade velké nároky nejen na soud, nýbrž i na policejní vyšetřovatele, kteří již v této prvotní fázi trestního řízení musí posoudit, zda je skutečně dáno reálné ohrožení života a zdraví nebo zda se jenom odběratelé, tedy většinou osoby drogově závislé, obávají, že se sami diskvalifikují z dané komunity a výrazně tak sníží možnost opatřit si drogu.

Další skupinou osob, na které lze ustanovení § 55 odst. 2 trestního řádu vztáhnout jsou policisté, kteří v dané trestní věci figurují jako agenti ve smyslu 158e trestního řádu. K užití institutu utajeného svědka ve vztahu k těmto osobám se vyjádřil Nejvyšší soud v již citovaném usnesení sp. zn. 8 Tdo 643/2006. Zde uvedl, že byť by anonymní svědectví policisty mělo být pouze výjimečné, v některých případech závažné kriminality a organizovaného zločinu, je takový postup akceptovatelný, nejen kvůli zajištění jejich bezpečnosti, ale i zájmem na utajení totožnost těchto osob, které poté mohou být nasazeny v dalších operacích. Pro akceptaci takového postupu je samozřejmě nutné zachování kritéria subsidiarity i nezbytnosti minimalizace práv obhajoby, jak o nich bylo pojednáváno v předchozím textu. Stejně tak musí být splněna již zmiňovaná podmínka, že soud své závěry o vině obviněného nevystaví výlučně či v rozhodující míře na výpovědích utajených svědků, ale opře je o škálu dalších důkazů, které uvedené výpovědi podporují a tvoří s nimi ucelený řetězec.

4.8 Problém policejní provokace drogové trestné činnosti

Podle § 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, je úkolem policie chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti a plnit úkoly podle trestního řádu. Naplnění takového poslání je velmi ztíženo zejména ve vztahu k činnosti organizovaných zločineckých uskupení, jejichž jednotliví členové

⁷¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád - komentář*. 6. vydání. Praha: C.H. BECK, 2008. s. 381. ISBN 978-80-7400-043-0.

jsou obeznámeni s operativními a vyšetřovacími metodami a možnostmi policejních orgánů. V takových případech může být efektivní jen velmi dobře promyšlená, koordinovaná činnost policejních orgánů, která má za cíl odhalit pachatele, minimalizovat následky jeho jednání a zabránit mu v páchání další trestné činnosti.

Je třeba přiznat, že policejní orgány v některých případech inklinují k řešením, která mají za cíl zvýšit efektivnost trestního postihu některých typů trestné činnosti (drogová trestná činnost mezi ně jistě patří) a uchylují se tak k řešením, která nadřazují účelnost používaných vyšetřovacích metod právu na fair proces. To je však převážně dáno tím, že trestná činnost spojená s výrobou a distribucí omamných a psychotropních látek je protiprávním jednáním velmi specifickým, zejména s ohledem na konspirativní metody pachatelů a značné množství finančních prostředků, které z této trestné činnosti získávají. Dalším problémem odhalování této trestné činnosti je pak to, že osoby odběratelů, kteří se rekrutují převážně z osob závislých, jsou ochotny poskytnout anonymně policii určité informace, zarytě však odmítají svědčit proti svým dealerům v řízení před soudem. Za této situace policistům nezbyvá než opatřit důkazy prostředky, které se při vyšetřování "běžné kriminality" standardně nevyužívají (například použití agenta či odposlech telefonních hovorů).

V rámci této kapitoly je třeba v první řadě konstatovat, že trestněprávní normy České republiky nevymezují, jakou činnost orgánů Policie ČR je možno považovat za policejní provokaci a výslovně se nevyjadřují ani k její přípustnosti. Na druhou stranu je třeba uvést, že teorie i judikatura se tímto problémem zabývají poměrně často. Již Solnař ve svých publikacích uváděl, že *"je třeba rozlišovat mezi činem vyprovokovaným například fyzickým útokem a činem, který je provokován s cílem dosáhnout toho, aby jiný spáchal trestný čin. V této souvislosti je nutno zmínit některé operativní taktické postupy při odhalování určitých, výraznou latencí se vyznačujících trestných činů (obchod s drogami, korupce atd.), u nichž si zejména zámožská praxe vypomáhá používáním iniciačních metod (sting operations). Jejich podstatou je určité "dotváření" formálních znaků skutkové podstaty ze strany státních orgánů a proto vyvstávají otázky při identifikaci toho, co vzniklo na základě projevu vůle a za vědomosti pachatele"*.⁷² V rámci této úvahy v podstatě dospěl ke stěžejní otázce této problematiky a sice toho, zda na počátku existoval úmysl pachatele spáchat trestný čin, či zda tento pojal pachatel až v důsledku intervence policejního orgánu. Sotolář v této

⁷² SOLNAŘ, V. a kol. *Základy trestní odpovědnosti. Přepřacované a doplněné vydání.* Praha: Orac, 2003. s. 383. ISBN 80-86199-74-6.

souvislosti výstižně uvádí, že "*musí být důsledně činěn rozdíl mezi případy, kdy jednání policie vyvolá úmysl spáchat trestný čin, který dříve neexistoval, a mezi případy, kdy byl pachatel ve chvíli rozvinutí policejních aktivit směřujících k němu již připraven spáchat trestný čin a v tomto ohledu jednání policie na něj nemělo žádný vliv. Zatímco první z těchto případů má povahu nepřijatelné policejní provokace, druhý nepatří do této kategorie*".⁷³ Jinými slovy ze strany policie není přípustné aktivní vytváření podmínek k tomu, aby určitá osoba uskutečnila svůj úmysl spáchat trestný čin, pokud by takovému konání policie nepředcházelo její jednání, z něhož by byl úmysl takový čin spáchat zřejmý.

I touto problematikou se v minulosti zabýval Evropský soud pro lidská práva, ve svých poměrně četných rozhodnutích. Dané problematiky ve spojení s drogovou trestnou činností se týkala rozhodnutí Teixeira de Castro proti Portugalsku a Luedi proti Švýcarsku, v nichž soud nastavil základní principiální doktrínu, kterou lze shrnout do následujících tezí. Zákonnost postupu státu je třeba hodnotit ze všech pohledů obecné zákonitosti a v tomto zorném úhlu nemůže obstát jakákoli iniciace trestné činnosti ze strany státu, respektive jeho složek, neboť takový krok by byl jednoznačným popřením jeho role při ochraně společnosti před trestnou činností. Ani veřejný zájem tak nemůže ospravedlnit použití důkazu získaného jako výsledek policejní provokace. Pro posouzení toho, zda se o policejní provokaci jedná, je podle názoru jmenovaného soudu klíčové to, zda pachatel trestného činu pojal úmysl spáchat jej ještě před intervencí policie a zda existují konkrétní důkazně podložené skutečnosti odůvodňující závěr, že by jej spáchal i bez této intervence. Pokud by tomu tak nebylo, byl pachatel od samého počátku zbaven práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Vzhledem k tomu, že na shora citované rozhodnutí ve věci Teixeira de Castro proti Portugalsku odkazují ve svých rozhodnutích Nejvyšší i Ústavní soud, je vhodné, alespoň v základních bodech, vymezit jeho skutkový obsah. Jednalo se o to, že policisté v civilu požádali muže podezřelého z užívání drog o zprostředkování koupě heroinu s cílem identifikovat překupníky. Tento muž pak kontaktoval později odsouzenou osobu, která drogu následně obstarala, při předání drogy policisté odhalili svoji totožnost a tuto osobu zatkli. K závěru o policejní provokaci a zbavení této osoby práva na spravedlivý

⁷³ SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení*. Příručky Ministerstva Spravedlnosti České republiky, Svazek 65. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002. s. 349.

proces, dospěl Evropský soud pro lidská práva proto, že utajení policisté sami požádali o zprostředkování koupě heroinu, neměli přitom jakékoli indicie či dokonce důkazy, že se daná osoba účastní obchodu s drogami či má sklony k páčání této trestné činnosti. Tato osoba ani neměla drogy ve své dispozici a pro danou transakci je musela obstatat.

Obdobně k problematice možností a limitů použitelnosti svědeckví utajených svědků přistupuje Ústavní soud, který se touto problematikou zabýval např. v nálezu sp. zn. ÚS 597/99, ze dne 22.6.2000 a k meritu věci konstatoval, že *"takovým policejním aktivitám jako je předstíraný převod věci nebo nasazení agenta musí předcházet nabídka nebo poptávka ze strany podezřelého a policie musí použitím těchto prostředků reagovat na situaci, kdy podezřelá osoba je již odhodlána spáchat trestný čin. Policie pak pouze takové trestněprávně postižitelné jednání zadokumentuje a snaží se zabránit jím sledovaným reálným následkům. Tento požadavek ovšem není splněn, pokud policie postupuje z vlastní iniciativy a sama jednání vytipované osoby podněcuje nebo vytváří podmínky pro naplnění určitých znaků skutkové podstaty trestného činu, které by pachatel bez jejího přispění nenaplnil"*. Z hlediska přezkumu ústavnosti takového postupu rozhodl, že tento je jednak v rozporu s článkem 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a jednak § 2 odst. 1 trestního řádu, přičemž s ohledem na konkrétní okolnosti případu může být v rozporu i s dalšími konkrétními ustanoveními, zvláště pak těmi, která upravují zahájení trestního stíhání a provádění úkonů k němu směřujících. V tomto směru poukázal na to, že základním procesním předpisem, který upravuje trestní řízení, je trestní řád. Ten v již zmiňovaném § 2 vymezuje základní zásady, přičemž v prvním odstavci uvádí, že nikdo nemůže být stíhán jako obviněný než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon. Toto ustanovení je promítnutím ústavních zásad a v dané věci je vyjádřením čl. 8 odst. 2 Listiny, který stanoví, že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon.

S tímto přílišně generalizujícím závěrem lze však polemizovat, neboť takto formulovaný výrok by nasvědčoval tomu, že policie se nesmí angažovat z jakýchkoli důvodů a v jakémkoli jednání, které je později předmětem trestněprávního posuzování. Akceptace takové myšlenky by však prakticky vylučovala i použití legitimních postupů, které jsou uplatňovány v případech, kdy má policie zákonnou povinnost zasáhnout proti páchané trestné činnosti. Použití operativně pátracích prostředků totiž nelze považovat za jediné přípustné případy předstíraného zapojení policie do

realizace záměru pachatele spáchat trestný čin a do skutkového děje, jímž jsou naplňovány znaky určitého trestného činu. Podle § 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky je jejím úkolem chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, jakož i předcházet trestné činnosti. Povinností policie bezpochyby je i ochrana obětí trestné činnosti a učinění kroků nezbytných k minimalizaci následků trestné činnosti. To bývá velmi složité zejména v případech, kdy se jedná o organizovanou činnost zločineckých skupin, tak jak tomu u drogové trestné činnosti často bývá. Za této situace mohou být k odhalení pachatelů a ochraně společnosti efektivní profesionálně naplánované a koordinované policejní aktivity, vyvíjené cíleně ve snaze usměrnit žádoucím způsobem jednání pachatele trestného činu, tak aby mu bylo zabráněno v trestné činnosti či alespoň minimalizovány následky jeho jednání. Jak uvádí odborná literatura *"nepřímým důsledkem takové aktivity policejních orgánů může být i poměrně výrazné ovlivnění jednání pachatele policií a konkrétních forem naplnění znaků určitého trestného činu. Takový postup je zcela legitimní a sledovaný cíl je v souladu s posláním policie. Totéž platí v případě, kdy je nutno volit mezi různě závažnými následky, které hrozí z jednání pachatele. Jeho jednání se nestane beztrestným automaticky jen v důsledku toho, že je skrytě ovlivní policie"*.⁷⁴ Autoři Sotolář a Púry jako příklad uvádí situaci, kdy policie vstoupí do jednání ohledně unesené osoby, za níž je požadováno zaplacení výkupného a případně i poskytnutí finanční prostředky určené na výkupné. Obdobný závěr učinil Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 6.8.2002, sp. zn. 7 To 266/2002, v němž uvedl, že *"ovlivnění již probíhajícího skutkového děje, jímž jsou naplňovány znaky určitého trestného činu, policií nezavádá samo o sobě důvod beztrestnosti takto ovlivněného jednání pachatele a není porušením práva na spravedlivý proces. Nevybočí-li skrytá policejní aktivita z mezí stanovených zákony, ústavou a mezinárodními úmluvami, jimiž je Česká republika vázána, je třeba jednání pachatele ovlivněného takovou skrytou aktivitou posoudit podle obecných zásad o skutkovém omylu. Policie však nesmí ani v průběhu skutkového děje iniciovat naplnění určitého znaku základní nebo kvalifikované skutkové podstaty trestného činu. Učiní-li tak, nelze za tu část jednání, která je iniciována policií, pachatele odsoudit"*. Jinými slovy z platné české právní úpravy ani ze závazných mezinárodních úmluv nevyplývá zákaz všech forem ovlivnění jednání pachatele při naplňování znaků trestného činu ze strany policejních orgánů. Vyloučeno

⁷⁴ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F. Skrytá reakce policie na již páchanou trestnou činnost. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 3, č. 1, s. 6. ISSN 1213-5313.

není ani zapojení policie do realizace záměru pachatele spáchat trestný čin. Byť se za této situace může určité skryté jednání policie jevit jako srozumění s páchanou trestnou činností, nemusí se nutně jednat o jednání nezákonné.

Toho, že výše uvedené závěry nelze absolutizovat si je zjevně vědom i Ústavní soud, který již ve zmiňovaném nálezu sp. zn. ÚS 597/99, ze dne 22.6.2000 uvádí, že tuto otázku je vždy třeba řešit individuálně s ohledem na jednotlivé skutkové okolnosti konkrétního případu. Ve své následné judikatuře, reprezentované například usnesením III. ÚS 323/04 ze dne 13.1.2005, se neztotožnil s názorem stěžovatele, že policejní orgány ho k trestné činnosti spočívající v distribuci heroinu vyprovokovaly, aktivně se na ní podílely, a tím přispěly k přísnější právní kvalifikaci jeho jednání. Zdůraznil, že jak v počáteční fázi, tak i v dalším průběhu páchání trestné činnosti to byl právě stěžovatel, kdo opakovaně navazoval telefonickými rozhovory kontakty s příslušníkem kriminální policie Spolkového ministerstva vnitra Rakouské republiky vystupujícím pod skrytou identitou, určoval čas a místo schůzek, obstarával dodávku drogy a přebíral finanční prostředky, jejichž výši sám určil. Konstatoval tedy, že *"jednání stěžovatele bylo opakované a velmi aktivní a bylo motivováno výhradně ziskuchtivostí stěžovatele, nikoliv údajným "tlakem" policie. Modus operandi, použitý stěžovatelem při převodu drog, odpovídá podle všech kriminalistických zkušeností obvyklému postupu, k němuž dochází při páchání trestné činnosti tohoto druhu, a nenese žádné znaky mimořádného ovlivnění vnějším policejním zásahem. Spáchaný skutek vykazuje standardní znaky protiprávního jednání a stupeň nebezpečnosti pro společnost příznačný pro trestné činy"*. Na základě výše uvedeného činí tedy soud závěr, že i když jednání policistů tvořilo v daném případě jeden z dílčích elementů celkového průběhu události, nelze je pokládat za určující či podstatný prvek trestného činu. Tyto znaky naopak vykazuje jednání stěžovatele, který po celou dobu vystupoval aktivně a cílevědomě. Skutečnost, že pachatel v tomto případě jednal v omylu o skutečné identitě osob kupujících drogy, není podle soudu pro posouzení trestnosti relevantní.

Obdobně racionálně přistupuje k této problematice Nejvyšší soud, který ve svém usnesení sp.zn. 7 Tdo 896/2007 ze dne 14.11.2007 k dovolání obviněných, odsouzených za trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, 2 písm. a) trestního zákona, ve vztahu právě k výše uvedenému nálezu Ústavního soudu (sp. zn. ÚS 597/99) konstatoval, že podle jeho názoru není možné aplikovat výrok tohoto nálezu na všechny případy, kdy se jednání

státu, (policejních orgánů) stává součástí skutkového děje. Jak doslova uvedl "při striktním výkladu citované části nálezu, by totiž nemohly být v praxi aplikovány legitimní postupy upravené trestním řádem, např. použití agenta, předstíraný převod, záměny zásilky. Ani Ústavní soud tímto nálezem zjevně nezamýšlel odmítnutí zákonnosti použití těchto postupů v trestním řízení, pokud však v žádném směru nevybočí z poměrně jednoznačného vymezení zákonné úpravy, která dovoluje určitou formu ovlivnění pachatele trestného činu při naplňování znaků trestného činu policií a nevyklučuje ani přímé zapojení policie do realizace úmyslu pachatele trestný čin spáchat". S ohledem na výše uvedené Nejvyšší soud konstatoval, že vstup policisty do kontaktu s pachatelem, který určitým způsobem ovlivňuje jeho jednání je možný, avšak výlučně na podkladě zákona, formou a v rozsahu zákonem stanoveným. Obdobná argumentace byla Nejvyšším soudem užita například i v usnesení 6 Tdo 458/2004 ze dne 20.5.2004.

Závěrem je, s ohledem na výše uvedené, k této problematice třeba uvést, že pokud jednání policejních orgánů, jímž se zapojí do aktivity osob dopouštějících se trestného jednání, nepřesáhne shora vymezený rámec, je akceptovatelné a v některých případech drogové trestné činnosti je dokonce jediným možným postupem směřujícím k odhalení tohoto společensky nebezpečného protiprávního jednání.

Kapitola V.

Závěr

Je prokazatelné, že produkce i distribuce drog, stejně tak jako samotný fakt jejich zneužívání závislými osobami, má globální povahu víceméně s důsledky ve všech oblastech světa. Nelegální výroba drog, obchod s nimi i jejich konzumace generují negativní dopady, které nepomíjí žádný stát, bez ohledu na jeho hospodářskou úroveň, kulturu, dějiny nebo zeměpisnou polohu.⁷⁵ Globální povahu drogové problematiky prokazují následující charakteristiky: Obchod s drogami a jejich užívání již prakticky zahrnují všechny země světa. Státy se v systému drogové problematiky člení podle svých rolí na producentské, tranzitní a spotřebitelské (včetně kombinace

⁷⁵ SOTOLÁŘ, A. Úmluvy OSN a zahraniční legislativa o omamných a psychotropních látkách. In: KALINA, K. *Drogy a drogové závislosti I. Mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. s. 54. ISBN 80-86734-05-6.

rolí), drogová problematika fakticky zasahuje všechny obyvatele světa v osobní, pracovní či sociální roli, minimálně v podobě potenciálního rizika, drogová problematika vyžaduje mezioborovou, mezirezortní, mezisektorovou a mezinárodní spolupráci, nelze ji vyřešit individuálně a lokálně. K tomu přistupují i skutečnosti, že produkce drog se stala preferovaným způsobem obživy obyvatel některých zemí a limitem jejich ekonomického, politického a sociálního rozvoje, zisky z nezákonného obchodování s drogami se promítají do legální ekonomiky (praní špinavých peněz), separatistické či teroristické organizace financují z výnosů drogových obchodů svoje aktivity.⁷⁶ Také proto Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost zastává názor, že hodnocení situace v oblasti drog v Evropě vyžaduje souběžné pochopení vnitrostátních rysů, subregionálních zvláštností a ve stále větší míře i společných evropských a celosvětových trendů. V budoucnu musí být tyto složité vztahy popisovány pregnantněji, neboť pomohou pochopit činitele, jež mohou řešit či zpomalit nárůst problémů v oblasti drog, a být inspirací při přípravě vhodných intervencí.⁷⁷

Není sporu o tom, že faktické zneužívání drog je významným rizikovým činitelem nejen u samotných závislých osob, ale v důsledku jejich vážně narušeného chování i zprostředkovanou hrozbou pro celou společnost.⁷⁸ Samotný abúzus drog je příznakem špatné akceptace interních i externích životních podmínek, výrazem chybné adaptace na společenské požadavky. Charakteristickým znakem takové situace je stále se prohlubující zanedbávání běžných lidských činností a zájmů, redukce či absence standardních sociálních, pracovních a relaxačních aktivit, to vše ve prospěch získání a aplikace omamných či psychotropních prostředků. Závislá osoba průběžně navyšuje časovou dotaci pro získání drog, užití drog, rovněž tak i pro zotavení se z jejich účinků. Stále větší část svého dispozičního potenciálu věnuje snaze opatřit si drogové preparáty, což zahrnuje i vyvolané delikventní činnosti spadající do tzv. opatrovací kriminality. U uživatelů se snižuje schopnost předvídat důsledky svého jednání. Ztrácejí schopnost integrálního řešení zátěžových situací. Závislé osoby mají nižší

⁷⁶ ¹ KALINA, K. Úvod do drogové politiky, základní principy, pojmy, přístupy a problémy. In: KALINA, K. *Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. s. 15-16. ISBN 80-86734-05-6.

⁷⁷ ¹ Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost. *Výroční zpráva za rok 2009: Stav drogové problematiky v Evropě*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2009. s. 5. ISBN 978-92-9168-379-6.

⁷⁸ TRÁVNÍČKOVÁ, I.: *Hazardní hry a drogy jako potenciální zdroj organizovaného zločinu*. Praha:

Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, str. 46-51. ISBN 80-86008-18-5.

úroveň vnímání odpovědnosti za své chování a jeho následky. Lze u nich pozorovat zvýšenou míru impulsivnosti často přerůstající v agresivitu. Mají nepřijatelný styl života, dostávají se na okraj společnosti, následně jsou stále více společensky degradováni a izolováni. Smyslem jejich existence se stává únik před skutečností.⁷⁹

Doprovodným jevem boje s drogovou kriminalitou je reálné zachycování, stahování a ničení drog v sociálním prostředí výrobců, distributorů a konzumentů prováděné při realizaci jejich trestné činnosti. Skutečností je, že množství takto blokových preparátů je v porovnání s jejich celkovým výrobním a distribučním objemem relativně nízké. Dosahovaný redukční efekt nelze přeceňovat. Navíc praktické tuzemské i zahraniční zkušenosti ukazují, že drogový trh má zpravidla značnou flexibilitu a schopnost v relativně velmi krátkém čase výpadky dodávek drog nahrazovat z jiných zdrojů.⁸⁰ Shodně s těmito závěry zahraničních autorů konstatuje Zeman, že „*Odhaldáváním a zabavováním drog, jakož i likvidací míst, kde se vyrábějí či pěstují, tedy může trestní justice reálně přispívat ke snižování nabídky drog mezi obyvatelstvem, je však třeba mít na paměti, že se vždy bude jednat o korekci částečnou a dočasnou, která může navíc přinášet i nezamýšlené negativní důsledky.*“⁸¹ Vyvolanými dopady může být zvýšení cen, přechod na jiný druh prostředku a růst kriminality.

Řešení problematiky zneužívání drog a navazující represe tedy vyžaduje pečlivou analýzu veškerých aspektů, které byly naznačeny v kapitole I. této práce. Protidrogové strategie by měly mít stanoveny jednoznačné priority a strukturu, jenž by se poté koncepčně promítaly do všech kroků a řešení realizovaných v souvislosti s touto problematikou. Efektivita celého systému by měla být zvýšena propojením protidrogové strategie s preventivními programy, školským systémem, systémem péče o zdraví, systémem nápravných zařízení a dalšími institucemi a koncepcemi. Takto koncipovaný komplexní systém by měl být schopen sledovat a analyzovat změny i na ně promptně reagovat. Současně je nutno usilovat o co největší propojení a zkvalitnění prevence pomoci a léčby s tím, že užití represivních opatření je vždy až krajní

⁷⁹ TRÁVNÍČKOVÁ, I., ZEMAN, P. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 12. ISBN 978-80-7338-101-1.

⁸⁰ STEVENS, A., TRACE, M., BEWLEY-TAYLOR, D. *Reducing Drug-Related Crime: an overview of the global evidence*. Report 5, Witley: The Beckley Foundation Drug Policy Programme, 2005

⁸¹ ZEMAN, P. Drogy, kriminalita, represe – spojitě nádoby nebo začarovaný kruh? In: SCHEINOST, M. a kol. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 157-158. ISBN 978-80-7338-096-0.

variantou. Pokud však k jeho užití dojde, je nutné, aby kroky byly dostatečně účinné a stát dokázal chránit majoritní společnost před nebezpečím, které vyplývá z nekontrolovaného nakládání s omamnými a psychotropními látkami. Napříč jednotlivými státy existují značné rozdíly v tom, jakým způsobem jsou využívána represivní opatření, jenž daná právní úprava zakotvuje. Zahraniční zkušenosti ukazují, že přísně represivní přístup uplatňovaný bez struktury preventivních a léčebných opatření není dostatečně účinný. Trestní politika státu doznala v souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku poměrně výrazných změn souvisejících zejména s rozšířením a zpřesněním množstevních vymezení určujících kvalifikované skutkové podstaty. Bude nyní na orgánech činných v trestním řízení, aby se s těmito změnami vypořádaly a dokázaly právní úpravu aplikovat tak, aby naplnily své poslání a v co největší míře zabránily šíření nebezpečného společenského fenoménu, jakým drogy a závislost na nich bezesporu jsou.

Resumé

Tato rigorózní práce se zabývá právními aspekty problematiky trestné činnosti spojené s výrobou a distribucí omamných a psychotropních látek a souvisejícími problémy.

Úvodní část nastiňuje obecná teoretická východiska předmětné problematiky s akcentem na její sociální, zdravotnické a kriminologické aspekty. Jsou prezentovány základní informace týkající se závislosti na omamných a psychotropních látkách a naznačeny vzájemné konsekvence drogové problematiky a organizovaného zločinu. Následuje vymezení pojmu drogy a jejích účinků na organismus lidského jedince. Hmotněprávní úpravou drogové trestné činnosti se zabývá část druhá. V ní je nejprve vymezena základní terminologie vztahující se k dané problematice, proveden stručný

historický exkurs a analýza mezinárodních úmluv zabývajících se bojem s drogovou trestnou činností, tedy konkrétně Jednotné úmluvy o omamných látkách, Úmluvy o psychotropních látkách a Úmluvy OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami. Stručně nastíněna je i komunitární dimenze předmětného tématu. Z obsahového hlediska lze za stěžejní označit kapitoly III. a IV. Část třetí obsahuje poměrně obsáhlý rozbor hmotněprávní úpravy, konkrétně skutkových podstat §§ 283 - 287 trestního zákoníku. V jeho rámci je proveden výklad zákonem užívaných, často velmi specifických, pojmů a popsány principy množstevního vymezení jednotlivých kvalifikačních znaků s důrazem na popis poměrně výrazných změn souvisejících zejména s rozšířením a zpřesněním kvantitativních vymezení určujících kvalifikované skutkové podstaty, provedených v souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku. Snahou autora bylo rovněž nastítnit vzájemné vztahové souvislosti s předchozí právní úpravou reprezentovanou trestním zákonem a velmi podrobně je rozebírána geneze judikatury vztahující se ke zmiňovaným ustanovením. Prostor je věnován i specifické a právně dosud nejednoznačné problematice trestní odpovědnosti farmaceutů, kteří pachatelům drogové trestné činnosti prodávají léky, z nichž jsou následně vyráběny drogy, zejména pervitin.

Vybranými procesními instituty, které jsou v převážné míře využívány při odhalování kriminality spojené s omamnými a psychotropními látkami se zabývá část třetí. V ní je postupně proveden rozbor ustanovení týkajících se odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků a operativně pátracích prostředků, tedy předstíraného převodu, sledování osob a věcí a použití agenta. Prostor je věnován i otázkám převážně procesního charakteru, které s drogovou trestnou činností často úzce souvisí, tedy institutu utajeného svědka a problematice policejní provokace. Ke zvolené koncepci práce nutno dodat, že zatímco u výše uvedených skutkových podstat trestního zákoníku se autor snažil o provedení podrobného rozboru, detailní analýza vymezených procesních nástrojů nebyla z kapacitních důvodů možná a proto byla zachycena spíše jejich specifika právě ve vztahu ke zvolenému tématu.

V závěru rigorózní práce je provedeno stručné shrnutí, které obsahuje zejména obecné úvahy týkající se dané problematiky, učiněné ve vztahu k předchozímu právnímu rozboru. Následuje české i cizojazyčné resumé a seznam použité literatury a judikatury.

The Criminal Aspects of the Drug Crime

Resume

The rigorous work is concerning legal aspects of issues of criminal activity connected to production and distribution of narcotic drugs and psychotropic substances and related problems.

The introduction outlines general theoretic solutions of the topical issue focusing on social, medical, and criminological aspects. There are presented basic information on narcotic drugs and psychotropic substances addiction, and outlined mutual consequences of the topical issue concerning drug use and organized crime. The definition of the concept of drugs and its effects in human body is the next. The part two covers issues of substantive law amendments in relation to drug criminal

activity. There is firstly defined the basic terminology related to the topic, made a brief historical insight and analysis of international conventions that are aimed to combat drug criminal activity, namely Single Convention on Narcotic Drugs, Convention on Psychotropic Substances, and United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances. Community dimension of the topic is also briefly outlined. When regarding the subject-matter, chapter III and IV are the fundamental sections of the work. Third part includes relatively large analysis of substantive law amendments, specifically facts in issue of s. 283 - 287 of the Criminal Code. The analysis explains very often highly specific legal terms, and details the principles of quantitative descriptions of individual qualification characters, emphasizing the description of relatively significant amendments, related particularly to enlargement and specification of quantitative definitions determining qualified fact in issue, that were amended in connection with the adoption of the new Criminal Code. The author outlines correlations with previous legal amendments represented by penal law and also analyses into very details the genesis of case law related to the mentioned provisions. There is also some information on specific and currently still legally ambiguous problems related to criminal liability of pharmacists who sell pharmaceuticals to drug offenders who manufacture drugs of these subsequently, in particular menthamphetamine.

The third part is concerning selected procedural institutes, which are largely used in the detection of crimes connected to narcotic drugs and psychotropic substances. There is gradually carried out the analysis of provisions related to telephone tapping and recording, house search, other premises and land search, analysis of operatively investigating means as a pretended transfer, spying on people and things, and the use of an agent. There are also mentioned questions of mostly procedural nature that are often closely linked to drug criminal activity, it is, institute of secret witness and police provocations. When assessing the concept of the work, it should be mentioned that while in above mentioned facts of the case of the Criminal Code the author aimed to carry out detailed analysis, the detailed analysis of defined procedural means was not possible to complete because of limited capacity and therefore there were described only their specificities in relation to the selected topic. A brief summary is at the end of the rigorous work in which the author presents mainly general considerations concerning the topic, carried out in relation to previous legal

analysis. It is followed by the resume in Czech and foreign languages and list of used literature and case law.

Seznam zkratk

LPS - Listina základních práv a svobod vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16.12.1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

přest. zák. - Zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

tr. řád - Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

tr. zák. - Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů účinný do 31.12.2009

Úmluva o omamn. látkách - Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961 (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 47/1965 Sb.), která vstoupila pro ČSSR v platnost dne 13. 12. 1964, ve znění Protokolu o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1972 (sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 458/1991 Sb.), který vstoupil pro ČSFR v platnost dne 4. 7. 1991

Úmluva o psych. látkách - Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971 (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 62/1989 Sb.), která vstoupila pro ČSSR v platnost dne 11. 1. 1989

Úmluva OSN - Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988 (sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 462/1991 Sb.), která vstoupila pro ČSFR v platnost dne 2. 9. 1991

ÚOchrLP - Úmluva o ochraně lidských práv a svobod, ve znění protokolů č. 3, 5, 8 a 11 (Sdělení FMZV č. 209/1992 Sb.)

Ústava - Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., ústavního zákona č. 300/2000 Sb., ústavního zákona č. 395/2001 Sb., ústavního zákona č. 515/2002 Sb. a ústavního zákona č. 319/2009 Sb.)

zák. o návyk. látkách - Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů

zák. o PČR - Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Seznam literatury:

1. BARTÁK, M. *Ekonomika zdraví. Sociální, ekonomické a právní aspekty péče o zdraví*. Praha: Wolters Kluwer, 2010. s. 13. ISBN 978-80-7357-503-8.
2. BARTÁK, M. *Ekonomika zdraví. Sociální, ekonomické a právní aspekty péče o zdraví*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s. 29. ISBN 978-80-7357-503-8.
3. BÁRTLOVÁ, S. *Sociologie medicíny a zdravotnictví*. 6. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 33-34. ISBN 80-247-1197-4.
4. BÁRTLOVÁ, S. *Sociologie medicíny a zdravotnictví*. 6. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 34. ISBN 80-247-1197-4.
5. BÁRTLOVÁ, S. *Sociologie medicíny a zdravotnictví*. 6. vyd. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 23-26. ISBN 80-247-1197-4.
6. CEJP, M. a kol. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. s. 81. ISBN

978-80-7338-078-6.

7. CEJP, M. a kol. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. s. 80. ISBN 978-80-7338-078-6.
8. CEJP, M. a kol. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. s. 89. ISBN 978-80-7338-078-6.
9. CEJP, M. Společenské faktory ovlivňující vývoj kriminality. In: SCHEINOST, M. a kol. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 24. ISBN 978-80-7338-096-0.
10. DAHLGREN, G. WHITEHEAD, M. *European strategies for tackling social inequities in health*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2006. 137 p.
11. DETELS, R., Mc EWEN, J., BEAGLEHOLE, R., TANAKA, H. *Oxford Textbook of Public Health*. 4th ed. Oxford: Oxford University Press, 2005. p. 83-109. ISBN 0-19-263041-5.
12. DETELS, R., Mc EWEN, J., BEAGLEHOLE, R., TANAKA, H. *Oxford Textbook of Public Health*. 4th ed. Oxford: Oxford University Press, 2005. p. 85-87. ISBN 0-19-263041-5.
13. Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost. *Výroční zpráva za rok 2009: Stav drogové problematiky v Evropě*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2009. s. 79. ISBN 978-92-9168-379-6.
14. Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost. *Výroční zpráva za rok 2009: Stav drogové problematiky v Evropě*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2009. s. 5. ISBN 978-92-9168-379-6.
15. HESS, BRÜCKNER, *Vorbeugung des Verbrechens*, In: HWKrim 4 (1979), 404-445.
16. HOLČÍK, J., ŽÁČEK, A. *Sociální lékařství*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 25-26. ISBN 80-210-1233-1.
17. HOLČÍK, J., ŽÁČEK, A. *Sociální lékařství*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 24. ISBN 80-210-1233-1.
18. HRUŠKA, J., KNOBLOCH, R. Využití znaleckého zkoumání při identifikaci omamných a psychotropních látek. *Bulletin Národní protidrogové centrály, 2008, roč. 14, č. 4, str. 7*. ISSN 1211-8834.
19. HUBINKOVÁ, Z. a kol. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 226. ISBN 978-80-247-1593-3.

20. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 142. ISBN 978-80-87212-30-1.
21. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 21. ISBN 978-80-87212-30-1.
22. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 125. ISBN 978-80-87212-30-1.
23. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 387. ISBN 978-80-87212-30-1.
24. JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. s. 363. ISBN 978-80-87212-22-6.
25. JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. s. 626. ISBN 978-80-87212-22-6.
26. JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. s. 713. ISBN 978-80-87212-22-6.
27. JELÍNEK, M.: Ústavní meze prostorových odposlechů ke sledování osob a věcí podle § 158d trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 5, s. 32, ISSN 1210-6348.
28. JURÁKOVÁ, I. Několik poznámek ke kriminalizaci držení drog pro vlastní potřebu. *Právní rozhledy*, 1999, roč. 7, č. 1, s. 15. ISSN 1210-6410.
29. JUREČKA, V. a kol. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing. 2010. s. 36-37. ISBN 978-80-247-3258-9.
30. KAISER, G. *Kriminologie. Úvod do základů*. 9.vyd. Praha: C. H. Beck, 1994. s. 91-92. ISBN 80-7179-002-8.
31. KALINA, K. Úvod do drogové politiky, základní principy, pojmy, přístupy a problémy. In: KALINA, K. *Drogy a drogové závislosti I. Mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. s. 15-16. ISBN 80-86734-05-6.
32. KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 431-432. ISBN 80-7179-813-4.
33. KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 423. ISBN 80-7179-813-4.
34. KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 423. ISBN 80-7179-813-4.
35. MAREŠOVÁ, A. a kol. *Kriminalita v roce 2007*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. s. 22 a násl. ISBN 978-80-7338-083-0.

36. MUSIL, J. Kriminologie a postmoderna. In: SCHEINOST, M. a kol. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 221-222. ISBN 978-80-7338-096-0.
37. NATARAJAN, M.: Understanding the Structure of a Drug Trafficking Organization: A Conversational Analysis. In: NATARAJAN, M., HOUGH, M. (Eds.): *Illegal Drug Markets: From Research to Prevention Policy*. Crime prevention studies, Volume 11, 2000, New York: Criminal Justice Press, s. 273 – 298. ISBN 1-881798-25-9.
38. NOVOTNÁ, J. Posuzování znaků „větší rozsah“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 10, č. 9, s. 303. ISSN 1213-5313.
39. NOVOTNÁ, J. Posuzování znaků „větší rozsah“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 10, č. 9, s. 303. ISSN 1213-5313.
40. NOVOTNÝ, O. a kol. *Kriminologie*. 2.vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. s. 205. ISBN 80-7357-026-2.
41. NOVOTNÝ, O. a kol. *Trestní právo hmotné - I. Obecná část*. 5.vyd. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2007. s. 17. ISBN 978-80-7357-258-7.
42. NOŽINA, M. a kol. *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. s. 77-89. ISBN 80-85917-35-1.
43. NOŽINA, M. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. 1. vyd. Praha: Themis, 2003. s. 17. ISBN 80-7312-018-6.
44. PAZDERA, J., MAREK, O. *Neodkladné situace ve stomatologii*. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 66-67. ISBN 80-247-0622-9.
45. POTŮČEK, M. *Veřejná politika*. Praha: Slon, 2005. s. 324. ISBN 80-86429-50-4.
46. PRESL, J. *Drogová závislost*. Praha: Maxdorf, 1994. s. 49. ISBN 80-85800-18-7.
47. RADIMECKÝ, J. Přehled drogové situace v České republice v roce 2001. In: KALINA, K. a kol. *Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. s. 25. ISBN 80-86734-05-6.
48. ROBERTSON, A. Shifting discourse on health in Canada: from health promotion to population health. *Health Promotion International*, 1998, vol. 13, iss. 2, p. 155-166. ISSN 0957-4824.
49. RŮŽIČKA, M., SZKANDEROVÁ, M. Prohlídky jiných prostor a pozemků po nálezů Ústavního soudu č. 219/2010 Sb. v přípravném řízení. *Státní zastupitelství*, 2010, roč. 8, č. 10, s. 9. ISSN 1214-3758.

50. RŮŽIČKA, M., ŠABATA, K. Zamyšlení nad některými změnami, které přináší nový trestní zákoník. *Státní zastupitelství*, 2010, roč. 8, č. 1, s. 6. ISSN 1214-3758.
51. SCHEINOST, M. a kol. *Výzkum struktury, forem a možností postihu organizovaného zločinu v České Republice*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. s. 6. ISBN 80-86008-32-0.
52. SOKOL, T. Odposlech. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, č. 3, s. 17. ISSN 1214-3758.
53. SOLNAŘ, V. a kol. *Základy trestní odpovědnosti. Přepřacované a doplněné vydání*. Praha: Orac, 2003. s. 365. ISBN 80-86199-74-6.
54. SOLNAŘ, V. a kol. *Základy trestní odpovědnosti. Přepřacované a doplněné vydání*. Praha: Orac, 2003. s. 383. ISBN 80-86199-74-6.
55. SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení*. Příručky Ministerstva Spravedlnosti České republiky, Svazek 65. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002. s. 349.
56. SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení*. Příručky Ministerstva Spravedlnosti České republiky, Svazek 65. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002. s. 349.
57. SOTOLÁŘ, A. Úmluvy OSN a zahraniční legislativa o omamných a psychotropních látkách. In: KALINA, K. *Drogy a drogové závislosti 1. Mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. s. 54. ISBN 80-86734-05-6.
58. SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F. Skrytá reakce policie na již páchanou trestnou činnost. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 3, č. 1, s. 6. ISSN 1213-5313.
59. STEVENS, A., TRACE, M., BEWLEY-TAYLOR, D. *Reducing Drug-Related Crime: an overview of the global evidence*. Report 5, Witley: The Beckley Foundation Drug Policy Programme, 2005.
60. SZASZ, T. *Ceremoniální chemie*. Olomouc, Votobia, 1996. s. 10. ISBN 80-7198-156-7.
61. ŠABATA, K. Zamyšlení o kolizní povaze trestního práva a nutnosti odposlechů. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, č. 3, s. 35. ISSN 1214-3758.
62. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád – komentář*. 6. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. s. 675. ISBN 978-80-7400-043-0.
63. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád – komentář*. 6. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. s. 1229. ISBN 978-80-7400-043-0.

64. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád – komentář*. 6. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. s. 1230. ISBN 978-80-7400-043-0.
65. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád – komentář*. 6. vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. s. 381. ISBN 978-80-7400-043-0.
66. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 2650. ISBN 978-80-7400-109-3.
67. ŠTEFAN, J., MACH, J. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada publishing, 2005. s. 175. ISBN-10: 80-247-0931.
68. ŠTEFAN, J., MACH, J. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada publishing, 2005. s. 175. ISBN-10: 80-247-0931.
69. TRÁVNÍČKOVÁ, I. Trestná činnost, drogy a ženy. *Kriminalistický sborník*, 1994, roč. 38, č. 12, s. 541.
70. TRÁVNÍČKOVÁ, I., ZEMAN, P. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 19-20. ISBN 978-80-7338-101-1.
71. TRÁVNÍČKOVÁ, I., ZEMAN, P. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 12. ISBN 978-80-7338-101-1.
72. TRÁVNÍČKOVÁ, I.: *Hazardní hry a drogy jako potenciální zdroj organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. s. 46-51. ISBN 80-86008-18-5.
73. URBAN, E. *Toxikománie*. Praha: Avicenum, 1973. 196 s.
74. VANTUCH, P. *Drogy a kriminalita*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1990. s. 52. ISBN 80-210-0169-0.
75. VONDRUŠKA, F. Odposlechy - věčné a (ne)vděčné téma současnosti. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, č. 3, s. 31. ISSN 1214-3758.
76. VUČKA, J. Test proporcionality při zajišťování důkazů. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 10, č. 9, s. 290. ISSN 1213-5313.
77. VŮJTĚCH, J. a kol. *Účinky transformace trestního zákonodárství na stav kriminality a zvyšování efektivnosti justice ve vztahu k bezpečnosti občanů ČR v horizontu roku 2000*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. s. 55. ISBN 80-86008-86-X.
78. VYKOPALOVÁ, H. Drogy a drogové závislosti. *Zdravotnictví a právo*, 1998, roč. 2, č. 12, s. 15. ISSN 12116432.

79. WILKINSON, R., MARMOT, M. *Social Determinants of Health: The solid facts*. Copenhagen : World Health Organization, Regional Office for Europe, 2003. 31 p. ISBN 92-890-1371-0.
80. ZEMAN, P. Drogy, kriminalita, represe – spojené nádoby nebo začarovaný kruh? In: SCHEINOST, M. a kol. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 157-158. ISBN 978-80-7338-096-0.
81. ZEMAN, P. Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 7, č. 2, s. 36. ISSN 1213-5313.

Seznam použitých rozhodnutí soudů:

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 9. 2005, sp. zn. 7 Tdo 1179/2005
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 8. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1005/2005
(TR 11/2005/II)

usnesení Nejvyššího soudu ČR 8 Tdo 204/2010 ze dne 4. 3. 2010
rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 17. 11. 1998, sp. zn. 7 To 686/98 (R
24/2000)

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 2003, sp. zn. 5 Tdo 115/2003 (T
573/2003/I)

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 7 Tdo 207/2005 (T
774/2005)

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 7 Tdo 1411/2004

(T 771/2005)

nález Ústavní soudu sp. zn. III. ÚS 1481/09 ze dne 10. 12. 2009

usnesení Nejvyššího soudu ČR 10.1.2007, sp. zn. 7 Tdo 1480/2006 (č. 6/2008 Sb. rozh. tr.)

usnesení Nejvyššího soudu ČR 4 Tdo 246/2010 ze dne 28.4.2010

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.7.2000, sp. zn. 4 Tz 142/2000

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.3.2005, sp. zn. 5 Tdo 280/2005

usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 11. 2001, sp. zn. 7 To 380/2001 (SR 12/2001/I)

rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 12. 2004, sp. zn. 7 To 507/2004 (TR 9/2005/IV)

nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 564/02 ze dne 8.7.2003

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 8 Tdo 463/2010 ze dne 12. 5. 2010

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 7 Tdo 729/2010 ze dne 11. 8. 2010

usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 827/2010 ze dne 15. 9. 2010

usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1337/2010 ze dne 24. 11. 2010

usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 3 Tdo 631/2011 ze dne 15.6.2011

usnesení ze dne 24.11.2010, sp. zn. 7 Tdo 1168/2010

usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 5 Tdo 1466/2005 z 21.12.2005

usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 345/2010 ze dne 27.5.2010

usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. 4 To 23/2000 (R 46/2000)

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 3 Tdo 687/2006 (R 18/2007)

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 4 Tdo 971/2009 ze dne 21.9.2010

usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 3 To 67/2010 ze dne 17.2.2010

usnesení Vrchního soudu ze dne 9. 10. 2003, sp. zn. 2 To 144/03 (R 19/2004/I; SR 12/2003/I)

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 3 Tdo 52/2008 (R 52/2008; T 1062/2008)

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9.3.2011 sp.zn. 4 Tdo 225/2011

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 3 Tdo 705/2005

(T 809/2005)

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 3 Tdo 392/2009
(T 1192/2009)

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 2004, sp. zn. 6 Tdo 1497/2003 (T
681/2004)

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.6.2011 3 Tdo 631/2011

usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26.8.2010, sp. zn. 4 To
649/2010

nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 502/2000 ze dne 22.1.2001

nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 346/09 ze dne 3.9.2009

rozsudek Nejvyššího soudu 5 Tdo 572/2009 ze dne 24.6.2009

nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 24/10 ze dne 22.3.2011

nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 287/96 ze dne 22. 5. 1997

nález Ústavního soudu, sp. zn. PL. ÚS 3/09 ze dne 8.6.2010

nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1414/07 ze dne 26.2.2009

stanovisko pléna Ústavního soudu Pl. ÚS-st. 31/10 ze dne 14.12.2010

usnesení Ústavního soudu sp.zn. III. ÚS 323/04 ze dne 13.1.2005

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Tdo 96/2010 ze dne 10.3.2010

rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 8 Tdo 1298/2005 ze dne 14.12.2005

nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2806/08 ze dne 27.1.2010

usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 1142/2008 ze dne 23.2.2009

usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 643/2006 ze dne 19.7.2006

rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j 3 Ads 163/2010 - 75 ze dne 28.4.2011

nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 37/01 ze dne 22.10.2001

nález Ústavního soudu sp. zn. ÚS 597/99, ze dne 22.6.2000

usnesení Městského soud v Praze ze dne 6.8.2002, sp. zn. 7 To 266/2002

usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 7 Tdo 896/2007 ze dne 14.11.2007

usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 6 Tdo 458/2004 ze dne 20.5.2004

Klíčová slova:

drogová kriminalita - drug related crime

drogová trestná činnost - drug related criminal activity

omamné a psychotropní látky - narcotic drugs and psychotropic substances

